

Lelkipásztor

Evangelikus Lelkeszi Szakfolyóirat

77. évfolyam 2002/7.

Tartalom

MÉCSÉS A TE IGÉD

VARGA GYÖNGYI / Életünk Kertje (Énekek 2,11–13a)	241
--	-----

TANULMÁNYOK

KERTÉSZ BOTOND / Szeberényi Gusztáv püspöki működése	242
BARCZA BÉLA / Szeberényi Lajos Zsigmond és a földkérdés	247

KITEKINTÉS

TARR ZOLTÁN / Az Egyházak Világtanácsa programjai és munkája	249
NAGY SZILVIA / Egyházi világhíradó	254

FIGYELŐ

MICHAEL NÜCHTERN / Bioetikai konfliktusok II.	258
LUPTÁK GYÖRGY / Lelkész-szerepek ma	260
SIMOR FERENC / Gondok és remények szórványgyülekezetünkben	263
VETŐ BÉLA / Megemlékezés Szabó József püspökről	265
Áldott fáradtság!	266
BENCE IMRE / Hívásod van!	267
BUDAY BARNABÁS / Tudnivalók a IV. Országos Evangélikus Ifjúsági Találkozóról	269
VARGA GYÖRGY / Sikos Lajosra emlékezünk	270
KLELL ERZSÉBET / Lupták Gyuláné sz. Bartos Piroska	271
Turchányi Sándor	272

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

PÉTER ATTILA / Szentháromság ünnepe után 7. vasárnap	273
SOLYMÁR PÉTER TAMÁS / Szentháromság ünnepe után 8. vasárnap	274
KOCZOR TAMÁS / Szentháromság ünnepe után 9. vasárnap	276
REZESSY MIKLÓS / Szentháromság ünnepe után 10. vasárnap	277
BLÁZY ÁRPÁD / Ingyen kaptátok, ingyen adjátok	279

VARGA GYÖNGYI

Életünk Kertje (Énekek 2, 11–13a)

Azt tartja a hagyomány, közös ősi emlékezetünk, hogy az embervilág élete egy kertben kezdődött el. Ott, Keleten, az Édenben. Mélyen lelkünkben gyökerezik ez az ősi élmény, mert mindannyian, egész életünkben vágyunk a Kert után. Szépség, boldogság, élet: ezt jelenti számunkra.

Ezért szeretjük kertjeinket, apró földparcelláinkat, ültetvényeinket, a fákat és a virágokat. A Kert: Isten kertje bennünk él. Szeretnénk visszatérni oda: a kezdethez, az eredetünkhöz – a szépséghez, boldogsághoz, az élethez.

Édentől keletre élünk. Kis földparcellákat művelünk fáradságos munkával, izzadsággal. Ám szívből örülünk hétköznapi kertjeinknek, a tavasszal virágba boruló fáknak, a gerlebúgásnak, a virágzó szőlők illatának. Örülünk, mert egy darabka emlékezet valósággá, újra átélhetővé válik. És tudjuk, hisszük: ő a szépség, a virágzás, a gerlebúgás. Ajándékba kapjuk kertjeinket. Mégis: vissza szeretnénk térni abba az igazi kertbe. Isten kertjébe – az ő szeretetébe. Valami nagy, mély vágyódás indít erre. Nem tudjuk megmagyarázni, honnan jön ez a vágy, miért tör fel szívünkéből újra és újra, csak azt tudjuk: bennünk él, kitörölhetetlenül.

Isten Kertje: igen, ott van az otthonunk, életünk teljessége. Érezzük, hisszük, hogy ott van – ahol vége van a télnek, ahol az éneklés ideje köszönt ránk, az igazi, boldog éneklésé.

A kert nagyon messze van. Önmagunktól nem is leljük nyomát. Besüppedt földi világunk tér-idő szövevényébe, homályos emlékezetünk mélyére hullt. Magunktól, hiába keressük lankadatlanul, nem találunk rá.

Volt valaki azonban, aki azért élt, hogy megmutassa nekünk az utat – vissza a Kertbe. Vezetőnké szegődött. Húsvét hajnalán kertésznek nézték az asszonyok az üres

sír mellett. És nem is tévedtek olyan nagyot. Az igazi Kertész rátalált Isten kertjére. Nagy, nehéz küzdelemmel, fáradsággal eljutott oda. És többé nem lángpallosú angyalok őrzik azt, hanem ő áll a kert bejáratánál. Nyitva a kapu, szabad az út. Mindannyian beléphetünk, visszatérhetünk a kertbe.

Ahhoz azonban, hogy a Kertész kitarhassa a kaput, és megmutathassa nekünk a visszautat oda, ahol életünk ered, egy másik kertben, halálos félelemben, nagy vívódásban ki kellett mondania a legnehezebb szót, a legnagyobb döntést: „Igen, Atyám, legyen meg a te akaratod!” Pontosan annak ellenkezőjét kellett kimondania, mint ami egykor, a hagyomány, a közös ősi emlékezetünk szerint ott

az Édenben az ember döntése volt. A nem: a teremtmény végzetes válasza. Legyen meg inkább az én akaratom!

A Kertész ott, a kertben: a Gecsemánében elveszett kertünkhöz küzdött. És végül másnap – és azon a harmadik napon – rátalált, hogy aztán visszaadhassa nekünk, és bevezessen minket oda, ahová magunktól sohasem juthattunk volna el.

A Kertész abban a másik kertben, a fák tövében, és ott a dombon, a kereszt-fán ezért küzdött. És értünk harcolt: életünkért, boldogságunkért vállalta a halált.

És íme, most szól és szólít egy ősi ének szavain át: *Nézd, vége van a télnek, ... itt az éneklés ideje!* A kert nyitva áll: Isten szeretete, az otthonunk, életünk teljessége vár!

És ezért minden földi kert, minden virágba boruló és gyümölcsét érlelő fa, illatozó szőlő és gerlebúgás ezt hirdeti nekünk. Ma is, most is, az öröm, az ünnep, a nyár dalával. Így hát, barátaim, hirdessük együtt az örömet, Isten szeretetét, életünk szárnyaló, igaz énekével: *Nézd, vége van a télnek, elmúlt az esőzés, elment. Megjelentek a virágok a földön, itt az éneklés ideje, gerlebúgás hangzik földünkön. Érteli első gyümölcsét a fügefá, és a virágzó szőlők illatoznak.*

KERTÉSZ BOTOND

Szeberényi Gusztáv püspöki működése

Szeberényi Gusztáv szerteágazó egyházi, közéleti és irodalmi működésének csak egy részét, nevezetesen bányai egyházkerületi püspöki működését kísérel meg bemutatni a jelen tanulmányban.

Szeberényi Gusztáv 1816. október 8-án született, apja Szeberényi János akkori kohanóci lelkész, későbbi bányakerületi püspök volt. Szeberényi János a legmélyebb szegénységből jutott a legmagasabb egyházi méltóságba. 1850-ben mozdították el püspöki székéből, és indítottak ellene bírói eljárást a forradalom és szabadságharcban való részvétele miatt. Csak magas kora mentette meg a börtönbüntetéstől.¹ A két bányai püspök Szeberényit – apát és fiát – összekötötte a nemzetiségi kérdésben vallott visszafogott és bölcs állásfoglalásuk, az iskolaügy iránti érdeklődésük, valamint a lutheri ortodoxiában gyökerező, de a liberális teológia pozitív vívmányait sem visszautasító teológiai beállítottságuk.

Szeberényi Gusztáv iskoláit Selmezbányán végezte, ott-hon tanulhatott meg németül és szlovákul, cseregyerek-ként magyarul. Líceumi tanulmányait Pozsonyban fejezte be, majd 1838-tól kezdve két teljes tanévet tölthetett a jénai egyetemen, a lutheri ortodoxia fellegvárában. Ezután rövid házitánítói időszak következett Aradon a Bohus család mellett, ekkor járt először Békéscsabán. Apja maga mellé hívta püspöki segédlelkésznek, innen választotta lelkészének fél év múlva a Hont megyei Aranyosmarót gyülekezete. Tízévi szolgálat után került 1853-ban Békéscsabára, az idősebb Haan János és a beteg Broszmann Dániel mellé. A csabai egyház anyagi viszonyait rendezte, a nagytemplomot kétszer renováltatta, az elemi iskolák számát 9-ről 24-re emelte. Alatta alakult meg a jaminai külön gyülekezet, amely templomot és iskolát is épített. A kistemplomban rendszeres magyar istentiszteletet vezetett be. A hétköznapi istentiszteleteket is látogatottakká tette a rendszeres igemagyarázat bevezetésével. Emellett

komoly egyházi irodalmi működést is kifejtett. Székács József püspök kérésére teljes szlovák ágendát, valamint háromnyelvű kis ágendát szerkesztett és adott ki. 1867-től volt egyházmegyéje főesperese. 1872-ben, Székács József halála után választották meg a Bányai Egyházkerület püspökének.² Valószínűleg ez volt a Bányai Egyházkerület legszorosabb püspökválasztása, hiszen az első fordulóban senki nem kapott abszolút többséget, és a második fordulóban későbbi utódjával, a pilisi lelkész Sárkány Sámuellel szemben mindössze egy szavazattal kapott többséget, 205 gyülekezet voksolt megválasztására.³

Mielőtt rátérnék arra, hogy milyen püspök volt Szeberényi Gusztáv, röviden be kell mutatnom azokat a körülményeket, amelyek között elfoglalta hivatalát. Magyarország történetét tekintve püspökségének időszaka – 1872–1890 között – a dualista rendszer megszilárdulásának, az ország gazdasági fellendülésének ideje volt. 1875-től kezdve a miniszterelnöki tisztelet Tisza Kálmán töltötte be, aki a belpolitikai viták elfajulását kemény kézzel akadályozta meg. A liberalizmus eszméje jegyében folyamatosan, de csak kis mértékben változott az egyházat körülvevő politikai környezet. A nemzetiségi kérdés az 1868-as nemzetiségi törvénnyel nem jutott nyugvópontra, az időről időre fellángoló viták nem kímélték az evangélikus egyházat sem. Az 1883-ban megalkotott középiskolai törvény magas elvárásokat állított az iskolák elé, de államsegély folyósítását is kilátásba helyezte, ha a fenntartó egyházak lemondtak önállóságuk egy részéről.⁴ A magas követelmények és az anyagi szegénység szorításában az evangélikus egyháznak nem volt valódi választási lehetősége, és egyre nagyobb mértékben kellett támaszkodnia az államsegélyre. Nem változott ebben az időszakban a felekezetek egymás közti viszonyát, illetve az állam és egyház viszonyát meghatározó törvényi környezet. Ezek a változások csak a kilencvenes évek egyházpolitikai törvényei kapcsán jelentkeztek.

¹ Szeberényi Gusztáv: *Szeberényi János élete*. In: *Nagy papok életrajza*. Budapest, 1878. 87–126. old.

² Händel Vilmos (szerk.): *Emléklapok (...) néhai dr. Szeberényi Gusztáv emlékének*. Budapest, 1890. (Továbbiakban: *Emléklapok*) 5–9. old.

³ *Evangélikus Országos Levéltár (EOL), Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1872.

⁴ A törvény szövegét lásd: *Utasítások a tiszai ág. hitv. evang. egyházkerület rendezetéhez*. Nyíregyháza, 1884. 120–137. old.

Az evangélikus egyház belső élete hasonlóan nyugodt képet mutatott ebben az időszakban. A belső nemzetiségi viszály elsősorban a dunáninnyi területet érintette. Az evangélikus egyház folyamatosan illeszkedett bele a liberális, polgári rendszerbe. Valódi átalakulást az egyház életében az 1891–94 közötti zsinat hozott. Szeberényi Gusztáv „szélszentes” időben vezette a bányai terület életét.

A Bányai Egyházkerület lélekszámban és területében is a legnagyobb egyházkerület volt, az 1891. évi kerületrendezés előtt érte el legnagyobb kiterjedését. 1883-ban már egy horvátországi evangélikus német kitelepülők által alapított boszniai leányegyháza is volt a kerületnek.⁵ A hatalmas kiterjedésű kerületben, kilenc egyházmegyében, Zólyomtól a Bánátiig a 830 ezer magyarországi evangélikusból (erdélyi szászokat nem számolva) 340 ezren éltek. A kerületben feküdt az ország egyetlen igazi nagyvárosa, és nagyvárosi gyülekezete a pesti egyház éppúgy, mint a nagy vidéki evangélikus gyülekezetek (Békéscsaba, Kiskőrös), vagy a kis felvidéki evangélikus falvak, valamint a szórványban élő falusi és városi evangélikusok is (pl. a Bánáti vagy Bars megyében). Az egyházkerület döntő többsége nem magyar nemzetiségű: a 340 ezer egyháztagnál 220 ezer szlovák, 70 ezer német és csak 50 ezer volt a magyar anyanyelvű.⁶

Az evangélikus egyházkerületeknek nem volt állandó székhelyük. A bányai terület ez alól részben kivételt képezett, hiszen a reformkortól kezdve éves közgyűléseit Pesten tartotta, és éppen Szeberényi püspöksége alatt ide került a kerület levéltára is. A püspöki székhely azonban mindig a megválasztott püspök gyülekezete volt, így Szeberényi Gusztáv idején, 17 évre Békéscsaba lett a legnagyobb evangélikus egyházkerület központja.

Az egyházkerület püspökének sokrétű feladatát az egyházi törvényként szolgáló, úgynevezett utasítások írták körül. Ezeket átanulmányozva kiderül, hogy bár elvileg a laikus egyházkerületi felügyelővel közösen vezette a püspök a terület életét, valójában a nagyobb teher és felelősség az ő vállán nyugodott. Feladata volt az egyház rendje, a tanítás tisztasága feletti őrködés. Az elemi és középiskolák tanárait és tanulóit egyaránt felügyelte. Fontos feladata volt a lelkészjelöltek vizsgáztatása és felszentelése. Közvetítenie kellett a gyülekezetek és esperességek felé az állami hatóságoktól, elsősorban a Vallás és Közoktatásügyi Minisztériumtól (VKM) érkezett rendeleteket. Tartotta a kapcsolatot a többi kerület, illetve a református egyházkerületek képviselőivel. Egyik legfontosabb feladata a canonica visitatio, azaz az egyes gyülekezetek meglátogatása és működésüknek teljes körű ellenőrzése volt.⁷

Szeberényi Gusztáv püspöki működését az alábbiakban az évenkénti közgyűléseken elmondott püspöki beszámó-

lói és espereseihez írott körlevelei alapján hat téma köré csoportosítva szeretném röviden bemutatni.

ERKÖLCSI ÉS EGYHÁZKORMÁNYZATI ÜGYEK

Szeberényi Gusztáv a szülői házból örökölte szigorú erkölcsi tartását. Egyházlátogatásai során úgy a gyülekezetek, mint az egyes lelkészek, tanítók erkölcsi életét megvizsgálta, és tapasztalatait évi jelentéseiben a közgyűlés elé tárta. Az egyházkormányzatot, az istentiszteleti életet és a liturgiát is igyekezett javítani.

Minden alkalommal szóvá tette, ha a vasárnap munkával való megtörését tapasztalta. Több helyen észrevételezte, hogy ezt a munkaadók, esetleg a városi hatóságok kényszerítik ki, például a heti vásárok vasárnaponkénti megrendezésével, vagy a városi ügyintézés vasárnapra helyezésével. A legelkeserítőbb helyzetet Vácon találta, ahol látogatása alkalmával csupán hét gyülekezeti tag jelent meg a templomban. A lakodalmi vagy halotti torokon, esetleg farsang alkalmával szokásos túlzottan költséges mulatságok ellen is szót emelt. Két Pest megyei gyülekezetet azért intett meg, mert a keresztelők után a parókián itták meg az áldomás pálinkát. A pálinkaivást egyébként sok helyen el kellett marasztalni, egy alkalommal azt is kifejtette, hogy az alkoholizmus terjedése elsősorban annak köszönhető, hogy a házi pálinkamérést eltiltva, a monopolhelyzetben lévő kocsmákba járnak az emberek. Különösen kirívó eset volt, amikor ezt a jogot az egyik faluban a katolikus plébános szerezte meg és gyakorolta.⁸

A jó példák között mindig megemlítette, ahol a hétköznapi istentiszteleteken sokan részt vettek, rendszeresek voltak a katechizációk, vagy esetleg sikeres vasárnapi iskolai foglalkozás folyt. Viszonylag kevés ilyen gyülekezetet talált. Egy lelkésznél emelhetné ki azt a régi, de már akkorra feledésbe merült tradíciót, hogy a családi körben rendszeresen áhítatot tartott. A felvidéki egyházmegyénél mindig jó példaként említette meg a hagyományos, egyházáért sokat áldozó, jó erkölcsben élő szlovák gyülekezeteket.⁹

Az egyházi életben mindenütt szorgalmazta a rendszeres katechizációt. A liturgia ügyét szívéen viselte. Ahol hiányzott, ott keresztelőkút beszerzését mindig javasolta. Sok helyen javasolta új énekeskönyv bevezetését – szlovák gyülekezetekben általában a békéscsabait –, de szóvá tette azt is, amikor az éneket túl vontatottan és hamisan énekelte a gyülekezet. Persze akadt ennek ellenkezőjére is példa: a cinkotai gyülekezet énekét és tanítójának művészi orgonajátékát jó példaként emlegette. Arra törekedett, hogy a liturgia gazdag, de pergő legyen.¹⁰

Gyakran kellett lelkészválasztások kapcsán meghasonlott gyülekezetekben igazságot tennie. Ez nem mindig si-

⁵ *Jegyzőkönyvek*. Bánya, Püspöki Jelentés 1883.

⁶ *A Bányai ágost. hitv. evang. egyházkerület névtára*. Budapest, 1874. 69. old.

⁷ *Bányakerületi utasítások*. Pest, 1871.

⁸ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1887, 1888, 1882, 1878.

⁹ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1875, 1887.

¹⁰ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1882, 1874, 1875.

került. Volt, ahol az idős vagy beteg lelkész mellé azonnal segédlelkészt nevezett ki. A sok vita kapcsán kezdeményezte a lelkészválasztási szabályzat módosítását, amelyet a kerület meg is valósított. A filiáknak azt az igényét mindig támogatta, hogy gyakrabban tartson helyben istentiszteletet az anyagyülekezet lelkésze.¹¹

A gyülekezetek jogilag korrekt működését is figyelemmel kísérte. Ahol még nem volt presbitérium, ennek megalakítására utasította a gyülekezetet. Azt is észrevételezte, ha a presbiteri ülésekről nem készült jegyzőkönyv.¹²

Úgy vélem, hogy Szeberényi püspök lelkiismeretes gyülekezetépítő tevékenységének is szerepe lehetett abban, hogy püspökségének idején még alig lehetett észrevenni a kerületen a szekularizáció romboló hatásait.

ANYAGI ÜGYEK

Bár a kerületi utasítások elsősorban a felügyelő kötelességévé tették az anyagi javak felett való őrködést, Szeberényi püspök ebből a szempontból is mintaszerűen jó gazdája volt egyházkerületének. A kerületi lelkészi nyugdíjintézet tőkét jelentősen gyarapította, s így a lelkészi nyugdíjakat hétszeresére növelte.¹³ Maga szorgalmazta árva és özvegyi nyugdíjalap létrehozását is, amely szintén megvalósult, és jelentékenyen megerősödött püspöksége ideje alatt.

Minden gyülekezetet takarékosagra és gondos gazdálkodásra intett. Szorgalmazta gyülekezeti tőke gyűjtését, földbirtokvásárlást vagy takarékmagtár létrehozását, esetleg pénzügyi befektetéseket. Ahol nem volt rendszeres egyházi adó kivétel, ott kérte annak bevezetését és igazságos kivetését. Azon az Aszódon is szorgalmazta az egyháztagok rendszeres adakozását, ahol a gyülekezet fenntartását a Podmaniczky család patronátusa bőven biztosította.¹⁴

Többször figyelmeztetett a meg gondolatlan építkezések veszélyeire. Nem tudott olyan új templomnak, iskolának, paplaknak örülni, ahol azt tetemes adósságok felhalmozásával kiviteleztek. Előfordult, hogy felmondatta egy honti gyülekezettel azt az előszerződést, amelyet egy erején felül álló, túl drága templom építésére kötött. A szerinte megfelelő nagyságú templom tervrajzát a következő évben elküldte a gyülekezetnek. Ugyanígy rossz néven vette, ha egy gyülekezet sorsjáték szervezésével próbálta meg előteremteni az építkezéshez szükséges pénzt.¹⁵

Kerületi segélyezésre csak nagyon kevés gyülekezetet javasolt, mindössze négyet a kétszáz általa meglátogatott egyházból. Nagyon felháborította az, amikor egyes gyülekezetek az ő megkerülésével folyamodtak a VKM-hez or-

szágos gyűjtés engedélyezéséért. Nem tartotta jónak, ha egy-egy beruházást a segélyekre építenek. Egy kivételt tett ez alól: az árvízben elpusztult szegedi egyház újjáépítésére ő maga indított sikeres gyűjtést, amelynek összegeit három évben keresztül saját maga kezelte.¹⁶

A gyülekezetek épületeinek biztosítását megkövetelte. 1887-ben az egész kerületre vonatkozó biztosítást kötött egy céggel, amelynek révén a gyülekezetek 30%-kal olcsóbb díjért biztosíthatták ingatlanjaikat.¹⁷

A megalapozatlan presztízsberuházásoktól iktató Szeberényi Gusztávnak így is megadatott, hogy püspöksége ideje alatt jó egy tucat új templomot szentelhetett fel.

ISKOLAI ÜGYEK

Bevezetőmben említettem, hogy az alapvetően lutheránus ortodox beállítottságú Szeberényi Gusztáv a mérsékelt liberális teológia egyes eredményeit is magáénak érezte, ahogy ezt az iskolaügy felkarolása is bizonyította. Az elemi iskoláktól a püspöksége alatt megnyílt pozsonyi teológiai akadémiáig mindenféle iskolaügyet töltetelően támogatt.

Egyházlátogatásai alkalmával mindig külön figyelmet szentelt a tanítók alkalmasságának. Az alkalmatlan tanítókat azonnali hatállyal menesztette, vagy legalábbis segédet rendelt melléjük. Az elemi iskolák anyagi viszonyait is figyelemmel kísérte. Nemcsak kellő számú iskolaépület felállítását és fenntartását követelte meg, hanem azok korszerű felszerelését is. Szigorúan ellenőrizte a tanév betartását. Az iskolai tankönyvek szorosabb ellenőrzését már püspöksége elején keresztülvitte. A kerület által kiadott tankönyveket csak egy cég nyomtathatta, így igyekezett megőrizni a megfelelő minőséget. Ahol nem a kerület által engedélyezett és ajánlott felekezeti tankönyvekből tanultak, azt szóvá tette. Volt, ahol ennél is rosszabb volt a helyzet. Az egyik alföldi mezővárosban olvasókönyv helyett az Újszövetségből és az énekeskönyvből tanították a betűvetést, elég rossz eredménnyel. Amikor azonban az állami tanfelügyelet talált hiányosságokat egyes felvidéki iskolákban, a fenntartó gyülekezetek védelmére kelt, és a VKM felé szóvá tette, hogy a felügyelők legyenek tekintettel a fenntartók szegénységére.¹⁸

A kerület három gimnáziuma (Szarvas, Selmecbánya, Budapest) valamelyikének érettségi vizsgáján minden évben maga elnökölt. A háromból szívéhez legközelebb a legszerényebb anyagi körülmények közt lévő alma matere, Selmecbánya volt, amelynek támogatását szinte minden évben kérte a kerülettől. Igen büszke volt a pesti gimnázium, illetve a pesti egyház népiskoláinak magas színvonalára, ahol a magas tandíj ellenére túljelentkezés jelentett problémát.

¹¹ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1878, 1880.

¹² EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1875.

¹³ *Emléklapok*, 10. old.

¹⁴ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1880.

¹⁵ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1885, 1875.

¹⁶ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1875, 1882.

¹⁷ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1887.

¹⁸ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya 1877, 1880, 1884.

Javasolta kollégium felállítását, hogy a kerület minél több diákjának lehetősége legyen itt tanulnia.¹⁹

A kerület középfokú oktatásának két hiányát igyekezett orvosolni. Selmecen tanítóképzőt csatolt a 8 osztályos gimnáziumhoz, amely egyre sikeresebben működött, konkurálva az állami tanítóképzőkkel. Szeretett volna egyházkerületi polgári leányiskolát is alapítani, különös tekintettel a nagyszámú katolikus leányiskolára, de erre nem sikerült megfelelő anyagi alapot teremtenie.²⁰

Külön figyelmet fordított a hittanoktatásra. A kerület tankönyvkiadójának első vállalkozása Luther Kiskátéjának javított szlovák, német és magyar kiadása volt. Ahol nem a Kiskaté képezte a hittanítás alapját, ott felszólította erre a gyülekezetet. A néhol állami vagy községi kezelésben lévő népiskolákban különös figyelmet fordított a hittanítás helyzetére. A gimnáziumokba külön hittanárak ki nevezését javasolta, mivel addig a különböző szaktanárok oktatták azt, igen csekély eredménnyel. A középiskolai törvény előkészítésekor sikra szállt a hittan kötelező szóbeli érettségi tárgyként való elismeréséért. Selmecen külön kiemelte, hogy minden óra, valamint a vizsgák is nemcsak imádsággal, de egyházi énekkel kezdődnek.²¹

Szeberényi Gusztáv figyelme is hozzájárult ahhoz, hogy a kerület evangélikus iskolái tudták állni a versenyt a sokkal jobb anyagi helyzetben lévő és egyre szaporodó állami iskolákkal.

VISZONY MÁS FELEKEZETEKSEL

Bár az ökumené gondolata Szeberényi Gusztáv püspöksége idején még nem nyert teret, általában igyekezett fenntartani és erősíteni a jó viszonyt a többi felekezettel. A katolikus-protestáns viszonyt az ún. elkeresztelések terhelték. Az 1868. évi törvény megtiltotta a reverzálisok szedését, és úgy rendelkezett, hogy a vegyes házasságokban a lányok anyjuk, a fiúk apjuk vallását követik. Ennek ellenére előfordult, hogy a törvény szerint evangélikus gyermeket a plébános megkeresztelte, és a katolikus anyakönyvbe vezette.

Szeberényi püspöki jelentéseiben mindig megemlítette az elkeresztelési eseteket, és hivatalból jelentette a VKM-nek, de úgy vélte, hogy ezek elsősorban az illető evangélikus lelkész hanyagságának következményei. Szigorúban vélekedett az olyan esetekről, amikor egy-egy város vagy község megsértette az arányosság és a viszonyosság elvét az evangélikus iskolák támogatásában vagy a községi földeknek egyházi célra való átengedésekor.²²

A református felekezettel sem volt mindig teljesen harmonikus a viszony. Több esetben előfordult, hogy egy-egy meghasonlott gyülekezet kisebbségben maradt része testü-

letileg kilépett a gyülekezetből, és áttért a reformátusokhoz. A hívek ilyen hűtlenségének még akkor sem örült, ha ez általában véget is vetett egy-egy hosszú gyülekezeti belviszálynak. Szeberényi Gusztáv idejében is váltak szét korábban uniált gyülekezetek, ahol a két protestáns felekezet kelően megerősödve saját gyülekezetet alapított. Ezek a szétválások általában rendben és békésen zajlottak. Szeberényi Gusztáv örömmel csatlakozott a korszak egyik legjelentősebb közös protestáns vállalkozásához, a Szász Károly pesti református püspök által kezdeményezett Magyar Protestáns Irodalmi Társasághoz. Alapításában tevékenyen részt vett, és kerületi támogatást is kieszközölt számára.²³

Az egyházkerület déli részén szerb ortodoxok között élt néhány evangélikus gyülekezet. Az ortodoxokkal való viszony minden esetben nagyon jó volt, ami különösen 1848–49 közelségére való tekintettel jelentős vívmány. Szabadka templomának szentelésén például a helyi pátriárka is jelen volt.²⁴

Ambivalens volt Szeberényi Gusztáv viszonya az evangélikus középiskolákban tanuló nagyszámú nem evangélikus diákhöz. Egyrészt tudta, hogy az általuk – különösen az izraeliták által – fizetett magasabb tandíj tetemesen hozzájárul az iskolák fenntartásához és hogy a más felekezetűek nagy száma fényes bizonyítéka az iskolák megfelelő színvonalának. Másrészt fájlalta, hogy nem jut elég hely az evangélikus diákok számára.

NEMZETISÉGI KÉRDÉS

A szlovák származású, kétharmadában szlovákok lakta Bányai Egyházkerület püspöke nehéz helyzetben volt a nemzetiségi kérdést illetően. Az állami és társadalmi elvárásoknak megfelelő a magyarosítás lelkes hívének kellett mutatkoznia. Bár édesapja 1848–49-es szereplése ismert volt, a szlovák anyanyelvű Szeberényi Gusztáv mégis „gyanúsnak” számított sokak szemében.

Amit tisztéből kifolyóan elvárhattak tőle, megtette a magyarosítás érdekében. Mindenhol támogatta – de sehol sem erőltette – a magyar nyelvű istentisztelet vagy oktatás bevezetését. Volt, ahol a gyülekezet kérésére rendelte el magyar istentisztelet tartását. Emellett azonban szlovák ágendát szerkesztett és adott ki. Igyekezett betartatni azokat a szabályokat, amelyek a magyar nyelvre vonatkoztak, azaz az anyakönyvek magyar nyelven való vezetését, a hivatalos levelek magyar nyelven intézését. Bár egyik körlevelében azt írta, hogy ez a kerületben teljes egészében megvalósult, bőven találtam szlovák és német nyelvű hivatalos gyülekezeti jelentést ebből az időszakból a kerület levéltárában.²⁵

1875-ben olyan sajtótudósítások jelentek meg, amelyek

¹⁹ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1888.

²⁰ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1886, 1887.

²¹ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1876, 1887, 1877, 1880.

²² EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1877.

²³ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1879, 1875, 1887.

²⁴ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1875.

²⁵ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1875, 1876, 1880. EOL, *Bányai Egyházkerület iratai*. 1882. 38. cs. B/1.

a bányai kerület egyes meg nem nevezett lelkészeit és tanítóit pánszlávizmussal vádolták. Körlevelében Szeberényi a vádakat elsősorban az egyház és a hit elleni támadásnak tekintette. Arra hívta fel a lelkészeket, hogy elsősorban egyházuk javán működjenek, ne vegyenek részt politikai mozgalmakban, és lehetőleg tetteikkel bizonyítsák a pánszláv vádaskodások alaptalan voltát.²⁶

1882-ben Thébusz János zólyomi esperes álnéven megjelent könyve vádolta meg a Bányai Egyházkerület lelkészeinek nagy részét, és név szerint püspökét is pánszlávizmussal és a magyarok elnyomásával.²⁷ A könyv nyomán újabb sajtókampány bontakozott ki, amelyre Szeberényi Gusztáv ismét körlevéllel válaszolt. Ebben a levelében már konkrétan meghatározta, szerinte hol húzódik a határ az államellenes pánszlávizmus és az anyanyelv védelme között: „Tudom ugyan, hogy az a vád, hogy valaki »pánszláv« olly meggondolatlanul szóratik, hogy még a született magyar sem biztos, hogy azzal ne gyanúsíttassék; annál inkább ki van téve azon gyanúsításnak az, aki tót ajkú születtől származott, s így magamról is tapasztaltam azon rágalom fályós (sic!) voltát; de kísértünk meg, testületileg lehetőleg meghatározni, hol van azon határ, azon körvonal amelyen belül összefér a magyar jó hazafisággal az, hogy kiki anyanyelvén – ha az szláv nyelv is – hordozva szívén egyháza javát, tanítsa hűségesen a reá bízottakat anélkül, hogy magyar állampolgári kötelességeit megsértené.”

Az említett határokat három pontban határozta meg: 1. magyar hazafi az, aki a magyar nyelv államnyelv voltát elismeri, 2. a magyar haza érdekeinek megfelelően a keresztyén műveltség terjesztésén dolgozik, 3. aki a magyar állam egységét nem támadja, s a rábízottaktól is ezt követeli meg. E feltételek betartása mellett nyugodt lelkiismerettel hirdethető az evangélium és terjeszthető a műveltség mindenkinek a saját anyanyelvén, melyen leginkább fogékony a hitre és a tudásra. Aki azonban ezen felül politikai önállóságra, vagy az államnyelven kívül más nyelv hivatalos bevezetésére törekszik, már túlmegy a fenti határon. E kérdéssel kapcsolatban kérte az esperességek nyilatkozatát.²⁸

²⁶ EOL, *Bányai Egyházkerület iratai*. 1875. 26. cs. B/1.

²⁷ *Protestantismus és panslavismus*, 1882.

A szlovák kérdéssel az 1882. évi közgyűlés is foglalkozott, és elfogadta a nógrádi esperesség javaslatát kimondva, hogy a kerület együttműködik a világi hatóságokkal a pánszlávizmus elleni fellépésben, és azokat a diákokat, teológusokat, illetve lelkészeket nem alkalmazzák, akik bizonyíthatóan ilyen szervezkedésben részt vettek. Szeberényi már a következő évben sajnálattal jelentette, hogy erre a határozatra hivatkozva a világi hatóság egy lelkészt mozdított el állásából. Az ardóci lelkész megjelentett egy ígéhirdetést, amely a püspök véleménye szerint is pánszláv elemeket tartalmazott. Amikor kérte egyházmegyéjét, hogy szigorúan rója meg a lelkészt, az esperesség ennél sajnos tovább ment, fegyelmi eljárást indított, s így kerülhetett sor elbocsátására.²⁹

Úgy vélem, hogy Szeberényi Gusztávnak püspöki működése során sikerült megtalálni az egyensúlyt a szlovák és német nyelv érdekének védelme, valamint az állami törvények és elvárások között. Ebben is apja példáját követte.

Befejezésül még két kisebb epizódot szeretnék megemlíteni, ami azt mutatja, hogy a személyeskedés mennyire távol állt Szeberényi Gusztávtól. Mint említettem, igen szoros küzdelemben nyerte el a püspöki megbízást Sárkány Sámuel pilisi lelkésszel szemben. Ez nem befolyásolta abban, hogy pilisi egyházlátogatása alkalmával a gyülekezet békés és szelíd lelkületét volt ellenfele lelkiismeretes munkájának tulajdonítsa. Az 1882-ben őt névtelenül pánszlávizmussal megvádoló Thébusz János ellen ugyan kérte esperessége vizsgálatát, de két évvel későbbi zólyomi egyházlátogatása alkalmával igen pozitívan nyilatkozott róla. Még értékesebbek ezek a nyilatkozatok akkor, ha tudjuk, hogy Szeberényi Gusztáv rest és alkalmatlan lelkészeit is minden alkalommal név szerint is megintette beszámolóiban.³⁰

Úgy vélem, hogy Szeberényi Gusztáv bölcs és mértékretartó, egyéni sérelmeit is félretevő püspöki működése mindenképpen kerülete javát szolgálta. Főpásztori tisztét helyesen értelmezve az óhatatlanul adódó konfliktushelyzeteket is máig példamutató módon oldotta meg. Szolgálatára hálásan tekinthetünk vissza, munkálkodásának városa, Békéscsaba pedig jogos büszkeséggel emlékezik püspökére.

²⁸ EOL, *Bányai Egyházkerület iratai*. 1882. 38. cs. B/1.

²⁹ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1882, 1883.

³⁰ EOL, *Jegyzőkönyvek*. Bánya, 1882, 1884.

Szeberényi Lajos Zsigmond és a földkérdés*

Túlzás nélkül állapíthatjuk meg, hogy hazánk történelmében „vörös fonálként” húzódott végig a földkérdés megoldatlansága. Egyszerre volt „krónikus és akut betegség”, a társadalmat mindig szorító probléma.

A földkérdés a két világháború között is megoldatlan maradt. Az erre figyelő lelkészek közül megemlíthetjük Sipos András csorvási és Keken András hódmezővásárhelyi lelkész nevét és munkásságát.

Szeberényi Lajos Zsigmond jól látta ezt a súlyos problémát, és tett is a megoldásért.

Több mint fél évszázados békéscsabai működését a realitás jellemezte. Küzdött híveiért, Békéscsabáért, a Vihar-sarokért: tollával, írásaival.

A rövidség érdekében itt csak az idevágó, legfontosabb munkáit említhetjük meg. Ezek: „A földművelő munkások földszerzését előmozdító törvény Dániában” (dánból ford., Békéscsaba, 1905). „A parasztek helyzete Magyarországon” (Budapest, 1907). „A parasztkérdés külföldön és hazánkban” (Békéscsaba, 1908). „Tömegmozgalmak az alföldi parasztvárosokban” (Budapest, 1913). „Parasztek a világháború után” (Békéscsaba, 1929). „A parasztság története” (Budapest, 1937).

Szemléltetésül csak néhány mozzanatot, ill. célkitűzést említnék meg a „Parasztek a világháború után” című könyvből, ezek jól mutatják a szerző szociális érzékenységét, reális látását és megvalósítandó javaslatait a Vihar-sarok elesett tömegeinek felemelkedéséhez.

Egy alföldi népdalrészlettel mutatta be a probléma komolyságát:

*Négy szál deszka rideg házam,
Zörgő forgács nyugvó ágyam,
Ez az egész keresményem,
Ezzel most már be kell érnem.*

*Igy fizet az álnok világ,
Sokat ígér, keveset ad,
Igen hitvány ez a kis bér,
Amit nékem oly szűken mér...*

Könyvének programja szerint a tanyákat ki kell emelni elszigeteltségükből. A biztonságos közlekedésre nehezen alkalmas dűlőutak helyett kőburkolatú, masszív utakat kell építeni; a vasútvonalakat célszerűen kell továbbfejleszteni, „omnibuszvonatokat” kell közlekedetni, és ezek álljanak meg minden őrháznál; „köröket”, klubokat, gazdatársulásokat, érdekvédelmi szervezeteket, értékesítési társulásokat, kultúrházakat kell létrehozni, működtetni; meg kell til-

tani minden tanya lerombolását a tanyai körzetekben, minden irányból jól megjárható távolságra népiskolákat, gazdasági iskolákat, minden tanyai iskolában postaügynökséget kell létesíteni, telefonállomással; meg kell szervezni a legfélreesőbb tanyák orvosi ellátását is; központi tanyai temetőket kell létesíteni a szétszórta tanyákból tanyaközpontokat kell létesíteni a tanyai életformához szükséges vegyesboltokkal, alapvető szolgáltatásokkal... stb. Sokat kifejez ez a rövid felsorolás is a szerző „parasztprogramjából”. (Gondoljunk egy pillanatra Tessedikre is!) A gazdagparaszt és a zsellér, agrárproletár közötti feszültséget átgondolt, életszerű, céltudatos intézkedésekkel kell csökkenteni, ill. megszüntetni.

Megindította és szerkesztette az Evangélikus Egyházi Szemlélt (1895–1901). Lapjában, a helyi egyházi naptárakban, kisebb-nagyobb kiadványaiban, írásaiban, cikkeiben is állandóan a „témánál maradt”.

Híveiért küzdött közéleti szereplésével is.

Békéscsaba társadalmi és közéletében vezető szerepet vitt. Ez nemcsak családi tradícióinak elismerését, hanem személyes megbecsülését is jelentette. A város és a megye egyik kiemelkedő virilistája (vagyon alapján tagja a városi és megyei közgyűlésnek), 1918–1941 között az Arad-békési egyházmegye esperese, közben pedig a Bányai Egyházkerület főjegyzője, püspökhelyettese volt. 1911-ben a bécsi protestáns teológiai fakultás díszdoktorátussal tüntette ki a mindennapi élethez kapcsolt teológiai munkásságáért. Az országgyűlés felsőházában Békés megyét képviselte. Mint felsőházi tag követelte a felesleges hivatalok, tisztségek és indokolatlanul magas fizetések megszüntetését, az egész államháztartásban a józan takarékoságot. Felszólalásaival, beszédeivel is keményen küzdött a Vihar-sarok egyszerű, dolgozó népeért. Nem volt könnyű senkinek sem érveivel szemben felvonultatni az ellenérveket. Szűkebb-körü beszélgetései is élményszámba mentek.

Gyülekezetének szolgált papi lelkületével.

Szeberényi Lajos Zsigmond nem volt forradalmár! Az őt meg nem értőkkel (pl. Achim Andrással, a később meggyilkolt parasztvezérrel) szemben is bölcs önuralmat, önmérsékletet tanúsított. Messze távol volt tőle az erőszak, a lázadás és a lázítás. A földkérdést nem forradalommal, hanem emberséges, de céljának mindenben megfelelő földreformmal gondolta megvalósíthatónak. Bízott az emberek felelősségérzetében, türelmes bölcsességében. Ezt várta az állami vezetéstől is. Egyéniségével és működésével sokakra hatott.

Nem volt pártvezér. Pártokhoz sem kötődött, hanem „Krisztus-párti” volt, teljes személyiségével és egyéniségével. Ebből viszont az következett, hogy cselekvését sem pártprogram, hanem az evangélium, annak szíve-közepe, Jé-

* Szeberényi Lajos Zsigmond életéről és művéről ld.: Lp. 2002/213–217. old.

zus Krisztus irányította és vezette, egyházunk tanításához teljes hűségben.

Lelkész volt. Minden beosztásában és minden tisztségében, napról-napra megújuló hűségben, kedves – különösen is szlovák – hívei felé, akik rajongásig szerették és tisztelték, szívükben pedig megőrizték igehirdetéseit és szociális programját.

Mélyen szociális érzésű lelkész volt, ellene minden igazságtalanságnak és jogtalanságnak. A szociális feszültségek sajátos pasztorális feladatokat is jelentettek. A gazdasági válság, munkanélküliség idején, amikor 80 fillér volt a napszámber, keresztülvitte a presbitériumban, hogy a nincstelen egyháztagok egyházi adója 50 fillér/pár/év legyen, és szegénysége miatt senki ki ne zárassék egyházi

jogainak a gyakorlásából. A szegény szülők iskolás gyermekeit ingyen tankönyvekkel és tanszerekkel látta el az egyházi könyvkereskedésből.

60 éve hunyt el, 1941. szeptember 23-án.

Szeberényi Lajos Zsigmond – mint az egyházköztség gyásjelentése is kiemelte – „...igazi őrizője volt egész munkásságának életén át az ő nyájának, védte, óvta az ige erejével és a tudomány fegyverével minden időben; dolgozott, küzdött, harcolt egyházáért, az igazságért, magának széles körben ismert nevet, egyházának megbecsülést szerezve...” Ez a magvas tartalmú megállapítás változatlanul időszzerű.

Reális látással, a múlt értékeit megbecsülve lehet tartalmas és előrelendítő az ünneplésünk.

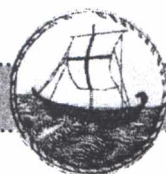
Az igaznak az emlékezete áldott... (Péld 10,7a)

.....

CORRIGENDA

A LP 2002/6. 213–217. old. Böröcz Enikő *Szeberényi Lajos Zsigmond élete és műve (1859–1941)* című tanulmányában néhány adat hibásan került be, melyért a szerző ezúton kér elnézést a családtól.

A 214. oldalon található mondat javítása: „A tótaradác-i időszakra esett első házassága, az ebből származó négy gyermekének – Pálnak, Irénnek, Matildnak és Gusztávnak – a születése, valamint első felesége Szehele Irén megbetegedése.”

TARR ZOLTÁN

Az Egyházak Világtanácsa programjai és munkája*

Az ún. *Common Understanding and Vision (CUV)* dokumentum elfogadását és a hararei nagygyűlést követően – az előző részben már említett – komoly változások indultak el az Egyházak Világtanácsa (EVT) munkájában. A munkastílus változásai, a feladatok, projektek ésszerűsítése egyértelműen utal az EVT visszafogottabb és szerényebb önértelmezésére. Az EVT munkavégzésében bekövetkezett változásokat összefoglalóan úgy jellemezhetjük, hogy az az *ökumenikus partnerekkel való szélesebb körű együttműködésre épít helyi, regionális szinten és globálisan is*. Ennek – az egyébként magától értetődő – változási folyamatnak köszönhetően az EVT mozgékonyabb, az eseményekre, kihívásokra gyorsabban és felkészültebben reagáló szervezetté válhat. Ezen felül pedig több mint gesztus az ökumenikus mozgalom más szereplőinek és tényezőinek ilyen módon való komolyan vétele és egymáshoz kapcsolása. Annak belátásáról és a valóságban való megéléséről van szó, hogy az ökumenikus mozgalom nem egyenlő az EVT-vel. A CUV dokumentum és az elmúlt években megismert törekvések is arra utalnak, hogy a Világtanács nem annyira világméretű intézményként, mint inkább az ökumenikus munka (legnagyobb) fórumaként szeretne létezni.

Egy bizottság a hararei nagygyűlés óta dolgozik az ún. Fórum elképzelésen. Eszerint keresztyén egyházak és ökumenikus szervezetek ülnének össze aktuális kérdések és az egység témájának megvitatására. A gondolat továbbvitele rendkívül óvatos, és semmiképpen sem szeretne a Világtanács helyett, vagy mellett létrehozni egy másik szervezetet.

Az EVT jövőjét vázoló elképzelések mind kiemelik a keresztyén világszervezetekkel való együttműködés fontosságát (pl. Lutheránus Világszövetség, Református Világszövetség). A múltban gyakran előfordult, hogy hasonló típusú projektek futottak ezeknél a szervezeteknél. Ennek elkerülése nemcsak a párbeszéd fenntartása és megújítása, a közös szellemi kincs megbecsülése miatt fontos, hanem egyre égetőbb gazdasági szükségesség is.

A változások egy másik fontos velejárója, hogy a helyi

és regionális ökumenikus törekvések nagyobb hangsúlyhoz juthatnak, és bővül azoknak a tapasztalatoknak és elért eredményeknek a felhasználási köre, amelyek egy-egy ország vagy régió egyházainak időszerű témák terén végzett munkáját tükrözik.

Jóllehet mindezen változások nem garanciái az EVT fennmaradásának, és nem oldják meg a Világtanács identitása és szükségessége körüli bizonytalanságokat, az egyházak Krisztusban való egymáshoz közeledését azonban nagyban segítik.

Az EVT munkáját jelenleg három hangsúlyos téma határozza meg: az erőszak ellenes küzdelem, a globalizáció teológiai reflexiója és az ortodox-protestáns dialógus. Ezen kívül természetesen több más, fontos téma is szerepel az EVT napirendjén, teológiai és napi munkájában. A következőkben ezek ismertetésére is szeretnék kitérni.

Az EVT szerkezetének, az egyes működési területeknek rövid bemutatásával szeretném felvillantani azt a gazdag tevékenységi kört, amelyben az EVT tag egyházai közösen igyekeznek cselekedni.

AFRIKA HELYZETE

Az EVT 1998-as hararei nagygyűlésén született döntés arról, hogy a tag egyházak a 21. század elején különösképpen is figyelemmel kísérik az afrikai kontinens életét. A tag egyházak és az EVT egésze arra vállalkozott, hogy ösztönözni fogja a már zajló párbeszédet és kutatásokat Afrikával és sajátosságaival kapcsolatban. Afrika hosszú évek és évtizedek óta meglévő problémáinak széles körben való ismertetése és a tag egyházak, a Világtanács napirendjén tartása is a célkitűzés része. Mindennek célja és értelme, hogy hozzájáruljon afrikai testvéreink új jövő-kereséséhez és a világ Afrikáról alkotott képének és beidegződéseinek megváltozásához. Hosszú ideje egyértelmű, hogy Afrika helyzetén csak kitartó és széles összefogáson alapuló munkával lehet változtatni. A már eddig elhangzott és kiadott tanulmányok egyértelművé teszik, hogy alapvető változás csak világméretű összefogás keretében és az eddig kialakult gazdasági,

* A tanulmány első része megjelent: LP 2002/5. 171–173. old.

kulturális, társadalmpolitikai, vallási és egyéb rendek drasztikus átalakításával érhető el.

HIT ÉS EGYHÁZSZERVEZET (FAITH AND ORDER)

Ez az EVT-n belül létező mozgalom tanácskozások szervezésével és különböző publikációkkal azon dolgozik, hogy elősegítse az egyház látható egységre való törekvését. A különböző keresztyén hagyományokat képviselő teológusok és oktatók számára szervezett találkozók az egyházakat elválasztó kérdéseket és a lehetséges egység témáit dolgozzák föl. Tulajdonképpen e munkaág ápolja és folyamatosan napirenden tartja az egyházak egységének kérdéskörét, és annak számtalan aspektusával foglalkozik tanulmányi munkája során. A 120 tagú bizottság a 7–8 évente tartott nagygyűlések között kétszer találkozik, hogy megtárgyalja az időszerű témákat. A bizottság munkáját egyéb időben egy 30 tagú állandó testület végzi. A bizottság a következő célok érdekében munkálkodik:

- az evangélium (Jn 17,21) egységre hívó szavának az istentisztelettel, étellel, bizonyágtétellel, etikai állásponttal és az egyházak mai szolgálatával való kapcsolatának kutatása;

- az egyházakat teológiailag és gyakorlatilag elválasztó témák tanulmányozásának és megvitatásának ösztönzése és biztosítása;

- az egyház egysége és az emberi közösség megosztottsága kapcsolatának (mint pl. nemzetiségi és nemzeti konfliktusok, rasszizmus stb.) kutatása;

- az egység felé ható gyakorlati lépések, mint pl. az ökumenikus imahét, egyházak egyesülési tárgyalásai, kétoldalú találkozók támogatása.

A Hit és egyházszervezet mozgalom munkája több területen is folyik a fenti célok szellemében. E területeket csak felsorolásszerűen említhetem meg, hiszen kifejtésük külön tanulmányt érdemelne: Az egyház természetéről és értelméről, Ökumenikus hermeneutika, Etnikai önazonosság, nemzeti önazonosság és az egyház egysége, Ökumenikus imahét, Női lelkészek az egyházban, Ökumenikus imalánc.

IGAZSÁG, BÉKE ÉS A TEREMTETTSÉG

Az EVT-nek ez a munkaága szintén komoly előzményekre tekint vissza. Feladata az igazság, a béke és a teremtettség problémáin, azok összefüggésében való elmélkedés és olyan gyakorlati javaslatok kidolgozása és támogatása, amelyek békére és szolidaritásra ösztönöznek. Ennek a munkaágnak a hangsúlyai is változáson mentek át az elmúlt időszakban. A globalizáció negatív folyamatainak felerősödésével egyre hangsúlyosabbá váltak az ezekkel szemben álló és elsősorban az emberi kapcsolatokra, közösségi összefogásra súlyt fektető – egyébként szintén globális szintű – akciók és projektek. Az EVT és tagegyházai tevékenyen kapcsolódtak bele a sok egyéb

szervezet által is végzett béke-építő és a teremtett világ törekvő egységét védelmező munkába. A munkaág állandó élő kapcsolatban van a területen tevékenykedő, a társadalmi igazságosság, a kiszorítottak és az erőszak által megnyomortottak érdekeit képviselő szervezetekkel. A munkaág az alábbi nyolc munkaterületen tevékenykedik.

Női munka

A hararei nagygyűléssel ért véget az ún. *Egyházak szolidaritásában a nőkkel évtized* (Ecumenical Decade of Churches in Solidarity with Woman), amely fényt derített azokra az igazságtalanságokra, erőszakra és nehézségekre, amelyek megnyomorítják sok nő életét a világon. A tagegyházak kemény és őszinte tapasztalatokat szereztek a nők egyházi élményeiről és kritikájáról, valamint a nők és férfiak közössége megélésének vágyáról. Sokat tanult és kell még tanuljon az EVT és a tagegyházak a nők egyházképeiről és megértéséről, amely tovább gazdagítja az egyházak egymás felé való közeledését. Ezt az ekkleziológiai munkát hívjuk segíteni *Az egyházként élni: a nők tapasztalatai és elgondolásai* (Women's voices and visions: Being Church) elnevezésű kutatás és gyakorlati elgondolások kidolgozása.¹

Ifjúság

Jól illeszkedik a munkaág feladatai közé a fiatalok és idősek, az egyház és a fiatalok és egyáltalán az ifjúság és az ökumené kérdéskörével való foglalkozás. Az ökumenikus mozgalomban mindig is igen nagy jelentőségű volt az a lelkesedés és őszinte meggyőződés, ami a mindenkori fiatalság között volt tapasztalható. Az ökumenikus színtérré a fiatalok mindig a közös munka és a közeledés magától értetődöttségének erejéből és jóérzéséből hozták. Ezért is fontos, hogy az ökumenikus mozgalom tudatosan is törekedjen a fiatalok hangjának meghallgatására, és ösztönözze, segítse részvételüket a helyi, regionális és világméretű ökumenikus együttműködésben.

Az Ifjúsági titkárság (Youth Desk) három fő programgal rendelkezik. Nemzetközi ifjúsági program (The WCC World Youth Programme – WYP), Önkéntes munkatárs program (Internship Programme) és Önkéntes segítők program (Stewards' Programme).²

Az egyházak válasza a rasszizmus problémájára

A rasszizmus és az abból fakadó problémák már több mint 70 éve szerepelnek az ökumenikus mozgalom napirendjén. Jóllehet az elmúlt évtizedekben számos pozitív

¹ Bővebben a kutatás részleteiről ld. <http://www.wcc-coe.org/wcc/what/jpc/women.html>

² Bővebben a célokról és a megvalósítás eszközeiről és módzatairól ld. <http://www.wcc-coe.org/wcc/what/jpc/youth-e.html>

változás ment végbe a világban e téren is, a rasszizmus közönségeket, családokat megosztó és egyének életét megkeserítő hatása folyamatosan tetten érhető. Sőt, az elmúlt időszakban, a gazdaság és a politika változásai nyomán a rasszizmus új formái is megjelentek. A rasszizmus sajnos sok egyház életét is megkeserítette és megkeseríti, és megjelent azok belső életében is.

Az EVT rasszizmus ellenes tevékenysége elsősorban az egyházakat segíti a rasszizmus különböző formáinak felismerésében és legyőzésében. A program törekvése, hogy a rasszizmus elleni küzdelem az egyház lényegéből fakadóan jelenjen meg az egyház mindennapi gyakorlatában.

A rasszizmus kérdéséről 1992-ben indult egy az EVT által összefogott kutatás és felmérés, amely a problémák felmutatásán túl elsősorban a küzdelem és a rasszizmus ellenes munka új szempontjait és módszereit igyekszik megjelölni.³

Az EVT munkájának a bevezetőben már említett fő hangsúlyai között szerepel az erőszak ellenes küzdelem is. A rasszizmus kérdésével való foglalkozás jelenlegi irányát ez is meghatározza. Érdekes kutatás folyik jelenleg több európai országban is az idegengyűlölet kérdéskörében. E kutatás is elsősorban azokat a gyakorlati tapasztalatokat igyekszik bemutatni, amelyek a régió egyházaiban rendelkezésre állnak és segítséget nyújthatnak más egyházak számára is a kérdésben.

Még nagyon sok olyan terület van, ahol az EVT tevékenykedik a rasszizmus problémakörén belül, de ezek bemutatására itt nincsen mód.⁴

A gazdaság kérdései

A témával foglalkozó csapat több kiadványt készített már a tagegyházak szakértőinek bevonásával, amelyek a jelenlegi gazdasági modellek kritikáját fogalmazták meg, és megkíséreltek kiutat mutatni a sok tekintetben igazságtalan gazdasági és ebből következő társadalmi helyzetekből. Az EVT munkájának főhangsúlyai között szereplő globalizációval kapcsolatos teológiai és közgazdasági alapú szakértői munka arra törekszik, hogy ökumenikus szempontból, a teremtettség egészségének érdekeit szem előtt tartva dolgozza föl a kérdést és kínáljon alternatívákat. Ez a munka is más ökumenikus világszervezetekkel, regionális és helyi kezdeményezésekkel közösen zajlik, és különös figyelemmel van az egyházakat érintő hatásokra. Ennek a munkának is fontos része a kapcsolattartás az e témában meghatározó nemzetközi szervezetekkel (Valutaalap, Vi-

³ Többek között e munka része az EVT közreműködése az ENSZ 2001-es rasszizmus ellenes világkonferenciáján, amelyről az EVT beszámolója a napokban készült el. A beszámolót majd a 2002. szeptemberi Központi Bizottsági ülésen fogjuk megtárgyalni. Az EVT-nek e konferencián és más időszaki kérdésekkel foglalkozó tanácskozásokon való részvételéről a következő cikkben fogok beszámolni.

⁴ Bővebben ld. <http://www.wcc-coe.org/wcc/what/jpc/racism.html>

lágbank stb.), ami gyakran kritikus észrevételek megfelelő formában való tolmácsolását is jelenti.⁵

A föld, mindannyiunk élőhelye

Az előző munkaterülethez szorosan kapcsolódva foglalkozik az EVT-nek ez a szakértői csapata a globalizáció környezeti hatásaival és az élet-központú etikai felfogás népszerűsítésével. Tulajdonképpen azt mondhatjuk, hogy a globalizációnak minden, nem gazdasági szempontú, de a gazdasági változásokból is következő hatásaival foglalkozik a szakértői csapat.

Az igazságos béke

E téma az EVT egy önálló programjává vált a 21. század első évtizedére, az *Erőszak ellenes évtized* elnevezéssel. Bővebben majd ott szólok róla.

MISSZIÓ ÉS EVANGÉLIZÁCIÓ

E terület munkatársainak feladata, hogy segítsék az egyházakat Isten missziójának mélyebb megértésében, megélésében és az abban való részvételben. Ez a munkaág a következő munkaterületeken működik együtt a tagegyházakkal.

Egészség, gyógyítás és teljesség (Health, healing and wholeness)

A program célja, hogy támogassa az egészségmegőrző és egészségügyi tájékoztató képzéseket, hozzáférhetővé tegyen a betegségek megelőzésére és gyógyítására szolgáló szereket, eszközöket, valamint, hogy támogassa a megfelelő ellátás lehetőségét mindenféle egészségügyi helyzetben. Ennek megfelelően ez a szakértői csapat az orvosi, egészségügyi területen jártas egyházi és nem egyházi szakemberek és a szükséges forrásokat biztosítani hajlandó közösségek, vállalatok összekapcsolásán és konzultációk, szemináriumok szervezésével segít. Szintén felvállalt feladatuk a tagegyházak egészségmegőrzésre és megelőzésre, ápolásra nevelő munkájának segítése. Óriási kihívást jelent az AIDS fertőzöttek kezelésében, ápolásában tevékenykedők képzése, valamint az élet minden részére kiterjedő felvilágosító tevékenység szervezése.⁶

⁵ Az idevonatkozó időszaki lépéseket is majd a következő cikkben szeretném ismertetni. A részleteket ld. az előbbi honlapon!

⁶ Az EVT számos saját kiadvánnyal, tanulmánnyal kapcsolódott be az AIDS ellenes küzdelembe, és állandó együttműködő kapcsolatban van más nemzetközi szervezetekkel, amelyek e szörnyű betegség ellen küzdenek (ld. <http://www.wcc-coe.org/wcc/what/mission/hhw.html>)

Elmaradott, elhanyagolt városi körzetek missziója

A program célja, hogy segítse és bátorítsa a tagegyházakat a leginkább a szegényeket és periférián élőket sújtó igazságtalan rendszerekkel szembeni missziójukban. A segítség elsősorban olyan programok, képzések szervezésére irányul, amelyek keretében a helyi közösségek megerősödhetnek az Isten országa perspektívája által a reménységre, önszerveződésre és társadalmi változások beindítására.⁷

OKTATÁS ÉS ÖKUMENIKUS NEVELÉS (EDUCATION & ECUMENICAL FORMATION)

A munkaág feladata, hogy segítse a keresztyén közösségek ökumenikus szellemű oktatását, felülemelkedve mindenemű elválasztó korlátokon és meghatározottságon. A megindított programok célja elsősorban, hogy a résztvevők közösségi élményhez, valódi beszélgetési- és eszmecsere lehetőséghez jussanak. Ez a fajta nevelés nem pusztán vallásos tartalmak átadására szolgál. A megközelítés minden esetben holisztikus: magában foglalja a résztvevők kulturális, szociális hátterének különbözőségeit, és épít azokra. A munkatársak azokat a programokat, képzéseket részesítik előnyben, amelyek nem a hagyományos értelemben vett előadásokat, az egyirányú kommunikációt alkalmazzák, hanem részvételen, gondolatcserén és egymásra figyelésen alapulnak. Az EVT több fontos területen is végez oktató, nevelő tevékenységet a fent említett szempontok alapján, ezek: a világi egyháztagok részvétele a közösségek befogadójává tételében, keresztyén nevelés ökumenikus légkörben, ökumenikus teológiai képzés és ösztöndíjak.⁸ Az EVT rendszeresen megjelentet a fenti témákban folyóiratokat, ill. egyes tanácskozásainak eredményét.⁹

REGIONÁLIS KAPCSOLATOK ÉS ÖKUMENIKUS EGYÜTTMŰKÖDÉS

Ez az a munkaág, amely különösképpen is azzal foglalkozik, hogy a bevezetőben említett széleskörű ökumenikus összefogás valóság legyen, és az egyes régiókban meglévő és működő ökumenikus együttműködés beépüljön és kapcsolatban legyen az ökumenikus mozgalom egészével. E munkaág segítségével igyekszik az EVT az egyes régiókban rendelkezésre álló forrásokat összekötni és ilyen módon is segíteni az egyes régiókban az eseteket, a periférián élők között végzett munkát. Ennek érdekében az EVT szeminá-

⁷ Ismét csak rövid bemutatásra van módunk, a bővebb információk elsődleges forrásául ajánlom: <http://www.wcc-coe.org/wcc/what/mission/urm.html>

⁸ Az ösztöndíjakról és általában a munkaág programjairól részletes információt találhat az érdeklődő a honlapon: <http://www.wcc-coe.org/wcc/what/education/index-e.html>

⁹ Ld. az előbb említett honlapon.

riumokat, tanácskozásokat szervez, ahol a tagegyházak és ökumenikus partnerszervezetek találkozhatnak és kapcsolatba léphetnek egymással. Az állandó és őszinte párbeszéd rendkívül lényeges eleme az ökumenikus munkának, hiszen csak így van lehetőség a közös teherhordozásra, a néhez helyzetben élőkkel való szolidaritásra és Krisztus szeretetének világot átformáló erejű megélésére.¹⁰

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

E munkaterület munkatársainak feladata, hogy segítsék a tagegyházakat, az EVT-vel kapcsolatban lévő egyházi szervezeteket a nemzetközi kérdések között való eligazodásban, és működjenek együtt velük közös, keresztyén válaszok, értékelés kimunkálásában. Az EVT e munkaágán keresztül vesz részt a világban zajló folyamatokban, problémás helyzetek megoldásában. Az EVT itt dolgozó munkatársai a tagegyházak és regionális ökumenikus szervezetek munkatársainak segítségével nyomon követik a nemzetközi politikai trendeket, és állást foglalnak azokban, valamint folyamatosan tájékozódnak a nemzetközi, ill. helyi konfliktusokról. A munkaág által szervezett tanácskozások és fórumok nagyszerű lehetőséget adnak arra, hogy az emberi jogok és lelkiismereti szabadság, a fegyverzetcsökkentés és leszerelés, a béketeremtés és konfliktuskezelés, a menekültek és üldözöttek, valamint a kegyetlenkedések és igazság, megbékélés témákban segítsék a tagegyházakat, és közös állásfoglalásokat, ajánlásokat fogalmazhassanak meg. Szintén komoly feladat az egyházak, egyházi szervezetek felkészítése, segítése a problémás helyzetekben való helytállásra és munkára.¹¹

VALLÁSKÖZI KAPCSOLATOK

A tulajdonképpen bibliai idők óta meglévő vallásközi párbeszéd napjainkra szinte kötelező szükségszerűség, amely a globalizáció erősödésének és egymásra utaltságunk felismerésének is következménye. A munka központjában a vallásokkal kapcsolatos ismeretek terjesztésén túl két- és többoldalú tanácskozások szervezése áll. E tanácskozások

¹⁰ Az EVT-nek ez a munkaága foglalkozik többek között a rászoruló közösségek anyagi és lelki segítségének lehetőségeivel, ill. a katasztrófák következtében kialakult helyzetekben való gyors segítséggel. A rendkívül érdekes és fontos munkáról a <http://www.wcc-coe.org/wcc/what/regional/index-e.html> oldalon találhatunk részleteket.

¹¹ Itt sajnos nincsen módunk arra, hogy részletesen belemenyjünk mindazoknak a nagyon is időszerű kérdéseknek keresztyén szempontú értékelésébe, amelyek körülvesznek bennünket, és amelyek területén ez a munkaág dolgozik. Feltétlenül érdekes azonban megnézni az interneten is hozzáférhető dokumentumokat, anyagokat, amelyek amellet, hogy komoly segítségül szolgálhatnak mindenkinek, sokat segíthetnek annak tévhitnek az eloszlásában is, hogy az ökumenikus mozgalom nem foglalkozik lényeges, szorító kérdésekkel, megkérgesedett, semmire sem jó intézmény. Ld. a honlapot: <http://www.wcc-coe.org/wcc/what/international/index-e.html>

és a háttérükben zajló rendkívül összetett munka a bizalom erősítését és a közösen megélt kihívásokkal szembeni reakciók kidolgozását szolgálják. E területen is jelentkeznek a helyi és regionális kezdeményezések felkarolásának szempontja, valamint a más munkaterületeken végzett ökumenikus munka segítése e témában. Az EVT e munkacsoportja foglalkozik pl. Jeruzsálem helyzetével és más égető, vallásközi konfliktust is okozó problémával.¹²

Az előző bekezdésekben igyekeztem átfogó képet adni arról a sokrétű munkáról, amely az EVT keretén belül zajlik. Az előkerülő témák és a főbb programok mind-mind a világban tapasztalható szűkséget és a tagedyházak – akiknek a megbízásából és oldalán az EVT végzi a munkát – igényeit tükrözik. Nincsen olyan program, vagy kezdeményezés, amely ne valós igényre épülve működjön. A fenti területeken végzett értékes munka a magyarországi egyházak életében is megjelenik, vagy megjelenhet. Ehhez nyilvánvalóan a sok esetben tapasztalható bezártságunkon kellene enyhíteni, és nyitottan, a közös teherhordozás igényével részt venni a nemzetközi ökumenikus mozgásban. Biztos vagyok abban is, hogy a nemzetközi kapcsolatokból származó tanulságok remekül használhatóak egyházaink életében, sajátos problémáink, kihívásaink között. A magyarországi egyházaknak is különleges tapasztalataikkal és élményeikkel egyre inkább részt kell venniük a változó világ egyre erősödő összefüggései között végzendő munkában, ahogy fontos annak a tudatosítása is, hogy a külföldi példák jótékonyan hathatnak egyházaink gondolkodására, válaszeresésére.

A JÖVŐ KILÁTÁSAI

Az EVT egyik munkatársa – *Sam Kobia*, az Issues & Themes Cluster vezetője – a következő pontokat, mint a világot, az ökumenikus mozgalmat és az egyházakat a közeljövőben leginkább befolyásoló tényezőket, trendeket határozta meg.

¹² Megint csak nincsen lehetőségünk részletesen bemutatni a rendkívül gazdag és eredményes munkát, amelyet e területen végeznek az EVT stábjának tagjai a tagedyházakkal együttműködve. Az interneten található források és információk további értékes segítséget adhatnak a téma iránt érdeklődőknek: <http://www.wcc-coe.org/wcc/what/interreligious/index-e.html>

Jóllehet a következő 7 pont nem hivatalos álláspontja az EVT-nek, úgy gondolom, hogy azokat – e cikk zárásaként – feltétlenül érdemes ismerni és fontolóra venni.

A jövő meghatározó folyamatai és nagyobb témái

1. Az erőszak leküzdése (*overcoming violence*). Az erőszak problémaköre lesz a közeljövő leginkább feszítő kihívása.

2. Az önazonosság-tudat erősödése (*asserting of identity*). Az ökumenikus nevelés mellett növekszik a felekezeti képzés fontossága. Növekvő verseny annak érdekében, hogy a különböző szervezetek és felekezeti testületek globális szereplőkké váljanak. Önmagunk újra-meghatározása – sokkal inkább szervezeti típusú önmeghatározások készülnek majd. Mindez versenyhez vezet a missziói munka területén.

3. Valóban egyházként létezni (*being church*). Az „egyházként való létezés” ökumenikus kihívása. Elgondolkodni és újraértelmezni a nemzeti ökumenikus tanácsokat. A misszió beépítése (integrálása) az egyház életébe.

4. A szolidaritás jelentése a 21. században (*meaning of Solidarity in the XXIst Century*). A meglévő testvéri kapcsolatok és együttműködések (relationships and partnership) áttekintése. A déli félteke és az EVT kapcsolata folyamatosan változik.

5. Az emberiség (*humanity*). Az emberiség bűntudata gyakorlatilag teljesen eltűnt. Az egyház is sok embertelenségben vett részt a történelem során. A különbözőségek elfogadása. Az igazság és igazságosság kérdései. Mi lesz az egyház hozzájárulása az emberiség életéhez az előbbi témákban? Hogyan tud az EVT megfelelő ökumenikus háttérrel biztosítani az előzőek tárgyalásához? Vagyis, hogyan tud az egyház reagálni az emberek életének komoly problémáira és kihívásaira.

6. A törvényes keretek krízise (*the crisis of legitimacies*). Szociális kérdésekbe való beavatkozás. Nemzet és állam viszonya. Szervezetek, intézmények legitimációjának kérdése.

7. A spiritualitás mint az emberi élet fontos összetevője (*spirituality as a crucial part of human life*). A spiritualitás mint az emberi élet egy dimenziója egyre nagyobb hangsúlyt kap az elkövetkező időkben.¹³

¹³ Elhangzott 2001. februárjában, Berlinben a Központi Bizottság ülésén.

Egyházi világhíradó

2002. március 16. – május 19.

Kanada: pályázat az anglikán és evangélikus közös logóra

A Kanadai Evangélikus Egyház (ELCIC) és a Kanadai Anglikán Egyház (ACC) közös bizottsága pályázatot írt ki egy logóra, amit a két egyház „teljes közösségre” lépése után, illetve a bizottság kommunikációs munkájában használnának. Az anglikán és evangélikus közös bizottság február 15–17-i ülését követően jelentették be, hogy a logónak a következő tartalmat kell közvetítenie: „Kanadai anglikánok és evangélikusok teljes közösségben”. A közös bizottságot a két egyház zsinata hozta létre, hogy kivitelezze és felügyelje a „Waterlooi Nyilatkozat” vállalta kötelezettségeket, amiket múlt év júliusában hoztak nyilvánosságra a teljes közösség ünnepélyes kikiáltásakor. A Kanadai Evangélikus Egyház lesz a Lutheránus Világszövetség X. nagygyűlésének a házigazdája 2003. július 21–31. között Winnipegben.

Új vatikáni dokumentum a népi kegyesség védelmében

A Szent Istentisztelet és a Szentségek Vatikáni Kongregációja „Jegyzék a népi kegyességről és liturgiáról: alapelvek és irányvonalak” címmel adta ki új dokumentumát, ami hangsúlyozza a népi vallásosság pozitív oldalait, de figyelmeztet a babona terjedésének veszélyére is. „Ez a dokumentum nem egy exorcizmus a puritánok ellen, akik szeretnének megszabadulni a népi vallásosságtól, hanem egy olyan pozitív dokumentum, ami felmutatja annak értékeit és hasznát” – mondta róla Jorge Arturo Medina Estévez bíboros. A népi vallásosság az egyház egész életét végigkísérte. Vannak olyan kifejezések, gesztusok, testtartások, mint

amilyeneket Assiszi Szent Ferenc, Avillai Szent Teréz is használt: a kereszt megcsókolása, a keresztút imádkozása, a zarándoklatok, térdeplés a szentek sírjánál. „A Megfeszített képmásának, vagy a Fájdalmas Szűzanya képmásának az érintése az ember azon vágyának a kifejezése, hogy egyé váljék az ő fájdalmukkal; a gyalogos zarándoklat, a pénz és fáradság nem kímélése annak a belső vágnak a jele, hogy az ember közel kerüljön a szentélyben látható misztériumhoz. (...) Amikor a liturgiai puritánság a népi vallásosság kifejeződéseinek az eltávolítására törekszik, az a keresztény élet erkölcsi elszegényesedését vonja maga után” – hangsúlyozta a bíboros. A babonáság veszélyével kapcsolatban pedig azt emelte ki, hogy az a vallásos élet állandó kísérője, és sokszor nem is teljes egészében helytelen, ezért nem az a megoldás, hogy mindenestül kidobjuk, hanem hogy megtisztítsuk a hit és a kinyilatkoztatás alapján. S hozzátette: „Nem szabad, hogy a vallásosság kifejeződésének minden gesztusában babonáságot lássunk csak azért, mert emberek vagyunk és nem angyalok. Az angyaloknak nincs szüksége arra, hogy bármit is megcsókoljanak, vagy egy képmásra nézzenek. Mi emberek vagyunk, a mi vallásosságunk kifejezésre juttatásának testi oldalai is vannak.”

E jegyzék az első felében hivatkozási pontokat ajánl a történelemből, a magisztériumból és a teológiából vett illusztrációkkal, melyek a népi kegyesség harmonizációját szolgálja a liturgiával. A második felében a népi vallásosság jelentős pontjait, mint Szűz Mária és az angyalok, szentek és áldottak tiszteletét, a halottakért mondott imákat, a zarándoklatokat és a templomi kegyességet veszi sorra.

Hatezer kiszabadított rabszolga Szudánban

Március végén a Nemzetközi Keresztény Szolidaritás rabszolgakiszabadítási akciót hajtott végre. Az NKSZ hálózat arab kiszabadító csapata, élete kockáztatásával, 3 ezer afrikai nő és gyermek kiszabadítását tudta elérni, míg további háromezret önként engedtek a gazdáik az arab és afrikai törzsek között az NKSZ segítségével létrehozott békepaktum részeként.

Kasper bíboros és Kässman püspök találkozója

A mai keresztényeknek értéként kell elfogadni a pluralizmust, de anélkül, hogy elbuknának az evangéliummal mint egyetlen igazságnak a hirdetésében – vonták le a résztvevők a találkozó következményeit. Április 8-án Milánóban került megrendezésre a párbeszéd Walter Kasper bíboros, a Keresztény Egység Főpapi Tanácsának elnöke és Margot Kässman evangélikus püspök és teológus között. Kasper bíboros a pluralizmusról azt vallotta, hogy „ez a mai kereszténység előtt álló alapvető kihívás. (...) S egy ilyen kihívással szemben csakis a párbeszéd jelentheti az utat, különösen is a vallások között”. Margot Kässman egyetértett a kardinális pluralizmus definíciójával, mint ami hatalmas veszélyre figyelmeztet, de mint mondta, a veszély nem csak keresztények számára áll fenn. „Ha Európa elveszti a lelkét, ezzel azt kockáztatja, hogy elárulja mindazon értékeket, melyeket a keresztények követtek, s talán még a köztük lévő nehézségek ellenére is határozottan állítottak” – hangsúlyozta Margot Kässman. „Közös egyetértéssel mondtuk ki, hogy az Európai Karta igazságtalan módon nem vett tudomást erről a vonalról”.

Történelmi egyetértés Szlovákiában

A szlovákiai kisebbségi egyházak vezetői üdvözölték a kormánnyal létrejött egyezményt, mely garantálja a szabadságukat, a függetlenségüket és a tevékenységüket segítő állami támogatást. „Ez segít valódi hitvallási békét létrehozni” – mondta Igor Kiss, szlovák evangélikus teológus, aki segített létrehozni ezt az egyezményt. Kiss mondott beszédet április 11-én a pozsonyi elnöki palota kápolnájában, ahol a Szlovák Köztársaság és a regisztrált egyházak és vallási társaságok képviselői aláírták a dokumentumot. Hangsúlyozta, hogy ez az egyezmény egy mélyebb ökumenikus együttélést és együttműködést tesz lehetővé, s a 11 aláíró felekezetenek megadja ugyanazokat a jogokat, melyeket a római katolikus egyháznak már 2000 decemberében garantáltak a Szlovákia–Vatikán szerződésben.

Vatikán és Törökország közti vallásközi egyezmény

A Szentszék és Törökország kormánya egy eddig példa nélkül álló egyezményt írt alá a vallásközi párbeszéd elősegítése érdekében. A szándéknyilatkozatot április 26-án, pénteken írta alá Francis Arinze bíboros, a Vallásközi Párbeszéd Főpapi Tanácsának az elnöke és Mehmet Nuri Yilmaz, a Török Vallásügyi Iroda elnöke. Michael Fitzgerald, a főpapi tanács titkára szerint: „Általában nem történik ilyen, valójában különleges felhatalmazást kaptunk ezen egyezmény elkészítésére, mivel az iszlám világban nincs nagy különbség, vagy igazi elválasztódás a vallási és a kormányzati hatóságok között.” S hozzátette: „Ha Törökországban partnert keresünk az iszlámmal folytatandó párbeszédhez, akkor ez a hivatalos partner egy kormányzati képviselő lesz. Így fogalmaztuk meg az egyezményben.” A múltban a főpapi tanács már hozott létre hasonló egyezményeket iszlám intézmények-

kel a két vallás hívei közti vallásközi párbeszéd előmozdítására, de kormányzati szervekkel még eddig sosem. A főpapi tanács például létrehozott már egy munkacsoportot a kairói Al-Ahzarral együtt, ami az iszlám világ legkiemelkedőbb tanulmányi és kutató központja. S bár a központ sejkjét az egyiptomi kormány nevezi ki, maga a központ független a kormánytól. E nyilatkozat elősegíti a kereszténység és az iszlám közti jobb megértést és az előítéletek eltörlését. Támogatja a vallás, a hit és a lelkiismeret szabadságát, sőt e dokumentum bátorítja a közös programok szervezését keresztények és muzulmánok között, a vallásközi párbeszéd minden formáját, különösen is tudományos szinten.

Új könyv a „Dominus Jesus”-ról

Április végén adott ki a vatikáni nyomda egy könyvet, melynek célja a „Dominus Jesus” olvasói körében kialakult értelmezések gazdagítása. A kötet, mely egyelőre csak olaszul jelent meg, tartalmazza a teljes iratot és cikkek sorozatát. Joseph Ratzinger bíboros írta a könyv előszavát.

A kötet bevezetője leszögezi, hogy a „Dominus Jesus” tanításbeli jelentősége és egyházi fontossága „nem vonható kétségbe, s nem csupán a tartalom miatt, amit elemez, és ami a katolikus hit alapvető magvát jelenti”, hanem annak a jelen teológiai vitában elfoglalt fontos szerepe miatt sem. „Sajnos jelenleg széles körben terjedtek el elképzelések és téves vagy zavaros vélemények a krisztusi üdvesség egyedülálló és egyetemes természetének a tanításáról, illetve az egyház egységéről és oszthatatlanságáról, melyek Krisztus kinyilatkoztatásának a lekicsinylésére irányulnak”, magyarázza a szöveg.

Ezért az lett a kísértés, hogy „Krisztus egyházának mint az üdvösség egyetemes szentségének a szükségességét lebecsülje és az egyház egységét egy jövőben elérendő célnak, nem pedig egy már létező valóságnak tekintse.”

Egyház és állam közti kötelékek lazítása Norvégiában

Egy a Norvég Egyház által kijelölt bizottság márciusban előterjesztette javaslatait, melyet az egyház és állam kapcsolatáról rendezett négyéves, országos kiértékelés előzött meg. Az egyházi sajtó jelentése szerint a novemberben megrendezendő általános zsinat fogja tárgyalni a bizottsági jelentésben – melynek címe „Ugyanaz az egyház – új rend” – foglalt javaslatokat. Előre láthatólag a kormány egy állami bizottságot fog alakítani, hogy biztosítsa a folytatást a 2002. évi zsinat döntése után. Mindenesetre a bizottság nagy része javasolta az alkotmány megváltoztatását annak érdekében, hogy abban kifejezésre jusson a „multikulturális és vallásilag összetett norvég társadalom”. A norvég népesség körülbelül 86%-a tagja a Norvég Egyháznak. A Norvég Királyság alkotmányának 2. cikkelye így szól: „Az evangélikus vallás maradjon az állam hivatalos vallása”. A király az egyház alkotmányos fejeként ebbéli hatalmát az állam kormányzati tanácsán keresztül gyakorolja, ami pedig a kormány szerves részét képezi a királlyal együtt. Az egyházi ügyekben csakis azon kormányzati tagok szavazhatnak, akik tagjai a Norvég Egyháznak is. A parlament (*Storting*) határoz az egyházi törvényeket és pénzügyeket illetően. Dr. Trond Bakkevig, a bizottság elnöke hangsúlyozta, hogy e jelentés célja egy új politika kialakítása, ami minden egyén és vallásos közösség számára biztosítaná a vallásszabadságot és a közösségek számára a kormány aktív támogatását. A bizottság az egyháztagok szavazásának a reformját is sürgeti. Eleddig a gyülekezet vezetőségi tagjait a gyülekezeti tagok választották, akik e választásokon átlagosan 3%-os részvételt mutattak. A 85 tagú általános zsinat négy évente újválasztott tagjaira pedig csak a gyülekezet vezetőségi tagjai adhatták le szavazatukat. Az új javaslat minden egyháztagnak megadná a jogot, hogy mindennemű egyházi válasz-

táson szavazhasson. A bizottság azt is el szeretné érni, hogy a püspökök és eseperek jelölését ezentúl egyházi szervezetek végezzék, ne pedig az állam kormányzati tanácsa.

Norvégia 4,5 milliós teljes lakossága körében a legnagyobb nem evangélikus felekezet a pönkösdista (46 ezer tag) és a római katolikus (42 ezer tag). A legnagyobb nem-keresztény csoportosulást a humanisták (68 ezer tag) és a muzulmánok (56 ezer tag) alkotják. Norvégiában már régóta foglalkoznak a társadalom növekvő hitbeni sokszínűségével, mely különösen is a városi lakosságot jellemzi. Két éve Oslóban, a fővárosban a muzulmánok péntekenként a hangosbmondókon keresztül sugározhatják az imára hívást. A Norvég Pogány Társaság – akik szerint nincs Isten – szintén megkapta azt a jogot, hogy hetente egyszer sugározzon egy hívást egy háztetőről, mely magában foglalja azt az állítást, hogy „Isten nem létezik”. E két engedély kiadásáig Norvégiában az egyetlen törvényes imára hívást a templomi harangszó jelentette.

„Élet hete” – a német egyházak közös kampánya

Németországban a protestánsok és a római katolikusok a jelenlegi abortuszjogi viták folytatásán munkálkodnak. Az „Élet hetének” elindításával Manfred Kock, a Németországi Protestáns Egyház (EKD) zsinatának elnöke és Karl Lehmann kardinális, a Német Római Katolikus Püspöki Konferencia elnöke az emberi embrióknak a fogantatás kezdetétől az élethez és védelemhez való joga mellett tett támogató nyilatkozatot. A nemzeti „Élet hete” az egyházak kampánya az emberi élet védelmében, melynek segítségével különösen is azokra a kockázatokra akarják felhívni a figyelmet, amelyeket a modern genetikai tervezés hordoz magában. Kock és Lehmann nyitotta meg április 13-án az erfurti katedrálisban egy ökumenikus istentisztelettel a római katolikus

és a protestáns egyházak közös kampányát. A mottó a következő volt: „Az élet kezdetétől válaszd az életet – ne válogasd!”. Az egyházak április 20-ig számos programot rendeztek meg, melyekkel a genetikai tervezés új formáinak a felelősségteljes megközelítését akarták elősegíteni. 1991-ben a római katolikusok rendezték az első „Élet hetét”. E nemzeti rendezvénybe a protestánsok 1994-ben kapcsolódtak be.

A 80 milliós német lakosságban a protestánsok és a római katolikusok egyenlő arányban, körülbelül 33%-ban vannak jelen. Az EKD 24 evangélikus, egyesült és református egyházat foglal magában.

Károly herceg egy hitközi kezdeményezést indít

Károly herceg az összes valláshoz felhívást intézett, hogy egyesüljenek „magába az élet teljességébe vetett hitben”, és ezzel egy hitközi kezdeményezést indított útjára. Wales herceget kilenc vallás idősebb korú tagjai vették körül, amikor a Tisztelet programot útjára bocsátotta. „Az elmúlt években a másik iránti intolerancia túl sok példájával találkozunk nemzetközi, nemzeti és helyi szinten” – mondta a Nemzeti Kiállítási Központban összegyűlt több mint 20 vallási vezetőnek. S hozzátette, hogy a tolerancia „egy könnyen kiejthető szó, de nehéznek bizonyul akkor, amikor az életben kell megvalósítani. Hatalmas tragédia az is, hogy amikor a különböző hitközösségeknek olyan sok közös vonása van, ...a tagjaik oly gyakran el vannak választva egymástól”. Károly herceg két éves önkéntes tevékenységre hívta fel a hitközösségeket, s ekképp magyarázta a programot: „egy fiatal muzulmán lenyírja az utcájában lakó idős hindu asszonyságnál a gyepet, vagy a katolikus templom kórusa, vagy az anglikán gyülekezeti énekkar szórakoztatja énekével a tagokat a zsidó öreg klubjában”. A vallási vezetők üdvözlötték a programot.

Holland egyházak egyesülése

Három hollandiai felekezet vezetői a hosszútávú egyházegyesítési terv meg sürgetését célozva határidőt szabnak maguknak annak mihamarabbi megvalósításához. 2004-ben állapotok meg, amikor is a Holland Református Egyház (NHK), a Hollandiai Református Egyház (GKN) és a Holland Királyságbeli Evangélikus Egyház egybe fog olvadni. E három felekezet jelenleg a Hollandiai Egyesült Protestáns Egyházak (UPCN) név alatt szövetségbe tömörült, az egybeolvadással egy 2,7 millió tagot számláló egyetlen protestáns egyház jön majd létre.

Nyilvántartásba vették az észtsországi ortodox egyházat

A régóta folyó vita Észtország második legnagyobb felekezetével, az ortodox egyházzal, annak a vallásos közösségbe történő hivatalos bejegyzésével a megoldás felé közeledik. A Moszkvai Patriarkátus Észt Ortodox Egyházát az észt kormány április 17-én nyilvántartásba vette. II. Alekszij moszkvai pátriárka szavaival ez az esemény egy „fontos lépés volt a helyes irányba”. E bejegyzés előtt e felekezetnek törvényesen nem volt joga a saját egyházi épületeit használni és papjainak nem garantálták a társadalombiztosításokat, nyilatkozott erről Nikolai Balashov, a Moszkvai Patriarkátus képviselője.

6000 focolárés fiatal a béke mellett

72 országból több mint 6 ezer fiatal érkezett május elején Loppiano, a Focolare mozgalom központjába, hogy személyesen elkötelezzék magukat a világ békéjének építése mellett. Számos bizonyágtétel hangzott el a békéről a világ minden tájáról összegyűlt fiatal szájából. „A békéért könyörgünk a föld azon 20 pontja számára, amelyek még mindig veszélyeztetettek, különösen is a te földed

számára s a föld összes embere és népe számára. (...) Bocsánatért könyörgünk azon háborúk miatt, amelyek pusztították a bolygónkat, és kötelezzük magunkat egy olyan világ építésének a felgyorsítására, ami végül egyseges lesz" – olvasható az olasz fiatalok állásfoglalásában. A szentföldi fiatalok egy békéért könyörgő vallásközi ima szövegét fogják elvinni Jeruzsálemben a Siratófalhoz, a Szent Sírhoz és az Aranymecsethez, vagyis azon helyekre, amelyek a három nagy vallást szimbolizálják. Chiara Lubich, a Focolare alapítója a fiataloknak küldött üzenetében ezt mondta: „A mai nap eseménye legyen annak a mesés programnak egy állomása, amikor majd egy nap felismerjük, hogy az egyetemes testvériség jelenti a megoldást bolygónk min-

den súlyos problémájára, különösen is szeptember 11-e után. Vigyetek ismét szeretetet a világba, ami meg tudja változtatni a világot.”

Elismerték mozgalomként Olaszországban a karizmatikus megújulást

Az olasz püspöki konferencia májusban hivatalosan is elismerte a Megújulás a Lélekben alapszabályát, mely közösségnek Olaszországban több mint 200 ezer tagja van 1800 közösségbe vagy imacsoportba szerveződve. Giuseppe Betori püspök, olasz püspöki titkár szerint az olasz karizmatikus megújulás ezzel a hivatalos elismeréssel a „kegyelem áramlatá-

ból” egy „egyházi mozgalommá” változott, olyanná, ami már más országokban ezelőtt megtörtént vele.

Zöld pátriárka kitüntetése

I. Bartolomeos konstantinápolyi ökumenikus pátriárkát, 300 millió ortodox keresztény lelki vezetőjét kitüntették a 2002-es Sophie díjjal a környezetvédelemért folytatott munkájáért. A díj, amit a norvég Sophie Alapítvány támogat, magában foglal egy 100 ezer dollár értékű pénzjutalmat is. I. Bartolomeos, akit a természeti környezet iránti érdeklődése miatt zöld pátriárkának is szoktak nevezni, „úttörő erőfeszítéseinek, mellyel a hitet és a környezetet összekapcsolta” elismeréseként kapta e díjat.

MICHAEL NÜCHTERN

Bioetikai konfliktusok II.*

A LELKIISMERET FINOMÍTÁSA ÉS A KOMPROMISSZUMKERESÉS KOMPLEMENTARITÁSA

Sok múlik azon, hogy lehetséges-e egyáltalán, akár csak egy pillanat erejéig egy „metasíkra” állva az adott szerepek igazának és határainak vizsgálata. Ebben az esetben talán lehet őket úgy egymásra vonatkoztatni, hogy kiegészítsék egymást. A 20. század 50-es éveiben, az atomfegyverkezés vitája kapcsán alakult ki az evangélikus etikában a komplementaritás tézise, amelyet természetesen kritizáltak is. A komplementaritás tézise etikai konfliktusokban azt jelenti, hogy nincs kettős erkölcs (Doppelmoral), de igenis van *kétszeres* erkölcs (doppelte Moral). A lelkiismeret finomítása és a kompromisszumkeresés értelmes szerepek. Az etikai konfliktusban magam nem tudom ezt a kétszeres erkölcsöt képviselni. Döntennem kell. Én iránymutató véleményt képviselek. De a szituációt figyelembe véve nem akarhatom, hogy mindenki csak „iránymutató” legyen.

A társadalomnak szüksége van iránymutatókra, de kompromisszumkeresőkre is. A részletkérdések tisztázása alapvető iránymutatás nélkül vak lesz, az iránymutatás pedig a részletek felelős mérlegelése nélkül üres. A teológiai etikások messzire elmennek a lehetőségek mezején. A tudományos közösség részeként játszott szerepükben – talán túl gyorsan – engednek a nyomásnak, hogy kazuisztikus szabályozást dolgozzanak ki. Meg kell kérdeznünk tőlük, tisztában vannak-e azzal, hogy annak az iránymutatásnak a jelenlétére és valóságára vannak utalva, amit az egyházi nyilatkozatok hirdetnek és hozzátesznek a vitához, és ezért jó lenne, ha nem polemizálnának velük. Még ha így olyan központi értékrendek és normák kapnak is hangot, amelyek nélkül nem lehetne lekiismeretes döntéseket hozni az egyes esetekben. Az egyházi hangoknak abban is igazuk van, hogy az egyháznak nem feladata, hogy a politika és kutatás szerepét átvéve részletes szabályozást és kompromisszumokat ajánljon. Meg kellene kérdezni azonban, hogy realizálják-e maguk számára a különbséget lelkiismereti iránymutatás, konkrét utasítás és

állami jog között. A 218.§ (a terhességmegszakításról) körüli vita megmutatta, hogy az evangélikus egyház nem esett nehezebbre a konfliktus okait elismerni és különbséget tenni a „Ne ölj!” parancs és a büntetőjog kialakítása között. A jelen vitában a PID és a terápiás klónozás kapcsán „a két egyház álláspontja látványosan közel áll egymáshoz, mint a terhességmegszakítás törvényének szabályozása körüli vitában.”

Ki kell derülnie annak, hogy a javaslat, miszerint a klónozás álláspontot egymást kiegészítőnek fogjuk fel, valóban elvívó-e. Az a cél motiválja, hogy feloldja a göröcsök etikai bioetikai vitában. Ezt persze csak akkor lehet akarni, ha hisszük, hogy ebben a vitában nem „minden” dől el.

NEM CSAK ETIKA

Ki lehet állni egy „kétszeres erkölcs” mellett, ha meggyünk győződve arról, hogy az etika nem minden. A féltékenységgel és üdvígérettel szemben távolságtartásra van szükség. Ha ugyanis a múltba tekintünk, akkor belátjuk, hogy sem a technikai fejlődéssel kapcsolatos horrorviziók, sem pedig a féltelmek nem teljesedtek be. A technikai fejlődés nem fog ugyan beállni egy többé-kevésbé ésszerű középértékre, hanem inkább egyrészt a gyógyító hatások és rettenetes mellékhatások, másrészt pedig a rettenetes hatások és gyógyító mellékhatások között ingadozik. Ezért nem meggyőzőek azok az áttörési elméletek, amelyek a szociális szférában és a társadalmi értékrendben kvázi szükségesszerűséggént beálló következményekkel érvelnek.

Az érvek megválasztásában is szükséges a mértékretartás. Nem kell mindig az emberi méltóság éles kardjával hadakozni. Az érv elhasználódhat és eltompulhat. A terápiás klónozást az emberi méltósággal való érvelés nélkül is vizsgálhatja a politika. Ingrid Schneider meg is teszi ezt a nőmivoltból kiinduló pragmatikus és feminista érveléssel.¹

„Pusztán materiálisan tekintve női petesejtek százezreire van szükség a klónkutatáshoz. Az olyan egyszeri kivétel

* A tanulmány első részét lásd: LP 2002/6. 225–228. old.

¹ Universitas 2001, 401. kk. old.

tel azonban, amelynél 5–10 petesejtet »nyernek«, erőszakos, egészséget megterhelő, és a nő számára nem éppen kockázatmentes beavatkozás, amelyhez hetekig tartó hormonkezelésre (veszélye: ma még életveszélyes túlkezelési szindróma), valamint tüszőcsapolásra (veszélyei: sérülés, vérzés, gyulladás) van szükség. A kockázatok semmi esetre sem szolgálják a nő hasznát. A beavatkozásból potenciálisan kizárólag harmadik személy híz hasznot (a kutató, a jövőbeli páciensek). Ez nem egyeztethető össze az orvosi gyógyító hivatással. Idegenek érdekében megtett beavatkozásként jogetikailag testi sértésnek minősül, még ha a nő maga bele is egyezik. Ezzel a klónkutatáshoz, amely petesejtnek nélkül nem boldogul, kimondatlanul is hozzátartozik a női test szociális elkötelezettségének tendenciája.”

A nagyobb visszafogottságra való felhíváshoz hozzátartozik az az meggyőződés is, hogy éppen a biomedicina fejlődése láttán nem várhatunk túl sokat az etikai vitától. A filozófus Otfried Höffe meghatározása szerint ott, ahol a hagyományos életfelfogás és szabályai nem érvényesülnek automatikusan, az etika módszeresen, politikai vagy vallási szaktekintélyekre való hivatkozás nélkül, a jó és az igaz cselekvésre vonatkozó, általános érvényű kijelentéseket keres. Nehéz vállalkozás ez egy plurális társadalomban. Kétségtelenül szükséges, ugyanakkor enyhén szólva kissé nagyravágó, hogy a cselekedet minden kockázatát ki akarják zárni a technikai következmények mérlegelése vagy etikai reflexiók által. Ha valamit jól megterveznek és átgondolnak, az még nem valósítja meg automatikusan a jót. Novalistól, a költőtől származik az a némiképp eltúlzott állítás, hogy amikor az emberiség egy lépéssel előbbre jut a külső természet megismerésében, két lépéssel kell tovább jutnia morális tekintetben. Azonban az ilyen előrejutás is utópia.

Szükséges és ajánlatos is etikával foglalkozni a biomedicinában, de felelőtlenség volna az etikai vitában abban az értelemben bízni, hogy a cselekedet hatásainak mérlegelésével eljut a jóra. A teológia és az egyház tisztában van azzal, hogy az erkölcsi parancsoknak az is feladatuk, hogy az embert bűneivel szembesítsék, tehát minden jó, hanem érzékeny lelkiismeretet formálnak. Az egyháznak és a teológiának lehetősége van arra, hogy a biomedicina vitájával ne csak erkölcsi értelemben foglalkozzon. A keresztyén emberképhez alapvetően hozzátartozik az a meggyőződés, hogy az ember nem rendelkezhet sem a világ, sem a saját életének sikeressége felett. Ez mind a technika túlbecsülésétől, mind az erkölcsi ábrándképektől megóv. Az ember nem tud elmenekülni a tudományban és a technikában elért fejlődésének mellékhatásai és az azokból következő dilemmák elől. A valóságban nem mindig jó sem az, amit jól és szépen terveztek meg, sem az, amit jónak és szépnek mondanak. A keresztyén világ- és emberkép bölcsességéhez feltétlenül hozzátartozik az a fordított tapasztalat, hogy abból, amit rossz szándékkal terveztek meg és abból, amit rossznak tartottak, mégis származhat jó eredmény (1Móz 50,20). Ha számolunk ez-

zel a tapasztalattal, az felelőtlenséghez vezethet, ha enélkül élünk, az reménytelenséghez.

A keresztyén hit érzékennyé tesz a paradox és meglepő jelenségek kialakulása iránt. Ez nem közvetlenül a tervező észnek és a felelősségteljes morálnak köszönhető, annál inkább a léthez való bátorságnak. A keresztyén hit megalapozza azt, amit a technika és az etika nem tud, amire azonban ezek, akárcsak az emberi lét, teljesen rá vannak utalva: bizalom és reménység. Az imádság és az áldás „gyakorlása” az a forma, amelyben a keresztyén hit megerősödik, úgy hogy ezzel megalapozza a bizalmat és a reménységet. Az Úrhoz könyörgünk, hogy a kétségesből, illetve a gonoszról jó származzék. Az áldás arra biztatja az embereket, hogy az, ami kétséges bennük, jóvá lehet. Bár az etikai reflexiók és az ítélőképesség vitathatatlanul fontos az orvossal kapcsolatban, az egyházak feleslegessé válnak, amikor ezekre a kérdésekre csak morálisan reagálnak, és nem egy bizonyos értelemben kegyesen cselekszenek.

ZÁRÓ MEGJEGYZÉSEK

Világos válaszok a jelenlegi vitában csak egyszerűsítésekkel és az ellenérvek elhallgatásával lehetségesek. El kell viselnünk a konfliktus okát. A tényeknek csak az felel meg, hogy valóban új etikai kihívásokkal van dolgunk, és a jó nem kézenfekvő. A pontos különbségtétel fontosabb a jelszavak ismételtetésénél.

A keresztyén hit alapján az élet tiszteletére kell felszólítanunk. Az emberi életet semmilyen időponttól kezdve sem szabad pusztá sejtcsomóként definiálni. A keresztyén hit alapján azonban bátorítani kell az embereket, hogy képességeiket és tudásukat ne hagyják elkorcsosulni, hanem mint a Teremtő alapvetően jó ajándékát a világ javára hasznosítsák. Az emberek nem képesek elérni, hogy minden jó legyen, amit tesznek, hanem áldásra „szorulnak”. Ugyanakkor „áldásképesek” is, vagyis jó lehet és jót tehet az is, ami nem jól kezdődött.

A vitában tartózkodni kell a fokozott félelemtől és üdvígéretektől. Ahogyan egyesek a bioorvoslás lehetőségei által kézzelfogható közelségben látják a szép és örökifjú új embert, úgy mások a morál hanyatlásától vagy Frankenstein-től félnek... Éppen a természettudósok közössége tűnik ki, legalábbis nálunk Németországban, felelősségértevel és a problémák tudatosításával. Igazságtalanság, ha jelszószerűen és sajnos a nyilvánosság előtt is hatásosan azt állítják róluk, hogy gátlástalanul törnek előre a kutatással, miközben Istent és Teremtőt akarnak játszani. A teológiának arra kellene emlékeztetnie, hogy a keresztyén teremtésfogalom a „semmiből teremtésre” vonatkozik, és ezért kategorikusan mást jelent mint a reprodukciós orvoslás bármely formája.

Még nem tudjuk, hogyan folytatódik a vita. Mindenesetre már csak azért is érdemes volt foglalkozni vele, mert világhosszá vált, hogy emberek nyilvánosan a társada-

lomban – akárhogy is döntenek – tudatosan és lelkiismeretesen akarnak cselekedni, és nem egyszerűen hagyják megtörténni a dolgokat. Németországban messzemenő egyetértés uralkodik a következő fontos pontokban: a) Nem szabad embert klónozni. b) Nem szabad emberi életet közvetlenül kutatási célokra előállítani. c) Az emberi élet semmilyen időponttól kezdve sem tetszés szerinti, mindenki rendelkezésére álló dolog. Ez a konszenzus egyeseknek túl kevés, de nem semmi. A parlament most elhatározta, hogy úgynevezett számeletti embriókból nyert őssejtvonalakat bizonyos feltételekkel kutatási célból behozhatnak Németországba.

Az egyház feladata a bioetikai konfliktusok területén nem az, hogy törvényi megoldásokat javasoljon vagy bizonyos kompromisszumokon munkálkodjon. A protestáns egyház nem a kizárólagossági igények és a tévedhetetlenség helye,

hanem itt kérdéseket teszünk fel, hogy jobb, kevésbé fájdalmas lehetőségeket találjunk. Az egyház feladata, hogy finomítsa a lelkiismeretet a társadalomban.

(A szerző a Badeni Egyház egyházfőtanácsosa. 1995-től között a Protestáns Világnézeti Központ – Evangelische Zentralstelle für Weltanschauungsfragen, EZW – vezetője. *Konfliktfeld Bioethik*. EZW Materialdienst 2001/7, 219–227. old.) Az összefoglalás a szerző legújabb, a megjelenés óta átdolgozott kéziratából való. Köszönetet mondunk a szerzőnek és Reinhard Hempelmann-nak, az EZW jelenlegi vezetőjének a megjelenés engedélyezéséért.)

Fordították: Szentpétery Péter vezetésével az Evangélikus Hittudományi Egyetem német teológiai fordító szemínáriumának résztvevői: Domokos Jenő, Gáncs Tamás, Kiss Katalin, Klenovits Katalin, Kopf András, Ments Orsólya, Potzner Barbara, Sággy Balázs, Sándor Jenő, Simon Attila, Szücs Eszter.

LUPTÁK GYÖRGY

Lelkész-szerepek ma*

Mi mindenre megtanítottak minket a Teológiai Akadémián – mert mi még így hívtuk! Tanítottak minket héberre, görögre, latinra, tanítottak minket teológus módon gondolkodni Ószövetségről, Újszövetségről, a körülöttünk lévő világról.

S mi mindenre nem tanítottak meg! Nem tanítottak meg autót szerelni, olajkályhát javítani, kertészkedni. Ez még nem tragédia. De nem tanítottak meg annak idején másra sem: mi még nem tanultunk pedagógiát, sem didaktikát, mégis gyermekeket kell tanítanunk. S nem tanultunk missziológiát sem, mondván arra már úgysem lesz szükségünk.

S aztán belöttek minket a mélyvízbe: én pl. olyan segédlelkész voltam, hogy a principálisom 60 km-re lakott tőlem. Még szerencse, hogy papgyerekként használhattam mindazt, amit otthon csipegettem fel. De mit tett hasonló helyzetben az, aki nem rendelkezett ilyen tapasztalatokkal? Hályogkovácsként buzgólkodott?

A LELKÉSZ MINDENEKELŐTT EMBER

Magyarán, ő is „emberből van”, ahogy mondani szokták. Nem tévedhetetlen, nem mindenhez profi módon értő polihisztor – bár ezt néha nehezen ismeri el (ezért is ember...). Néha sikeres, néha pedig hatalmas kudarcokat él át. Úgy véli, neki minden kérdésre tudnia kell a választ, ezért nem szívesen mondja ki: ezt most nem tudom, de majd utána-

nézek. Tehát: mindeneelőtt ember, akinek érzései, kínzóssai vannak, de öröme és mély bánata is lehet. S a legszomorúbb: ő is lehet magányos, mint bárki más.

Rendhagyó kezdésként álljon itt most két levélrészlet, mindkettőt a családi hagyatékban őrzöm. Ennyi szubjektivitás engedtessek meg nekem...

„Édes Kicsi Piroskám!

Szerencsésen hazaértem. Hála Istennek, itthon minden rendben találtam. Képzeld, egy csomag várt. Neked küldték. Feladója: Lampért Jenőné, Kemenessömjén. Tartalma: egy pólyavánkos. Komplet. Toll, tok, huzat, nagyon édes. Most már jöhetnek ikrek is, mert van már két pólyavánkos is... Képzeld ezt is: a szövetkezeti boltban Lehoczky Páléknál volt nagy lavór meg tejes kandli is. Meg is vettem mindkettőt...

A kotlós tyúkocskát ma elültettem... Holnap be fogom oltatni a Menyuskát. Orbánc járvány van a faluban, pusztulnak a disznók. Menyus még egészséges...

Súlyosbodott a veséd állapota? Mi volt a csütörtöki vizsgálat eredménye?...

...Ma egész nap az udvart gereblyéztem, takarítottam, söprögtem. Alaposan elbánt a Menyus velem. Nem győztem planírozni... Egész nap rátok gondoltam gereblyezés közben. Füttyörésztem, dudorásztam. Boldog, boldog ember vagyok. Van egy édes kis »Pir«-em. S ha Isten is megengedi, lesz egy édes kis fiam vagy lányom is hamarosan.

...Imádkozik érted, sok csókot és ölelést küld a Te szerelmes Párod!

Isten békességével!”

A levelet édesapám írta, 1953. április 16-án, 23-án pedig megszülettem.

* Elhangzott a Bács-Kiskun Evangélikus Egyházmege LMK ülésén, Dunaujvárosban, 2002. április 10-én.

A másik levélrészlet:

„Kedves Gyula!

...Gondolom, titeket az érdekel, hogy itthon mi hogyan van... Nem szűntem meg kémleni az eget. Volt-e ennek a dolgokhoz köze, nem tudom, de tény, hogy elutazásokat napján – szerdán – délben csöndesen permetező eső kezdődött.

...Mlett volna talán mindenekelőtt az eklézsiával kezdenem... Eddig minden rendben van. Egy dánszentmiklósi fiatalasszony szívántalmak következtében a ceglédi kórházban meghalt. Vártam a hozzátartozók jelentkezését. Senki sem jött. Máig sem. Bizonytalan értesülésünk van, hogy talán Galát György végezte el a temetést. A pénteki bibliaórán szép számmal voltak...

Fekete néni igen rendszeresen ellátott és ugyanezt írhatom a Pesti leányokról is.

A házról igyekszünk gondot viselni. Bogárral (a kutyánk) megbarátkoztunk... A nyulak épségben megvannak mindannyian. Az előírásokat pontosan betartom... A tyúkok is – köszönik érdeklődéseket – és üzenik: jól vannak. Szorgalmasak is. Szerdán kezdve teljesítményük felsorolását ez így fest: 5+2+5+5+3... Tíz tyúktól ez igazán szép eredmény... A pince polcáról szorgalmasan izlelgetem a különböző szőlő és meggy leveket. Sőt a »spájz« égetett szeszét is...

Feleségem szíves köszöntését is idejegyezve, kívánunk kedvező üdülést, jó egészséget...

Lajos

A levél kelt Nyáregyházán, 1961. augusztus 20-án. Küldője: Ordass Lajos. (Gyermekkorom egyetlen családi nyaralásán voltunk Mátraszentistvánban. A költségeket Ordass püspök úr állta, s míg mi oda voltunk, feleségével őrizte a házat, gyülekezetet, nyulakat és tyúkokat.)

Miért e két levél? Mert meggyőződésem: ezzel kell kezdenünk a vizsgálódást, amikor a különböző lelkész-szerepeket vesszük górcső alá. Nem csupán poén tehát, hogy a lelkész – ember. Ember, adott esetben szerelmes, első gyermekét váró férj. Miközben a szószéken prédikál, talán éppen vajjúdó feleségére gondol. És ő is megismeri, milyen dolog eltemetni édesanyját, a szüleit, netán a hitvesét. És tőle akkor is ugyanazt várják: szolgáljon, vigasztaljon, bátorítson. És ember akkor is, amikor kétszeri püspökséggel, világszövetségi alelnökséggel, koncepciók perrel és letöltött börtönökkel a háta mögött egy világ végi kis faluban őrizi a parókiát, számolja a napi tojástermést és kémleri az eget, lesz-e eső. És nem szolgálhat, mert attól eltöltötték, szerencse, hogy közel a vő, ifjabb Dedinszky Gyula (aki Albertiből végzi el a szolgálatokat). S miután vége a nyaralásnak, pénzt ad: fúrjunk kutatót, hogy öntözni lehessen a kertet és benne a 800 négyzetméter málnát.

Tudjon a lelkész megmaradni mindig is embernek, olyan, amilyenek a Teremtő megalkotta. Isten óvjon a fölvetett papos allűröktől, a „Kanzelton” a szószéken sem cseng jól, hát még a hétköznapokban.

A LELKÉSZ MINT LELKÉSZ

Ember ugyan, aki azonban nem éppen hétköznapi foglalkozást űz. Még ma is megesik, hogy néznek rá, mintha a Holdról jött volna. S gyakran kell szembenézzen félreértésekkel, amelyek hamis, marxista/materialista talajon termelődött ismeretekből fakadnak, ill. táplálkoznak: a gazdag papokról, az uralkodó vagy hatalomra törő egyházzól. Meg kell azt is szoknia, hogy a keresztyénség mindig is idegen test marad a világban, legyen annak társadalmi berendezkedése polgári vagy szocialista/liberális.

A különböző média termékekben is gyakori a hamis lelkész-kép. Gondolok itt például filmekre, amelyekben a pap-lelkész általában kenetteljes, ódivatú figura, aki valamilyen régies nyelven sablonokat ismételtet. Így látna minket a világ? Remélhetőleg csak egy kis része... Viszont éppen ez a kis rész készíti ezeket a filmeket. Vagy hány-szor tapasztaljuk, hogyan keverik a sajtóban-televízióban a plébánost a tiszteletessel meg az egyházzal, a misét az istentisztelettel. De mit is lehetne várni olyan újságíróktól, akik templomot még keresztesítés ürügyén sem láttak belülről. S ez nem csak az ő hibájuk. Felnőtt egy (vagy több) generáció, amely valójában nem tud mit kezdeni velünk, meg magával a jelenséggel sem, hogy mi is vagyunk, s időnként itt-ott megjelenünk. Ezért is érzem fontosnak, hogy a lelkész ember is tudjon maradni, ne tekintsek valamiféle csudabogárnak, a múltból itt maradt zárványnak. Ugyanakkor óvni is minden lelkészt attól, hogy elkerülendő ezt a helyzetet, mindenáron, önmagát és küldetését is föladván azonosulni akarjon a világgal. A lelkésznek vállalnia kell és esetenként bátran képviselnie is kell azt, hogy más a véleménye bizonyos dolgokról, jelenségekről, mint a többségnek. Hiszen éppen erre hívtunk el, hogy elmondjuk azt, amit rajtunk kívül senki nem mondhat el. Az, aki mindenkinek igazat ad, a véleményét óvatosságból, vagy éppen „diplomáciai okokból” elhallgatja, akinél az igen nem mindig igen és a nem sohasem nem, nos, azt egy idő után nem fogják igazán komolyan venni. Meggyőződésem: hosszú távon mindenképp megéri vállalni más-ságunkat, elmondani a másokétól eltérő véleményünket. Vagyis vállalni minden konzekvenciáját annak, amire az életünket tettük: lelkészek vagyunk.

A LELKÉSZ MINT IGAZGATÓLELKÉSZ

Finnországban választják, a választást kampány előzi meg, s a választás úgy folyik, mint pl. a parlamenti választások, urnákkal, bizottsággal és eredményhirdetéssel. S egy életre választják: a *kirkkoherra* vagy nyugdíjba megy, vagy meghal. Valamint a fizetése úgy harmadával fölözi a többiekét. Megéri tehát... Az ott jelentős előrelépés a ranglét-rán és a bankszámlán is. Nálunk? Most nem szándékozom az igazgatólelkészre vonatkozó (kevés) paragrafust ismertetni. Lelkészi szolgálatom nagyobbik részét eddig igazgatólel-

készként töltöttem. Egészen 2001-ig a fizetésemben ez semmilyen különbséget (többletet) nem jelentett. A teljes adminisztráció, a hivatalvezetés, újabban pályázatok írása, a felelősség a mindennapi ügyekért, munka- és szolgáltatások beosztása, hitoktatás közben tartása, kapcsolattartás a városi vezetőkkel, iskolaigazgatókkal, napi mérkőzések alkalmatlan gondnokokkal, nos mindez (és még nem soroltam föl mindent) az igazgatólelkész vállain nyugszik. Tudom persze, és nem áll szándékomban glóriát fabrikálni önmagamnak, hogy mindezt egy „egypapos” gyülekezetben szolgáló kolléga is elvégzi a maga helyén. Egyet azonban ne feledjünk: arányaiban sokkal több a feladat egy nagyobb gyülekezetben (én is voltam Nagymányokon segédlelkész, jól tudom tehát a különbséget...). Nem dicsőségként élem meg tehát azt, hogy igazgatólelkész vagyok. Inkább a feladatok sokaságát és a terheket látom.

Fontos kérdés: mennyit tud ezekből az ember leadni. Ehhez alkalmas munkatársak és erre alkalmas igazgatólelkész kell. Az elmélet szerint egy jó vezető megtalálja, vagy kineveli maga mellé a használható munkatársakat. A gyakorlatban ez nem mindig sikerül. S a rossz vezető inkább maga végez el sok feladatot, mert nincs kedve a küszködéshez, vagy mert nem ért a többiek nyelvén (a nem kívánt rész törlendő...).

Egy magányos igazgatólelkész..., nos, nem kívánom senkinek.

A LEKÉSZ MINT HÁZASTÁRS ÉS SZÜLŐ

Papgyerekként nőtem fel. Sejttem tehát, mit élhet át a feleségem vagy a gyermekeim. Szerencsés helyzet, ha a házastárs is lelkész. Szerencsés, mert meg tudják osztani feladataikat, ki tudják segíteni egymást. Meg tudják beszélni gondolataikat, s ez nagyon lényeges. Mindenképp pozitívumként élem meg tehát, hogy a feleségem is lelkész (hogy ő is így látja-e, erről őt kell megkérdezni...) És ez nagy ajándék!

A hátrányokról: „miért is nem lettem én bencés szerzetes!” – sóhajtok fel néha, persze tréfából (egyszer teológus korunkban barátaimmal részt vettünk Pannonhalmán egy nagyheti ifjúsági csendeshéten, ahol is lehetőségünk volt – férfiaknak! –, belépni a klauzúrába, és felejthetetlen jókat beszélgettünk ott pl. Várszegi Asztrikkal, a jelenlegi főapáttal, vagy Sulyok Elemérrel, a dogmatikussal, Áment Lukáccsal, az orgonistával...) Édesapámat idézem ismét, aki jó barátjával, Muntag Andor akkori monori lelkésszel egy időben eszperente és aszparanta nyelven levelezett. Édesapám írta: „a pap marka kapa marta, s agyamat a papmama s a papsarjak csatazaja zavarja. Hagyjanak magamra!” Szóval, néha nehéz a készülés, a csendbenlét a családi háttérzaj közepette. Jó, hogy most már van tisztességes lelkészi irodánk (egy éve!), ahová vissza lehet vonulni, ha az ember dolgozni akar.

S ha a gyerekeket kérdeznénk: a legnagyobb probléma, hogy nem tudunk velük eleget együtt lenni. Mert amikor én

szabad(abb) vagyok, épp akkor vannak ők iskolában. Akkor meg ők vannak itthon, akkor mi a feleségemmel egy istentiszteletet tartjuk a másik után. Szinte lehetetlen egy hétvégére elmennünk itthonról. Ezért igyekeznünk kitérni olyan hetet, időt, amikor együtt lehetünk. Ez általában nyáron lehetséges. Aztán feleségem ötlete is bevált, szerint minden este valamelyik gyereké, így azon az este csak ő valamivel később mehet ágyba, s ezt a plusz időt igyekeznünk együtt tölteni játékkal, beszélgetéssel. A gyerekek kimondottan értékelik ezt a plusz fél-háromnegyed órát, mert ez csak az övék, és ilyenkor mi csak az övék vagyunk.

Állítólag egy felmérés szerint a papgyerekek elég nagy arányban idegenednek el egyházuktól. Ha így van, biztosan ez a felemás helyzet is eredményezheti a későbbi elutasítást.

A LEKÉSZ MINT PEDAGÓGUS

Gyerekekkel mindig is foglalkoztunk. Azonban csak a rendszerváltozás tette lehetővé számunkra az interjúgyermekmunkát. Ki így, ki úgy, de végzünk gyülekezetünkben igen sok helyen iskolai hitoktatást is. Ez azt jelenti, hogy legális lett a kapcsolatunk az iskolával, igazgatóval és pedagógusokkal. Az összkép igen vegyes. Sajnos sok helyen csak megtűrték vagyunk továbbra is. Még Kiskőrösön is, ahol pedig az iskolás gyerekek igen jelentős száma léka vesz részt valamilyen hitoktatásban, be kell érjünk az első vagy az utolsó órával mint hittanórával. Jelentős változást ebben a kérdésben majd csak az iskolai etika oktatás bevezetése hozhat. Ennek az eredménye lehetne majd, hogy órarendbe építve tarthassunk hittanórát. Tapasztalatom, hogy éppen az előbb vázolt helyzet miatt a pedagógusok és az igazgatók nem igazán vesznek minket komolyan. Egy-két esetben kérik csak ki a véleményünket pedagógiai-nevelési kérdésekben, de inkább nem is kíváncsiak ráink. Hogy önkritikával is éljek: mi, ti. a lelkészek többsége nem is részesültünk semmiféle pedagógiai képzésben. S ezt jól tudják a tanárok is. Laikusnak tekintenek bennünket? Nem tudom milyen egy lelkész helyzete ott, ahol egyházi iskolában végezheti a munkáját. Remélem, az imént vázoltaknál lényegesen jobb. S egy újabb szituáció: evangélikus lelkész mint hitoktató egyházi, de nem evangélikus iskolában. Ő ugyanezt vajon hogyan élék át?

S hogyan néznek ránk a gyerekek? Ők is nagyon jól tudják, hogy a hittan nem kötelező, s hogy ha osztályoz is a hitoktató, valójában fegyelmezési eszközök nem állnak a rendelkezésére. Milyen élmény olyan közegben tanítani, nevelni, ahol az embert nem mindig veszik igazán komolyan!

A LEKÉSZ MINT KÖZÉLETI SZEMÉLYISÉG

Tetszik, nem tetszik, valamilyen módon mindig figyelnek ránk. A rendszerváltozás előtt a HNF által szervezett „papi békegyűlésekre” jártunk, s a tanácselnök beiktatási ünnep-

ségünkről való távolmaradásával mutatta ki, hogy fontosak vagyunk az adott település életében (történt 1984 tavaszán, kiskőrösi iktatásomon). A rendszerváltozás után igen népszerűek lettünk. Sokan hitték – néha mi magunk is –, ha országgyűlési képviselők leszünk, itt lesz a Kánaán. Mára ebből egykét kivétellel talán már kijózanodtunk. Beláttuk, a politika nem a mi területünk, ott könnyen besározódhat az ember.

Mindenesetre természetes dolog, hogy a lelkész aktívan részt vegyen a település életében. Ebben meg kell találni a helyes arányokat, s akinek ez nem fekszik, kényszeríteni sem lehet rá.

És még egy különbség: nyilván más a kép egy nagyvárosi környezetben élő kis gyülekezetes lelkész esetében, mint pl. Kiskőrösön, ahol a város összlakosságának cca. 65%-a evangélikus. Nálunk természetes, hogy jelen vagyunk a városban. Kíváncsiak a véleményünkre, mind az önkormányzat, mind a helyi média. Meglehetősen gyakran szerepelünk, sőt, részt vállalunk közösségi feladatokból is (önkormányzati bizottságok, Kiskőrös Városért Alapítvány, szlovák nemzetiségi munka, városi nagyrendezvények). A lehetőségekkel élnünk kell. A lehetőségek is a keresztyén jelenlét, vagy

ha úgy tetszik, a bizonyágtétel fontos eszközeit jelentik. Természetesen itt is a helyes arányokat kell megtalálnunk. Eltúlzott vagy harsány jelenlét visszatetszést kelthet.

Mondhatni, nem mindennapi helyzet a miénk. Ha teszem azt, esztergályos lennék, letudnám a napi nyolc órát, utána söröznék egyet a haverokkal a sarki kocsmában, s mennék pecázni. A hétvégeken kirándulnánk az asszonnal meg a gyerekekkel, vagy otthon bámulnánk a TV-t és szidnánk a kormányt. De lelkészek vagyunk. Élünk kis faluban vagy nagyobb helyen, odafigyelnek ránk. S reggel hattól este kilencig késznek kell lennünk az egymástól totálisan különböző problémák kezelésére, megoldására. S ha vasárnap dadogtunk a szószéken, senkinek sem az lesz az első gondolata: biztosan beteg volt náluk a gyerek és végigbőmbölte az éjszakát. Szegény tisztelendő úr, biztosan fáradt. De nem is áll szándékomban más élethivatások fölé emelni a miénket. Mert aki lelkész lett, ezzel vállalt egy életformát, amiről remélhetőleg idejében megtudta, mit is jelent valójában. Nem kötelező mindenkinek lelkészként leélnie az életét. De aki az lett, annak mindezeket a nehézségeket, másságokat, elkötelezettségeket vállalnia kell.

SIMOR FERENC

Gondok és remények szórványgyülekezetünkben*

Egyházunk süllyedő szigetei a szórványok. Szigetek, amelyeket egyre nyaldosnak az elmúlás hullámai. Szigetek, melyek ma még talán vannak, de holnapra kisebbé, holnaputánra még kisebbé válva sejtetik beteljesülő sorsukat. Szórványsorsok, benne családsorsok, embersorsok. Ők, akik emberszigetkévé lesznek, ők, akik ma még gyéren beülik a szórványsziget evangélikus templomát, imaházát, vagy egy elcsendesedésre hajlékot adó családi otthon. A padsorokban egyre több az üresedés. Ezek az üressé vált helyek őrzik az elmentek emlékét, akik már csak az emlékezésben élhetnek itt közöttünk. De fogynak az emlékezők is, velük még több a be nem ült helyek száma. Egy folyamat teljeseedik, testesedik meg körülöttünk. Egy folyamat, mely örök távozásra szólított meg sokakat. Egy folyamat, melynek volt kezdete és lesz vége is.

És akkor most jöhet a kérdező, a megfestett vízióba bele nem nyugvó, a folyamatot megfordítani akaró: lehetséges-e akkora erő, amely megálljt parancsol a fogyásnak, az elfogyásnak? Van-e olyan hatalom, mely a süllyedéssel szemben gátat emel, és az elmerülés előtt álló szigetet új-

ra magasba emeli? A reménytelenséget, a kilátástalanságot, a könnyen belátható véget hittel teli bizakodással fordíthatja-e valaki? A remény, a hit, a bizakodás adhat-e erőt arra, hogy betöltsük Istentől kapott küldetésünket és szembeszálljunk egy emberileg reménytelennek ítélt, megfordíthatatlannak látszó folyamattal?

Az elhangzott gondolatok talán makacs tiltakozást, egy vita szent hevületét váltják ki többekből. De mit tesz majd a tiltakozó, a makacs vitázó, ha látja maga előtt magasodni a múltra emlékeztető és az út végét mutató baljós jeleket? Tud-e tovább érvelni – na, nem úgy elvakultan, nem dogmákból faragott furkósbottal, hanem tiszta látással, élő hittel, felülről kapott reménységgel?

Befejezem ezt a gondolatsort, mert kapott feladatomban szeretnék elsődlegesen megfelelni, vagyis szólni egy szórványgyülekezetéről, arról, amelyiknek hála Istennek én is tagja lehetek, a mohácsi szórványgyülekezetéről.

Két lelkész – vagy talán úgy mondom, egy lelkészpár – gondozásában áll a gyülekezet, amely adataink szerint 1100 lelket számlál, és közülük kerül ki az az 569 lélek, aki felnőtt korú. A számok első hallásra tetszetősnek tűnhetnek, hiszen 1100 gyülekezeti tag egy mai evangélikus közösségben már számottevő erőt képvisel. De rögtön más-

* Elhangzott a Déli Egyházkerület felügyelői és gondnoki konferenciáján Bonyhádon, 2002. március 9-én.

képp hat az 1100-as szám, ha hozzáteszem: ők nem egy településen laknak, nem ugyanabba a templomba járnak vasárnapról vasárnapra, mert szórványgyülekezetünket 66 település, ha úgy tetszik, közigazgatási egység lakói alkotják.

A mohácsi anyagyülekezet mellett két társgyülekezet, három leánygyülekezet és 60 településen fellelhető szórványsziget alkotja a lelkigondozás alatti területet. A 66 helység mintegy 105 km hosszú tengely mentén fekszik. Nem számoltam még össze a tengely leágazásait és azok hosszát, de bizonyára érdekes szám kerekedne ki belőle.

Hosszúra nyúlna gyülekezetünk történetét elmondani részletesen, mert a múlt feltárásával beszélnünk kellene életerős, látszatra minden viharral dacolni tudó gyülekezekről, mellettük működő evangélikus elemi iskolákról, az iskolákban nevelkedő ifjúságról, templomépítésekről, lelkészek, tanítók, gyülekezeti munkások áldozatos tevékenységéről, a hívekben élő reménységről, az ébredési mozgalom terjedéséről stb. De azután folytatni kellene a gyülekezetekben, vele együtt az emberi sorsokban bekövetkezett tragédiákról, háborúban elesettekről, elhurcoltakról, akik soha nem térhettek vissza otthonaikba, gyülekezeteikbe, azután folytatódhatna a történet a tömeges kitelepítés örületeiről, a megfélemlítettek félreállításáról, gyermekekről, akiket saját szülei tartottak távol a hitétlettől, gyülekezettől, nehogy hátrány érje őket az életben, nehogy az úgynevezett kettős nevelés sokkolja nyiladozó elméjüket. És sorolhatnám tovább az elnéptelenedés, a megfogyatkozás, az elfogyás – esetenként – torokszorító történeteit.

Igaz, azt mondtam, nem kezdek bele részletekbe, mégis engedjék meg, hogy két gyülekezettel kivételt tegyek. Magyarbóly és Siklós esetében szeretnék rávillantani egy-egy időpontra és eseményre, mely meghatározó volt létüket illetően.

A magyarbólyi gyülekezet tagjai és külföldre került hívei közül még számosan élnek, akik életük végéig nem felejtik el azt a szívszorító pillanatot, amikor megindult egy marhavagonokból álló szerelvény a magyarbólyi állomásról, és vitte magával majdnem az egész magyarbólyi evangélikus gyülekezetet. Talán még most is fülükbe cseng – fél évszázad elmúltával is – a most is élő elhurcoltaknak és itthon maradottaknak az a harangzúgás, mely búcsúztatta a megindult szerelvény szomorú utasait. A toronyban a gyülekezetétől elszakított lelkész, mint egy nagy temetésre, úgy szólaltatta meg a harangokat, és a harangok zúgtak mindaddig, míg a mozdony füstje el nem tűnt a távolban. Búcsúztatta a harangzúgás a távozókat, de az itthonmaradottakkal is tudatta: ezentúl csak igen kevés emberhez juthat el a hangja, csak keveseket tud vasárnapi, ünnepi alkalmakra hívogatni. Magyarbóly, az erős evangélikus gyülekezet, mely hajdan anyagyülekezetként gondozta a pécsi és a siklósi fiáit, most a kitelepítéssel egy szempillantás alatt elnéptelenedett.

Talán egy évvel ezelőtt az Üllői úti könyvesboltunkban néhány énekeskönyvet vásároltam. A pénztárnál megkérdeztek, melyik gyülekezet részére kérem a számlát. Ekkor jött a gond, mert a pénztár-computerben nem szerepelt a siklósi

gyülekezet adata, mire valaki megszólalt mögöttem és lelentette, hogy nem is szerepelhet, mert Siklóson nincs evangélikus gyülekezet. Gondoltam, rosszízű tréfáját mondta a valaki, de ez a valaki nem tréfált, mint lelkész állította igazát. Sokszor eltűnődtem ezen a kis történeten, a kis lélekszámra leapadt siklósi közösségen és azon, hogy valamiképpen milyen népesek voltak vasár- és ünnepnapon együttélésük saját lelkéssel dicsekedhetett a siklósi evangélikus gyülekezet. És most elsüllyedés előtt álló szórványsziget?

A II. világháborút megelőző években az evangélikus lélekszáma Siklóson megközelítette a 200-at. A szám nem tűnik magasnak, ámde a zömében fiatalokból és javakorúakból álló gyülekezet azt is elhatározta, hogy templomát épít, össze is gyűjtötték a szükséges pénzt, és már azon voltak, táztak, a város melyik pontján építsék fel templomukat. És akkor jött a háború, a templomépítés gondolata háttérbe szorult, majd el is halt a szándék. 1945 és 50 között sokan elhagyták Siklóst, megindult a rohamos megfogyatkozás. Még egy ideig volt lelkésze a közösségnek, de az ötvenes évek végétől Magyarbólyból történt a lelkigondozás. Ma már csak a léleki jelentősége van a kérdésnek: mi lett volna, ha akkor megépül a templom? Talán a templom vonzásában többek megmaradtak volna siklósinak és evangélikusnak? Néhanyszor hallottam házasságra lépőktől – minden esetben vegyes felekezethez tartoztak –, ha lenne evangélikus templom, akkor ott kötnék meg a házasságot. Nem tudom, komolyan lehet-e venni az ilyen kijelentést. Nagyon kicsiny, vagy semmi kötődése nem lehet gyülekezetéhez annak, aki ilyen külsőségektől tesz függővé egy ilyen fontos döntést – azért ad reválizálást a másik fél számára, mert annak temploma rangosabb, mint a siklósi imaház.

Siklóstra és egész szórványgyülekezetünkre jellemző az elöregedés folyamata. Arányaiban sok az elhalálozás is. Az elmúlt évben 7 keresztelés volt, ugyanakkor 22 kedves arctól kellett végső búcsút venni a teljes gyülekezeti területen. Az elmúlt évben mindössze 7 konfirmándusunk volt, idén 17-en készülnek konfirmációra: ez már egy kis reménységgel tölt el bennünket. Az imént beszéltem a házasságkötésről. Az elmúlt évben 5 párt eskettek lelkészeink, ebből egy pár volt tiszta evangélikus.

Minden biztonnal még hosszú ideig fog hatni a kommunista időszak elhintett maszлага gyermekeink egyháztagsági nevelésének ellenében. Nem kétlem, ez nagy gyülekezeti vonatkozásában is fellelhető jelenség, de szórványban törekvényszerűnek tűnik, hogy a megkonfirmált fiatalok eltűnnek a gyülekezet látóköréből. Tisztelet a kevés kivételnek. Ha az ifjú kicsi gyermekkorában nem tanulja meg a templomba, a gyülekezetbe vezető utat, és ennek az útnak a használatát nem szerettedik meg a szülők, akkor később kényelmetlen koloncnak tekint minden készíttést a gyülekezeti közösség irányába. Jól tudom, vannak kedvező példák is, csak hogy a szórványhelyzetben élőknél ezek előfordulása igen ritka. Úgy gondolom, előrébb léphetnének ebben a kérdésben, ha a fiatal szülőket nagyobb számban vonhatnánk be az evangélizációs lehetőségekbe.

A fiatalok hitoktatásának megszervezése és a járulékos feladatok elvégzése jelentős munkát ró lelkészeinkre. A szülők meggyőzése, a hitoktatási helyszínek megfelelő kiválasztása sok-sok fáradozással jár. Jelenleg 11 csoport hitoktatása folyik, a legkevesebb 3, a legnagyobb csoport 10 gyermeket számlál.

A hitoktatásban ugyanúgy, mint a konfirmációban abban bízhatunk csak, hogy Isten ezt a vetést meg fogja érlelni és meg fogja áldani – bár előfordulhat, hogy más lesz a vető, mint az arató. Adja Isten, hogy lelkészeink még sokáig bírják a hitoktatással járó töméntelen utazást, és lelkesedésük se lankadjon az elő-előbukkanó kudarcok láttán.

Néhány szót a pénzügyi dolgainkról. Költségvetésünk szerint 2 190 000 Ft-tal gazdálkodtunk az elmúlt évben. A bevételi és kiadási oldalt nem kívánom bemutatni, azt viszont elmondom, hogy a mohácsi anyagyülekezet, továbbá a társ- és leánygyülekezetek külön-külön könyvelik bevételeiket és kiadásait. Mindenütt van választott pénztáros, aki felelőse a pénzmozgások bizonylatolási rendjének. Évente egyszer megbízottaink mindenütt áttekintik a pénz könyvelési rendjét és ez biztosítéka az egységes munkának. A közös költségeket létszámarányosan fizetjük.

Az egyházfenntartási járulék fizetési fegyelme lehetne jobb is. Főként a 60 helységben szétszórtan előktől érkeznek nehézkesen a járulékok. Sajnos sokan vannak, akik már sok éve halogatják gyülekezetünk anyagi támogatását.

A gyülekezet vezetéséről. Hat helyen van választott felügyelő, pénztáros és presbitérium. Ezekben a helyeken a lelkész és a felügyelő vezetésével megszokott rend szerint

tartják presbiteri ülésüket, döntenek a helyi gyülekezet dolgaiban. Ezekből a grémiumokból áll össze az összegyülekezeti presbitérium, élén a két lelkéssel és az összegyülekezeti felügyelővel. Több év tapasztalata igazolja, hogy jól működik az így felállított szervezet.

Süllyedő szigetek a szórványok, így kezdtem a bevezetőmet. Igen, ez a sors várna a mohácsi szórvány evangélikusaira is, ha magukra hagyná őket az Isten, ha nem rendelt volna lelkészeket a lelkipásztori munka ellátására, ha elmaradna a szórványban élők lelkigondozása, ha lelkészeink nem kutatnák fel a legeldugottabb településeken élő evangélikusokat is, ha nem lépnének fel a halálnál is pusztítóbb közöny ellen, ha nem tennének annyit az egyedüllét, a „kevesen vagyunk” tuda ellen. A Mohácstól 87 km-re lévő Sellyén élő evangélikusok közül ketten készülnek konfirmációra, mert ők is fogyasztói akarnak lenni azoknak a lelki ajándékoknak, amiket anyaszentegyházunk kínál minden hívének. Lelkészeink jól tudják, hogy ezeket a lelki ajándékokat elérhető közelségbe kell vinni addig, amíg van fogadókészség.

Lelkészházaspárunk szolgáló mindennapjait látva, önkéntelenül is megfogalmazódott bennünk, hogy lelkipásztori elhivatottságukat magától Istentől kapták, és különlegesen nagy ajándék, hogy küldetésük szórványterületre szól.

Befejezésül. A lelkésznek, a felügyelőnek, a presbiternek, a családban és a gyülekezetben megélt imaközösségnek és minden egyháztagnak, akit Isten készítet, súlyos és nagy felelőssége van a lelki javak osztásában, közvetítésében, a szüntelen való imádságban, hogy szórványaink élni tudjanak, és ne jussanak az elsüllyedés sorsára.

VETŐ BÉLA

Megemlékezés Szabó József püspökről

Születése centenáriumán 2002. április 1-jén emléktáblájának leleplezése alkalmából

Szabó József püspökről ma leginkább róla szóló írások, saját cikkei, tanulmányai, valamint személyes emlékek alapján emlékezhetünk.

Róla, életéről, szolgálatáról sok írást olvashatunk kortársai tollából. Mindezek között kiemelkedik lelkésztársa és barátja, Veöreös Imre két cikke. Az egyik a Lelkipásztor c. lelkészi folyóiratban jelent meg 1948-ban, Szabó József püspökké választásának idejéből. Ott ezt olvashatjuk: „Isten két csatornán keresztül küldte számára a lélekformáló és egyéniségalakító erőket. A kis kemenesaljai hajlék adta számára a pompás, tömör nyelvet, élesztette benne a vonzalmat mindahhoz, ami népi és magyar. Az anyaföld szülte magyarrá. A másik: Az útitársak (lelkésztársak, barátok), akikkel egy úton járt, formálták belső alakulását. Szép-szónokból (amire kiváló orgánuma, tehetsége indította) az ébredés, az egyház, a teológia szolgája lett. Nyitottsága oda-

fordította szolgatársai és minden ember felé. Mindig, mindenkitől kész volt tanulni, kapni.”

A másik cikk 20 évvel később látott napvilágot ugyancsak Veöreös Imre írásaként a Diakonia c. folyóiratban. Ez Szabó József elhunyt alkalmából jelent meg a püspök-lelkész életét, szolgálatát összefoglalóan értékelő nekrológ gyanánt. Ebben már a győri és balassagyarmati lelkészi és ezen belül mindössze négy évi püspöki munkáját átfogó értékelésben ír azokról a célkitűzésekről, amiknek megvalósítására törekedett Szabó József a maga szolgálatában. Rendkívül fontosnak tartotta az igehirdetést, a prédikálást. „Töröl metszett mondatokban, kristálytisztán és érdekesítően beszélt, érintetlen népiségből fakadó szép magyar nyelven és egyszerre magas színvonalon, (...) az evangélium, a Jézus Krisztusról szól jó hír elmélyült hirdetője” volt. Rendkívül fontosnak tartotta az evangélizáció

munkáját. Maga is művelte és ajánlotta is a gyülekezeteknek. Így vallott az igehirdetésnek erről a módjáról: „Az evangélizációt igen fontosnak tartom (...) mint sűrített és kihegyezett igehirdetési alkalmat, keretet, amelyet tapasztalatom szerint az egyház Ura nagy dolgokra használ a mai időkben.” Szorgalmazta a lelkészek teológiai továbbképzését. Szabó József püspöki szolgálatának négy esztendejét – noha nem tudhatta, hogy ennyi adatik neki – töményen felhasználta egyházépítő jó munkára. Az egyházi sajtó vonalán is kiváló érdemei vannak. Egy időben szerkesztette a Harangszó c. országos hetilapot, valamint a Harangszó Naptárt (mintegy tíz éven át). Megszervezte a Harangszó-nyomdát, kiadóvállalatot és könyvkereskedést. Lefordította és kiadta Stanley Jones-nak *Krisztus a világ országútján* c. könyvét, és összeállított Luther Márton írásaiból egy napi áhítatoskönyvet. Többször írt cikket, nekrológokat a Lelkipásztor című folyóiratba.

Szabó Józsefnek a Lelkipásztorban megjelent cikkei hű tükröképet adnak az ő belső világáról, gondolkodásáról, hitéről, az államról vallott felfogásáról. Különösen az 1948-ban, püspöki tisztébe való beiktatásakor elmondott székfoglaló beszéde vall célkitűzéseiről. „Az igehirdetés ügyére úgy szeretnék felvigyázni s abban úgy szolgálni, segíteni, hogy érvényt kapjon Bormenisza Péter püspök jó mondása: Nagy torokszóval, nem ásitva, nem kelletlenül, sem dobzódással, hanem józan elmével, bátor szívvel, édes lélekkel úgy kell Krisztust kiáltanunk, hogy ha egész Jeruzsálem királya, papja, farizeusai, írástudói, avagy mind az egész világnak császárai, királyai, hercegei elleneznék is – meghallja a világ.” Vallja az egyetemes papság elvét. „Senki sem hallhatja meg az evangéliumot csak a maga számára. Mindenkinék hirdetni kell azt

mások számára, akik még nem tudnak róla. (...) Nagy szükség van a laikusok mozgósítására. Fontosak az egyház tömeges kapcsolatai.” Az egyháznak az állammal való kapcsolatáról úgy ír, hogy az állam támogatja az egyházat, az „az egyház nem tenné jól, ha hálátlan volna az állam támogatásáért, az állam sem tenné jól, ha védelemért és támogatásért az egyház szabadságát kérné cserébe.”

Szabó József püspökkel való találkozásaim közül legemlékezetesebb az az igen ünnepi és felejthetetlen alkalom, amikor a békéscsabai nagytemplomban 1949. október 9-én három lelkészársammal együtt lelkésszé avatott. Igehirdetése ma is fülembé cseng. Jeremiás próféta könyve 1. részének verse („Ímé az én igéimet adom a te szádba”) alapján kezdte prédikációját: „Körülvöttünk zúgnak a gyárak, a vasos materializmus korában élünk. Fel lehet tenni a kérdést: Minek a pap? Mi erre a kérdésre ezzel az igével felelünk. Ez az ige a lelkési szolgálat feltétele.”

1978 novemberében családommal Győrben jártam. Megrestük Szabó Józsefet a Xantus János Múzeumban levő dolgozószobájában. Nem volt ott, de értesítették őt látogatási szándékunkról. Külön a kedvünkért bejött a Múzeumba, s gyermekeink és néhány lelkész kolléga számára három és fél órás előadást tartott az általa gyűjtött és gondozásában levő Madách-gyűjteményről és Madáchról valamint Az ember tragédiájáról. Feszülten figyeltünk mindnyájan, egy percig sem volt unalmas, sőt magánragadott mindenkit az az ízig-vérig teológiai és egyetemes gyakorlati értékelés, amit hallhattunk. Kiváló előadó volt.

Ennek az embernek, lelkésznek, püspöknek a bölcsességét, szülőfalujában nem lehet másképp megállni, mint a ten iránti végtelen hálaadással.

Áldott fáradtság!

Szabó József püspökre való emlékezőként egy 1955-ben elhangzott áhítatát adjuk közre

Ige: „Jézus az utazástól elfáradva, azonmód leült a forráshoz.” János 4,6

Kedves Testvéreim! Este van megint. Szombat este. Fáradt vagyok. Ó, az a nyomorult emberi fáradtság, amelyet olyan jól ismerek. Mellém telepszik alkonyatkor: nagy, nehéz zsákot tesz a vállamra, súlyos ólmot csorgat kezembe-lábamba s húz-húz lefelé...

Bánt a fáradtság. Otromba akadály lelkem és az Isten között. Elzsibbasztja lelkierőmet, megakasztja buzgalmam lendületét. Miért nem lehet az ember friss, eleven, tettekéss, ruganyos akaratú?! hogy állhatna mindig Isten audienciájára...?! Aztán elgondoltam: nem vagyunk-e mi a fáradtsággal sokszor úgy, mint a tanítványok egyszer Jézussal: rémnek nézték? Márk 6,49. Pedig ő volt, Jézus. S

úgy találtam, hogy ha az ember elég alázatos tud lenni, akkor még a fáradtság is evangéliomi örömhírt tud jelenteni.

Igen, mert Jézus is elfáradt. Aki világokat tart a kezében és a csillagokkal labdázhatik, egyszer úgy elfáradt az úton, hogy „azonmód” leült. Elcsigázott teste restelkedés nélkül azonmód leroskadt Jákob kútjának kávjára. Úgy elaludt a hajóban, hogy még a vihar táncoltató ereje sem tudta felzavarni, s úgy elgyengült a kereszt alatt, hogy erőtlennül hullott Jeruzsálem utcaköveire.

Azóta a fáradtság szent dolog lett, mert ő megszentelte. Jézus akkor volt leginkább ember, mikor elfáradt. Sohasem hasonlított jobban hozzánk, mint amikor az utazástól elfáradva azonmód leült a kútkávjára.

De ez azt jelenti, hogy amikor fáradt vagyok, akkor hozzá hasonlítok. Minden tisztességes fáradtságunk mélyén van valami titkos kapocs, amely ahhoz fűz bennünket

* Evangélikus Élet 51. évfolyam 50. szám

aki fáradtságainkat is magára vette és hordozta. – Viseljük hát a fáradtságot szelíd békességgel, vele... érte, aki értünk fáradt el halálosan...

Sőt! Gyakran tűnődik az ember, hogy mit adhatna Jézusnak? Mit helyezhetné jóindulatul az ő láthatatlan paraszára? Most már megtaláltam az én estvéli áldozatomat. Csak azt adhatom néki, ami az övé és csak az kedves előtte, amit ő megszentelt. A fáradtság az övé volt, és megszentelte azt. Íme hát: felajánlom néki fáradtságomat, gyengeségemet, kimerültségemet, szaporodó éveim letörtségét. Odateszem az ő láthatatlan paraszára, mint a test porhüvelyének hallgatag hódolatát, halotti illatát... Ugyan Pál írja a korinthusiaknak – II Kor

2,16 – „a halál illatát”, melyet azonban a feltámadott Jézus Krisztus az örök élet illatává tehet... Ő, fáradt esték öröme... átvirrasztott éjszakák letörtségének csendes sóhaja... ó betegség, öregség és minden nyomorúság, melyekben a test a maga módján a földi fáradtság halk jajszavait hallatja... Uram, köszönöm, hogy néked ezek is kedvesek! S tudom már, mivel lás-sam el magamat, mikor jön majd az utolsó halálos fáradtság, amikor elnyűtt testemből már semmi sem telik, egyetlen szó, egyetlen mozdulat, mikor a végső kimerültség győzedelmeskedik rajtam és megha-lok... Uram, ki ezt is ismered, fogadd el majd ezt az utolsó fáradtságot is, mint kihagyó szívem szereté-
nének feléd szálló utolsó földi hódolatát...! Ámen.

BENCE IMRE

Hívásod van!

Gondolatok a IV. Szélrózsa találkozó címéről

Ezt a mottót választotta az Ifjúsági Bizottság a 2002-ben rendezendő IV. Szélrózsa találkozó címéül. Hívásod van! Amikor megszületett az ötlet, akkor keresgettük a mondat ívét: ki mit ért, mit érthet e mondat hallatán? Mert könnyebben érthető ez a mondat, ha a „hívás” kap egy igekötőt. Elhívás, meghívás, kihívás, felhívás értelemmel máris szűkül és konkretizálódik a mondat értelme. Természetesen az áthallásokra is lehetőséget teremt ez a mondat, s abban a korban, amelyben a telefonos kapcsolatteremtés túlburjánzó létformává vált, a mottónk inkább tűnhet egy telefontársaság szlogenjének, mint egy keresztyén, evangélikus ifjúsági fesztivál téma-meghatározó címének. Természetesen az értelmezések adta lehetőséget a Szélrózsa reklámozásánál ki is szeretnénk használni.

Hívásod van!

Ez azt jelenti, hogy az ember megszólítható és meg is szólított teremtmény. A megszólíthatóság egyrészt biológiai adottság. Van fülünk, adott a hallásunk és van értelmünk, amelyekkel a különféle kommunikációs jeleket értelmezni tudjuk. Van embervoltunkból fakadó kíváncsiságunk, amely által képesek vagyunk arra, hogy a különféle jeladásokra érzékenyen reagáljunk. A szikla legfeljebb rezonálásával reagál a felé hatoló hangokra (rezgésekre rezgés a válasz). Egyesek szerint a növények megéreznek valamit a körülöttük mozgó lelkületéből, az állat már hall is és érez, de még nem tud elgondolkodni a hangzot-tak értelmén. Ezzel szemben az ember megszólítható. Nem csak a külső adottságai, hanem az értelme miatt. A teremtés adottságából fakadó tény elsősorban a Teremtő használja. A saját képére és hasonlatosságára teremtett embert nem csak szemléli, hanem meg is szólítja. De a megszólítás lehetőségének a kapuján nem csak az Isten szereter-akarátának a hangja jut el az emberi fülbe, szív-

be. Ez a nyitott kapu szűrő nélküli. Ezért a kísértő, a gonosz, a bűnre csábító hangja éppúgy bejuthat rajta. A tudat, az értelem és a szív képes csak szűrőket beállítani.

Hívásod van!

A teremtettségéből fakadó képességen túl szólnunk kell arról is, hogy Isten egyes embereket egészen konkrét hívással, megszólítással ajándékozott meg. Az Ószövetségben több elhívási történetet lehetne megemlíteni. Jellegzetességük ezeknek a megszólításoknak, hogy a megszólított Istentől arra kap megbízást, hogy a népe körében képviselje az ő akaratát. Ha ezt az elhívások jellegzetességének fogadjuk el, akkor azt látjuk meg, hogy egy egészen különleges hívás hangzik Abrámnak. Minden más elhívástól abban különbözik, hogy Abrám elhivatása nem arra vonatkozott, hogy az Isten akaratát a közvetlen környezetében nyomatékosítsa vagy ismertesse meg. Abrám elhívása elsősorban kihívás volt (Menj el földedről!). A kapott feladat tehát nem az volt, hogy az ismert környezetben megszólaltasson egy új hangot, az elfelejtett Isten hangját, hanem az, hogy a megszokott környezetét elhagyva várja az áldást. Tudjuk, hogy ez az elhívás lett Isten választott népének az eredete. S ezért azt kell mondanunk, hogy itt egyszeri, megismételhetetlen hívásról van szó. Olyanról, amelyet nem vonatkoztathatunk magunkra. Olyanról, amelyben legfeljebb csak Abrám magatartása lehet előtünk emberi példa a feltétlen, ráhagyatkozó hitben. Az ősatyák a kapott áldás és ígélet hordozói lettek úgy, hogy külön hívást nem kaptak az Istentől. Ezt a sajátosságos elhívást az Ószövetség számos elhívás-története követi. De a többi elhívottnak, Mózes-től kezdve, a megszólítás nem egyszerűen hívás, hanem küldéssel, küldetéssel való felruházás. Így a próféták elhívási története nem egyszerűen kihívás, hanem sokkal inkább felhívás egy feladat elvég-

zésére, az Isten akaratának vagy/és féltő szeretetének közvetítésére, az Istentől elválasztó bűn feltárására vagy éppen a megkeseredett szívű nép vigasztalására.

Az ószövetségi hívásoknál karakteresen kirajzolódik az, hogy nehéz meghallani és még nehezebb, mert ésszerűtlen, a hívásnak engedni. A józan, emberi érdekeket szem előtt tartó gondolkodás számára az érdekek feladását, az önérvényesítés megszüntetését jelenti az Isten hívása. Olyan történetnek leszek az aktív szereplője, amelyben magamat sohasem tudnám elképzelni. Az ószövetségi (f)elhívásokban megláthatjuk azt, hogy az Isten milyen módon avatkozott bele népe javát munkálva a vallási és szociológiai vagy éppen a politikai életbe.

Hívásod van!

Az Újszövetségben természetesen Jézus elhívó, követésre bátorító szavai elevenedhetnek meg előttünk e cím halatán. Ezek a hívások már sokkal emberközelibbnek tűnnek. Emberközelibbek lettek, mert az Isten Jézusban emberközelibb lett. A tanítvány-jelöltek a „kövess engem” szóra a megszokott életüket hagyják hátra. Így a tanítványi elhívásokban van valami, ami Abrám (Ábrahám) elhívására emlékeztet. Nem fizikailag, sokkal inkább lelkileg kell új hazát keresniük. A lelki ország, az Isten országa felé kell lépniük. S milyen érdekes, hogy a Feltámadott új szóval, az apostollá tevő, küldetést adó szóval szólítja meg az első hívás bizonyosságában megingott apostolokat. (Akik nem csak mondták, hanem vissza is tértek a halászhálához!) S azt kell hirdetniük, amit a Lelke által megértettek. Ebben a felhívásban, feladatot adó szóban pedig a próféták elhívásával lehet a párhuzamot megrajzolni. Az út számukra sem egyértelmű, s az üldözöttséggel nagyon hamar találkoznak. Mert a tanítvány nem feljebbvaló a mesterénél. S mégis ők is kapnak valami többletet. Az emberi értelem ágál az ilyen feladat ellen. De Isten Lelke teszi a küldetésben alkalmassá a különben alkalmatlant.

Hívásod van!

Természetes egy ifjúsági fesztiválra készülve azt a kérdést is meg kell fogalmaznunk, hogy nekünk mit jelent ez a cím?

Nem vagyunk Ábrahámok és Mózesek, Jeremiások vagy Jánosok, s nem vagyunk galileai halászok vagy vámszedők sem. A 21. század küszöbén állva a szédületes fejlődést szegereinkben érezve kell e kérdésre feleletet adni. Először talán azt kérdezzük: szól-e ma úgy az Isten, ahogy szólt Ábrahámnak és Ézsaiásnak? Ha nemmel válaszolnánk, akkor az Isten mindenhatóságát kérdőjeleznénk meg. Mintha megszabhatnánk medret a kommunikatív Istennek. Mégis, amikor azt tapasztalhatjuk, hogy különféle tanítók, különféle személyes kinyilatkoztatás birtokában új és új tanítások igyekeznek érvényesíteni, megtévesztve még a választottakat is, akkor az igen kimondásától is félünk.

Ezért bármilyen furcsa, minket – nagy általánosságban – nem úgy szólít meg az Isten, mint Ábrahámot, s nem is olyan a helyzetünk, mint a prófétáknak. Nekünk sokkal inkább az ősatyák sorsa jutott, akik az áldás örökösei voltak, és az ígélet rajtuk keresztül kezdett megvalósulni. Az áldás hordozóiként pedig jól tudhatjuk, hogy velünk van az Úr. Mégis hívásunk van arra, hogy tanítványként tanuljunk. Hogy tanuljuk Krisztust. S mégis küldetésünk van arra, hogy megéljük az elsajátítottakat (az ajándékot!). Mert ebben a világban élve hívásunk arra kötelez, hogy Isten arcú emberekként jelenjünk meg a társadalomban, a környezetünkben és még a vallási sokszínűségben is.

A hívás formál. Akkor is, ha ellenállunk, nem engedelmeskedünk neki. Mert a hívás visszautasításával a magunk szándékait és akaratát keményítjük meg. De akkor is, amikor engedelmeskedünk neki, mert akkor annak a vonásai rajzolódnak ki rajtunk, aki megszólított.

Hívásod van!

A hívás várását is jelent. Tehát nekünk nem csak arra kell figyelniünk, hogy Isten hív. Hív és vár a világ is. Mégpedig a te remtett világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését. A jelen szenvedései, a jelen hiábavalósága csak abban a reményességben nyerheti el a célját, hogy az Isten fiai meg is jelennek, meg is szólalnak, tesznek, és szeretetet sugároznak.

Reméljük, hogy Isten Lelke ezt munkálja majd a Szélnőzsa találkozáson is.

Tudnivalók a IV. Országos Evangélikus Ifjúsági Találkozóóról

A találkozó ideje: 2002. július 24. szerda – 28. vasárnap.

Érkezés: A szerdai délután folyamán. A találkozó megnyitő ünnepsége 18 órakor kezdődik. A találkozóra előzetesen jelentkezni nem szükséges. A résztvevőket a helyszíntre érkezéskor regisztráljuk.

A találkozó helyszíne: Kismaros-Verőce Üdülőfalu.

Megközelítés: Vonattal a Nyugati pályaudvarról induló vonatokkal Kismaros megállóhelyig kell utazni. A tábor helyszíne a vasútállomástól 500 méterre fekszik. Autóval a 2A úton Vácig, onnan Szob irányába kanyarodva a 12-es úton Kismarosig kell menni. Kismaroson a további eligazodást táblák segítik.

Költségek: A találkozó részvételi díja 4.000 Ft. Ez az alapár tartalmazza a sátorhely és a vizesblokkok használatának díját, valamint lehetőséget ad a programok ingyenes látogatására. 14 év alattiak – felnőtt kísérelővel – 2.000 Ft-ért vehetnek részt a találkozón. 6 éven aluli gyermekek részére a részvétel ingyenes.

Szállás lehetőségek: Lehetőség van faház igénybevételére, felár ellenében. A faház költsége egy, illetve két személy jelentkezésekor 1.000 Ft/ő/nap. Három, illetve több személy jelentkezése esetén 800 Ft/ő/nap. Ez az összeg a találkozó részvételi díját kiegészíti. A faházak foglalása előzetes jelentkezés alapján történik. A jelentkezés határideje: 2002. június 30. Jelentkezni lehet Dobos Rékánál a 06-20-912-0315 telefonszámon, vagy az e-mail címen.

Étkezési lehetőségek: A találkozón minden nap lesz lehetőség meleg ebéd igénybevételére, 450-500 Ft-os áron. (Igényt szerint biztosított a vegetáriánus koszt.) A tábor területén a terület bérlője vegyesboltot, valamint büfét is működtet.

Programok: A IV. Szélrózsza Országos Evangélikus Ifjúsági Találkozó széles program kínálattal várja a résztvevőket. Napközben az előadásokon és fórumbeszélgetéseken olyan problémákra keressük a választ, ami a keresztyén, felelős életet élő fiatalokat erősen foglalkoztatja. Témáink a keresztyén ember különböző viszonyulásait vizsgálják: önmaga és környezete iránt, a társadalom, a világvallások felé. A kérdések felvetésében és együttes

megválaszolásában többek között segítségünkre lesz Popper Péter, Hankiss Elemér, a Joó misszionárius házaspár Indiából és még nagyon sokan mások. Külön sátorban kapnak helyet a „Teológia mindenkinek” programsorozat előadásai. Esténként a Nagyszínpadon vendégünk lesz a Ghymes, a Bolyki Brothers, a Tatros, a Promise, valamint számos további együttes és kórus. Kamaraszínpadunkon mód van keresztyén amatőr együttesek fellépésére is. A konkrét programokon való részvétel mellett lehetőség nyílik sokféle szabadidős tevékenységre is. Egész nap üzemel a Lehetőségek Piaca, a KIE kávéház, a játék- és a kézműves sátor. Terveink szerint a sportolni vágyók is hatalmas kínálatból választhatnak: lesz streetball és különféle egyéb labdajátékok, éjszakai túra és tájfutás. A túrázni vágyók néhány óra alatt elérhetik a Börzsöny csúcsait.

A találkozón a szellemi és fizikai feltöltkezés mellett nagy hangsúlyt fektetünk a lelki programokra is. Minden reggel, este hat helyen, áhítattal kezdjük és zárjuk a napot. A vasárnapi úrvacsorai istentiszteletünket az egész ország nyilvánossága felé közvetíti a M1-es TV csatorna. A találkozón végig üzemel a Csendsátor, ahol felkészült lelkigondozók állnak a betérők segítségére.

A találkozón lehetőségünk lesz több mint 100 határon túli magyar fiatal üdvözölni, valamint – az LVSZ ifjúsági tagozatával együttműködve – megrendezésre kerül a kelet-európai lutheránus egyházak ifjúsági küldötteinek konferenciája is. Mindenkit nagy szeretettel várunk!

FELHÍVÁS

Felhívással fordulunk mindazon lelkésztestvérek felé, akik a július 28-i vasárnapot a Szélrózsán szeretnék tölteni és erre a vasárnapra gyülekezeti helyettesítést szeretnének kérni. Kérjük az Ifjúsági és Gyermekek Osztályon (1085 Budapest, Üllői út 24., tel: 06-1-429-2037, e-mail: ifjusag@lutheran.hu) jelezzék igényüket. A helyettesítést teológusok, illetve nyugdíjas lelkésztestvérek vállalják.

Buday Barnabás

VARGA GYÖRGY

Jézus én bizodalمام

Sikos Lajosra emlékezünk

Egyik legismertebb énekünk első sora ez. Ez a mondat Sikos Lajosék *bizonyágtétele*. Ott olvashatjuk azon a sír-
emléken, melyen Sikos Lajos esperes-lelkész és hitvestár-
sa, valamint nővére nevét láthatjuk. Amikor ezt a monda-
tot oda vésették, még egészségesek voltak, a szolgálatban
éltek, de bizonyágtételnek érezték, melyet a templomban
vagy a temetőben énekeltek. Most ez a mondat, amit kö-
be véstettek, akik reájuk emlékeznek, szívbe írt szavakként
maradjanak.

Első bizonyágtétel a gyermek és ifjúság éveiről. Jézusra
tekintett hitében. Kicsiny gyermekkorában is, amikor mind-
ez csak álmodozásnak tűnt, mondta: pap szeretnék lenni.
Egyik kortárs rokona mondta Nagyalásonyban, hogy a
gyermek Sikos Lajos különös érzéssel figyelte naponta a
gyülekezet akkori lelkészét, amint ott ment el házuk előtt.
Isten küldötte ő – vélekedett róla. Amikor gyermekek együtt
voltak, játszottak, utána gyakran készített a szobában ol-
tárt, magára vette édesanyja ruháját palástként, és végezte
a papi szolgálatot, amint azt a templomban látta. Teljes át-
éléssel, gyermeki hittel. Nagyobb diákként, amikor Sopron-
ba került a Liceumba, tovább érett szívében az elhatározás:
pap szeretnék lenni. Jézus én bizodalمام.

Második bizonyágtétel lett papi szolgálatában és csalá-
di életében. Felszentelt papként, segédlelkészi szolgálata-
ban különböző helyeken, majd gyülekezeti lelkészként és
esperesként Marcalgergelyiben és Pápán s a hozzátartozó
gyülekezetekben, valamint a Veszprémi Egyházmegyében.
Hite, szeretete vezette hitvestársával, segítettek, ahol tud-
tak, erősítettek, tanácsoltak, ahol arra volt szükség. Erről
tanúskodtak volt híveik a szeretet emlékezésével. Együtt a
templomban – orgonánál és oltárnál – s együtt a minden-
napi életben. Voltak nehézségek a szolgálatban? Voltak.
Eredmények és örömök is? Igen. De mindenkor erősítette
őket örömök vagy gondok között is: Jézus én bizodalمام.

Harmadik bizonyágtétel az élet utolsó éveiben a nagy
próbatételek között is. Az erősödő betegség miatt kérte
nyugdíjazását 1986-ban. Ismétlődő agyérgörccsök, bizony-
talanná vált lépések. De Jézussal! Azt mondták, itt a temp-
lom közelében kívántak élni nyugdíjasként is, azért vették
meg ezt a parókia melletti lakást, hogy gyengülő erővel is

templomba tudjanak jönni. Ez sem tartott sokáig. A beteg-
ség egyre erősödött. 1996 júliusa óta fekvőbeteg volt. Míg
felülni sem tudott egyedül. Békességgel hordozta a nagy
próbatételt. Bár többször mondta: Jó lenne már hazame-
ni. De az Úr gondolata más volt. Viszont erőt kapta
mindketten, mindkettőjük betegségében is. Akkor is erőt
forrást jelentett: Jézus én bizodalمام. Az ágy mellett ott
volt az igestábla: Erőt ad a megfáradottnak. Valóban adta
erőt mindkettőjüknek. Így a próbatételes évek is bizony-
ságtétel volt nemcsak a családtagok, hanem híveik és is-
merőseik számára is. Évtizedeken keresztül erősítettek
másokat, vigasztaltak szenvedőket, s ezekben az években
mindazt, amit mondtak, életükkel pecsételték meg hitele-
sen.

Együtt a szolgálatban, együtt a próbatételekben és szin-
te az elmenetelben is. Hitvestársát február 3-án, őt április
12-én hívta haza az Úr.

Leányuk, vőjük, unokájuk részéről nagy szeretet és
gondosság vette körül őket, mely a nehéz napokban is
erősítést jelentett.

Most elmentek. Bizonyágtételük marad: *Jézus én bizo-
dalمام* s mi folytatjuk: örök életre vezérem. Legyen ál-
dott emlékezetük!

Hitvestársa koporsója mellett Koczor György lelkész, az
ő koporsójánál Ittész János püspök hirdette a vigasztalás
igéjét.

Most pedig az életút tanúságát olvashatjuk: Sikos Lajos
1917. május 19-én született Nagyalásonyban. Elemi isko-
lát Nagyalásonyban, gimnáziumi tanulmányait Sopron-
ban végezte, ahol 1937-ben érettségizett. A Soproni Evan-
gélikus Hittudományi Karon tanult 1937–1941 között. D.
Kapi Béla püspök szentelte lelkésszé 1941. június 15-én
Sopronban. Segédlelkész volt Dabronyban, Sopronban (Dí-
ákothton), Szekszárdon, Szombathelyen, Bakonytamási-
ban. Lelkész: Marcalgergelyiben 1949–1971-ig, Pápán
1971–1986-ig. Esperes a Veszprémi Egyházmegyében:
1969–1986-ig. Házasságot kötött Szombathelyen, 1948.
május 29-én Szakál Piroskával. Gyermekek, Piroška 1949-
ben született.

Sikos Lajos meghalt: 2002. április 12-én Pápán.

Lupták Gyuláné sz. Bartos Piroska

A győri Diakonissza Anyaház gyásza

Győri diakonissza anyaházunk ez év tavaszán fájó szívvel tudatta, hogy Lupták Gyuláné sz. Bartos Piroska, az anyaház szeretett főnökasszonya gazdagon megáldott élete után 82. évében meghalt. Hamvait hét évvel ezelőtt elhunyt férje, Lupták Gyula lelkész sírjába helyezték Ceglédre, az újvárosi temetőben.

Istenünk annak idején a győri anyaházba hívta diakonissza szolgálatra. Itt kapott életszolgálatára elhívást, hűségese testvéreket, családtagokat. Különösen áldottak voltak biznyságtevő, igehirdető szolgálatait, amelyeket a Dunántúl sok-sok gyülekezetében végzett. Fájdalom, hogy az állami erőszakhatalom a diakonissza szolgálatot 1951. november végével megszüntette. A nővérek szolgálata azonban nem szűnt meg az anyaházi szervezet nélkül sem. Bartos Piroskát Megváltó Ura más szent területre hívta: férjhez ment. Lupták Gyula áldott emlékű lelkész feleségeként mint papné és mint két gyermek édesanyja szolgált tovább Jézus egyházában. Egyik gyermeke egyháznak lelkészeként végzi szolgálatát.

Lupták Gyula nyugdíjazása után a család a Győr melletti győriújbaráti gyülekezetbe került. Közben a történelem Ura és Gazdája hatalmával újra elindította a 40 évvel azelőtt megszüntetett diakonissza anyaházi szolgálatot. A vezetést a Lupták házaspár vállalta. Tervekkel teli szívvel indultak el a feltámadt anyaházban! Ettől kezdve mint a

diakonissza nővéreközösség főnöknője és mint papné teljesedett ki élete munkája.

Sajnos 1995 tavaszán az élet és halál Ura elhívta mellőle férjét. A mély gyász nem bénította meg. Ha megfogyva és szerényen is, tovább folytattuk az anyaház küldetését. A főnökasszony szeretettel ápolta az anyaház hagyományait, hívta és összefogta a még élő diakonisszákat. Szíve ügye volt a tavasszal, ősszel Győrben, Sopronban vagy a Fébé diakonissza anyaház testvéreivel Piliscsabán tartott konferenciák szervezése. Évente visszatérő „családi ünnep” volt a diakonisszák győri szolgálata megkezdésének (1910. február 10.) évfordulója. Törekeny alakja, Lélektől csillogó szeme, arca ragyogása, hitvalló biznyságtevése hiányozni fog...

Élete alkonyán szolgálata szereteteiért, a diakonissza szolgálat jövőjéért, leendő munkásokért való szüntelen imádság és hálás emlékezés volt. A nővéreközösségben ápolták, erősítették egymást betegségben, gyengeségükben. Szeretett családjának, nővéreinek búcsúzásul Jézus szavaival üzeni: *„Nektek is szomorúságotok van, de ismét meglátlak majd titeket, és örülni fog a szívetek, és örömtöket senki sem veheti el tőletek”* (Jn 16,22).

Hosszú, áldott életében egy mai „ancilla Domini” – az Úrnak hűséges szolgálóleánya volt. Emléke hálaadásra és követésre késztet.

Turchányi Sándor*

(1935–2001)

Még azzal a szándékkal jelentkezett be a kórházba, hogy amint a kezelés megengedi, végső formába önti az örökélet vasárnapjára szánt prédikációját. Igehirdetése azonban elgyengült és hamar megállt szívében maradt, el nem mondhatta, de Isten kifürkészhetetlen akaratából az örökélet reménysége számára valósággá lett.

Göröngyössé vált Balassagyarmatról kiindult életútja, hiszen azt a háború szörnyűségei, s aztán a szovjet megszállás borzalmai rontották meg. A helyi evangélikus gimnáziumban letett érettségije után újságíró pályán szeretett volna elhelyezkedni, de erre származása miatt nem nyílt lehetőség. Könyvtárosként került állásba, majd pedig nyomdászként munkálkodott. 1957-ben kezdte meg teológiai tanulmányait Szabó József balassagyarmati püspök indítatására, amelyet megszakítva 1966-ban folytatott, és 1971-ben fejezett be. Ottlyk Ernő püspök 1971-ben szentelte lelkésszé. Ekkora már nő, Harsányi Eszter vette feleségül. Házasságukból két gyermek, Krisztina és György született. Első házasságából született Eszter lánya, aki ma is Magyarországon él. Lelkészi szolgálatot Csepelen, Óbudán, Kelenföldön és parókusként Monoron végzett, 1977-től rendelkezési állományban működött, ahol szükség volt rá. Írásai megjelentek különféle lapokban, sőt egyik prédikációja is egy posztillás kötetben. Csecsemőkorára visszavezethető tényező (ikertestvére elhalálozása) és a politikai körülmények tették természetét nyugtalanná, s veszélyesen kritikaivá is.

1980-ban családostul Hollandiába utazik, majd Seattle-ből kapott jóátállással az USA-ba kerülnek, de a család hamarosan Kanadában telepszik le. A torontói Magyar Egyesült Egyház hívta meg lelkészének, ahol 13 évet szolgált hűséggel az evangéliumhoz és a magyarsághoz. Evangélikus mivoltához mély hittel ragaszkodva, készségesen vállalta a helyi magyar evangélikus gyülekezeti szolgálatot is, melyet 11 évig kevés kivétellel minden hónapban

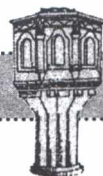
* Az írást az Erős Vár (az amerikai magyar evangélikusok lapja) című lap és Szebik Imre püspök megemlékezése alapján készült.

kétszer látott el. Egészsége miatt volt szükséges nyugalomba vonulnia, de a magyar evangélikus gyülekezetben amint állapota engedte, szívesen szolgált, gondja is volt a gyülekezet tagjaira.

Közben írói tevékenységet is folytatott, karcolatai, esszéi megjelentek a helyi magyar lapokban, s a hazai *Evangélikus Élet*-ben is. Gonddal vigyázott nyelvezetére, választékos, finomérzékű beszédstílusa és persze mondanivalója megkapta az illő figyelmet és elismerést. Írásaival díjakat is nyert. Tartalmilag írásai és prédikációi is sokszor tükrözték azt a belső feszültséget, amit csak alkalmanként volt képes leküzdeni. Egészsége lassacskán felőrlődött, többször szorult kórházi kezelésre. Az utolsóira maga igyekezett, s az Úr akkor vette magához megfáradt szolgáját.

Aránylag korai halálát megrendülten gyászoljuk, de nem a gyászt, hanem az örökélet reménységét is megosztjuk a nagytiszteletű asszonnyal, gyermekeikkel, Krisztinával (Dániel Dávidnéval) és Györggyel, más rokonokkal és barátokkal, a torontói magyar keresztyén egyházak ökumenikus körében, de különösen mind a Magyar Egyesült Egyház, mind a Magyar Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház híveinek a közösségében. Felette az örökélet evangéliumát november 25-én a bondstreeti evangélikus templomban tartott istentiszteleten – melyen magyar pap- és lelkésztársai is megjelentek és kanadai esperese, Matson John is mondott megemlékezést – Vass Zoltán, az Első Magyar Református Egyház lelkésze hirdette Máté 14,22kk alapján. Nyugodjék békében az ő Ura, Jézus Krisztus országában és fényeskedjék neki az örök világosság!

2002. június 15-én került sor *Ha egyszer meghal a vörösbegy* című könyvének bemutatójára. A kötet glosszákat, verseket, sajátos iróniát képviselő esszéket és igehirdetéseket tartalmaz. Választékos stílusa, eredeti gondolatai és egyedi élményvilága teszi a kötetet olvasmányossá, érdekessé, és jelzi írójának stilisztikai igényességét. Örvendetes, hogy a többségében Torontóban megjelent írásai itthon is elérhetővé váltak, ha még oly későn is, halálát követően.

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 7. VASÁRNAP

• ApCsel 13,44–49

Egzegézis

Pál 1. missziói útjának egyik állomásán vagyunk. A színhely Antiókhia, mely Pizidia és Frígia határán fekszik. Seleukos Nikator alapította annak idején. A város jelentős és nagy hatással van környékére. Jól kitapintható Pál munkásságának két jellemző vonása. A vidék központjait célozza meg, ahonnan az elvégzett munka sokfelé hat. Azon belül is a zsinagógát keresi fel először.

Az igerészünkben olvasottak előzménye, hogy Pál beszélhet a zsinagógában. Az 1. század zsinagógái istentiszteletén elhangzott egy imádság, a papi áldás, egy rész felolvasása a törvényből és a prófétákból. Ezt követte egy beszéd, melyre a zsinagóga előljárója bárkit felkérhetett, aki alkalmas volt a beszéd megtartására. Ennek alapján kérik fel a zsinagóga előljárói Pálékat, hogy szóljanak a néphez, ha van hozzájuk buzdító szavuk (13,15).

Pál megszólal (13,16–41). Beszéde hasonlít István beszédéhez (7,1–53), azzal a különbséggel, hogy rövidebb és talán nem annyira éles. Csúcspontját abban éri el, amikor a megfeszített és feltámadott Jézus Krisztusról beszél és arról, hogy mindennél fontosabb a belé vetett hit. Ennek tudható be, hogy a hatás nem marad el. A zsinagógából kifelé menet sokan kérik Pált és Barnabást, hogy *a következő szombaton is hirdessék nekik ezeket a dolgokat* (13,42). Sőt – miután a gyülekezet eloszlik – a zsidók és az istenfélő prozeliták közül sokan utánuk mennek és keresik a velük való találkozást. (13,43).

A következő szombaton sok minden történik. Nem tudjuk pontosan, hogy hány embert jelent az a híradás, miszerint *majdnem az egész város összegyűlt* (13,44). Valószínűleg nem többet, mint azokat az istenfélőket, akikről 13,16-ban és 13,26-ban hallunk. A hangsúly azon van, hogy azért gyűltek össze, hogy hallgassák az Úr igéjét (13,44b).

13,45 szerint a zsidóság (legalábbis bizonyos körei) irigységgel néznek a sokaságra, és káromolva ellent mondanak

Pál beszédének. Nem elfogadható számukra ugyanis, hogy a nem zsidók a törvény előzetes elfogadása nélkül csatlakozhatnak Isten népéhez. Vitatják, hogy ez az Isten szándéka, és hogy Jézus a Messiás (9,22; 18,28).

Pál és Barnabás valóban bátor, amikor a vádakra és az ellenállásra nagyon határozottan válaszol: *Először nektek kellett hirdetnünk az Isten igéjét, mivel azonban ti elutasítottátok, és nem tartjátok magatokat méltónak az örök életre, íme, a pogányokhoz fordulunk* (13,46). Sőt emlékeztetik a vádaskodókat arra az ézsaiási próféciára, amit mindannyian jól ismernek: *Pogányok világosságává teszlek, hogy üdvösségük légy a föld végső határáig* (13,47; v. ö.: Ézs 49,6).

A híradásból úgy tudjuk, hogy *ennek hallatára örvendeztek a pogányok és magasztalták az Úr igéjét...* (13,48) Azt is tudjuk, hogy a befolyásosoknak sikerült odáig hatniuk, hogy Pál és Barnabás – lábáról a város porát lerázva! – elhagyja a várost, és továbbmenjen Ikóniumba (13,50–53). De ennél sokkal fontosabb, hogy *az Úr igéje pedig elterjedt az egész tartományban* (13,49). Pál és társai elhelyeztek és otthagytak egy szikrát, ami kiolthatatlanul égett, és ma is ég tovább.

Egy mai igehirdető őszinte kérdései

Amikor ApCsel 13,44–49-et olvasom, éppen vonaton ülök. Nem istentiszteletre igyekszem, hanem egy vidéki kórházba. Tudom, hogy a legtöbb, amit együttérzésem, féltésem és ügyetlenül vigasztaló szavaimon túl vihetek a betegnek: Isten igéje. A pizidiai Antiókhiaiban *majdnem az egész város összegyűlt, hogy hallgassa az Úr igéjét*. Vajon megtörténhet-e velem, hogy látogatásom után elmondhatom: Isten igéjének hallására összegyűlt „majdnem az egész kórterem”?!

Pálékat arra kérték, hogy *a következő szombaton is hirdessék nekik ezeket a dolgokat*. Döbbenet gondolok arra, hogy egy-egy vásárnapi istentisztelet utáni kézfogásnál még soha senki nem mondta nekem a templomajtóban: „A következő vasárnap is hirdesse nekünk ezeket a dolgokat!” Vajon miért? Igyekszem megnyugtatni magam. Nyilván azért, mert mindenki abból indul ki, hogy a jövő va-

sárnap is ott leszek. Én is ebből indulok ki. De mit fogok a jövő vasárnap mondani?

Az is idegesít, hogy míg Pálék többen vannak úton, én egyedül zötyögök a vonaton. Talán nem véletlenül. Nincs más esélyem, csak az, hogy Isten ígését olvasom. Hiszen tovább akarom adni.

Gondolatok az igehirdetéshez

Isten ígéje gondot okoz! Annak is, aki hirdeti és annak is, aki hallgatja. Ma is jól emlékszem egy idős lelkésszel folytatott beszélgetésre, akit nagyon szerettem és akinek igehirdetéseit éveken át hallgattam. Búcsúzásunkkor megköszöntem igehirdetéseit mondván: „Igehirdetéseid szüntelenül önvizsgálatra készítettek”. Ő pedig elkeseredve válaszolt: „Ezek szerint egyoldalú voltam”. Tanulságos példája ez annak, hogy Isten ígéje valóban gondot okoz. Annak is, aki hirdeti, annak is, aki hallgatja.

Isten ígéje gondot okoz a hallgatók között is. A Pálékát hallgató pogányok *örvendeztek... és magasztalták az Úr ígését*. Mások – akik már eddig is Isten népéhez számítottak – *elteltek irigységgel, és káromolva ellene mondtak Pál beszédének*.

Lehet, hogy nem az akkori okok miatt, de a mi gyülekezeteinkben is tetten érhetőek hasonló megosztottságok az ige hallgatói között. Hallottam presbitériumról, amely azon veszett össze, hogy ki kell-e vágni a templomkertben lévő akácfát. Akik méhekkal foglalkoztak, azok meg szeretnék volna hagyni, akiknek nem voltak méheik, ki szeretnék volna vágni. De vannak nagyobb gondok is. Legtöbb gyülekezetünkben gyanakvoan méregetik az eddig nem látott újonnan érkezőt. Azt meg végképp nem értik az Isten szántóföldjén régóta tevékenykedők, hogy hogyan lehet érvényes Isten szeretete és kegyelme azokra, akik csak a nap végén álltak munkába. Annak idején így néztek sokan azokra a pogányokra, akik hallgatták Pálékát.

Isten ígéje gondot okoz. Azoknak is, akik hirdetik, azoknak is, akik hallgatják. Mindannyiunknak, hiszen olykor megörvendeztet, máskor döbbenetesen megszégyenít. Mindenestre terjed és hat feltartóztatathatatlantul.

Sok gondunk van Isten ígésével. De boldogok lehetünk, ha belőle elültethetünk egy szikrát, ami ég tovább.

Péter Attila

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 8. VASÁRNAP

• 1Jn 4,1–8

Az alapige

A kijelölt igeszakasz két kérdéssel foglalkozik. János a krisztushit tartalmát és a szeretet forrását elemzi, ez a két nagy téma jellemzi a levél egészét.

A tévtanítások ellen küzd, amelyek a gyülekezeten belül okoztak feszültséget. A levél szóhasználata János evan-

géliumában használatos fogalmakhoz hasonlít, így beszél a világról, mint az Istentől elszakadt létező közegéről, az igazságról, mint a kinyilatkoztatás céljáról és a szeretetről, mint Istentől jövő valóságról. A jánosi dualisztikus kép nagyon erősen jelennek meg ebben az igeszakaszban: világ – Isten; Istentől született – világtól származik; Isten – világismeret – nem ismeret; lélek – Lélek; antikrisztus – Krisztus; igazság lelke – tévelygés lelke. De ahogyan János a világot Krisztus által teremtettnek, Isten teremtésének vallja, Istennek Krisztusban megnyilatkozott szeretetét az egész világra kiterjedőnek tekinti, amiből levonhatjuk azt a tanulságot, hogy a világ nincsen Isten kegyelmes szeretetétől körén kívül. Ebben a fogalmi közegben határozza meg a hit tartalmát és a szeretet forrását.

2. v. A gyülekezet akkor marad Krisztus mellett, ha valaki a világot tesz Jézus Krisztus valóságos voltáról, testet öltött isteni hatalmáról, aki nem azonos a gnosztikusok által hirdetett „szellemi” Krisztussal. Ez a hitvallás megerősítő és egyértelművé tette, hogy az Istenhez tartozók közössége alkotja a gyülekezetet. A vallástétel egyszerre jelentett ünnepélyes nyilvános kijelentést és egyházi liturgikus hitvallásképződést. A korabeli hitvallásokat tehát az eretnekellenesség és a liturgia követelte meg. János hitvallása így fogalmazható meg: „Jézus Krisztus testben jött”. Jánosnál a test (σάρξ) emberi jelleget jelent, ellentétben Pálékával, aki a test bűnös, istenellenes jellegét határozza meg. A test egyszerűen a mulandóság és a gyengeség értelmében kapcsolódik az emberhez, így a test-lélek ellentét nem is szerepel a hitvallásban. Jézus testben történt eljövetele nem korlátozza a születésre és a földi életre, hanem a felváltámadt és megdicsőült Krisztusról is vallja jelenvalóságát.

A 3. versben érdekes szóképpel találkozunk. A „vallani” igét sok bibliafordító a „nem vallani” ellentéppárral fordította, Veöreös Imre azonban a lerombolni igét használja: „amelyik lélek pedig lerombolja Jézust, nincs az Istentől”. Veöreös szerint nagyon szemléletesen fejezi ki ez a tévtanítók eljárását: „a keresztyén hit tartalmából eltávolították Jézust, mint emberi testben megjelent Krisztust, így lerombolták le a hit krisztusi alapját.” A tévtanítók mulandósága Jánosnál tevékenységükkel azonosítható. Nem egy apokaliptikus valóság az antikrisztus, hanem a jelenvaló tévtanítókban testesül meg. Az antikrisztus megjelenésének várását átfordítja az antikrisztus lelkének érkezésére. A krisztushit építő munkáját helyezi szembe a hamis próféták lerombolásával, akik nem nyílt ellenségek, hanem „báránybőrbe bújt farkasok”.

A 4. versben ismét egy jellegzetes jánosi fogalommal találkozunk: „Ti Istentől vagytok.” Ez ismét azt a dualista képet eleveníti fel, ahol szembekerül az Istentől született ember a világból származó emberekkel. Ezekkel a dualista ellentétekkel azonban vigyázni kell! A világ-Isten ellentét nem ültethető át a mai fogalmakra, mert a világ alatt János nem egy közgondolkodásra, nem fogyasztási mentalitásra, vagy bürokratikus hivatalrendszerre gondolt, hanem konkrétan a keresztyén tévtanítók Isten

való szembehelyezkedését látta. A világ-Isten ellentétben a tévhit-krisztushit ellentéte feszül (6). A zárógondolatban a Szentlélek munkájának belső tartalmára mutat, amely Isten igazi valóságát tárja fel és nyilatkoztatja ki. Az elkülönülés és az összetartozás megalapozását nevezi meg.

A 7-8. versekben a szeretet isteni valóságáról beszél, de nem elvont fogalmi síkon, hanem Jézusra hivatkozva irányít a gyakorlati cselekedetre. A szeretet az isteni életterület valósága, amely Isten megismeréséhez vezet. Nem veti fel az emberi szeretetnek az Istennel való összefüggését, de minden szeretetet az Istenben gyökereztet, mégse oldja fel Isten a szeretetben.

A 8. vers kijelentése az igeszakasz központi gondolata: „mert az Isten szeretet.” Három hasonló kijelentést találunk Jánosnál: „az Isten Lélek”, „az Isten világosság”, „az Isten szeretet”. Ezek nem Istennek önmagában való létét mutatják, hanem az emberek felé fordulását írják le. Ezt a megállapítást János nem filozófiai elmélkedésből vezeti le, hanem Jézus életéből és feltámasztásából.

János levelében két lényeges teológiai kijelentést mond el. A hit és a cselekedetek szempontjából elemzi a gyülekezet helyzetét. Nem elvontan, fogalmi síkon, hanem konkrét szituációba helyezve. Nagyon nehéz ezért csupán önmagában magyarázni a szakasz verseit, az összefüggések feltárása pedig sokszor bonyolult egzisztenciális feladatot jelenthet. Sokan elhagyják a textus első felét, és csupán a szeretet etikai parancsáról beszélnek. Mások könnyen belemagyarázzák a hit és a szeretet jánosi fogalmába a reformatori (páli) gondolatokat, a hit által történt megigazulás teológiai elméletét, és úgy elemzik az igeszakaszt. Így pont a jánosi ígírtetés vész el, mert János másról beszél. Veszélyes a kirekesztés kísértése éppúgy, mint az üzenet moralitása, esetleges infantilizálása. A krisztushit üzenete így foglalható össze: „Aki nincs velem, ellenem van”, de hozzá kell tenni Jézus másik nagy ígírtését: „aki nincs ellenünk, mellettünk van”. Nehéz a két fókuszú gondolatmenetet összehangba hozni, de lehet, hogy nem is kell megtenni ezt, mert két egymást kiegészítő valóságot tapasztalhatunk meg. Jézus Krisztus csodájából mi is eljuthatunk a szeretet isteni megigazító hatalmáig.

Gondolatok az ígírtetéshez

A múlt hitvallásai szépen ott sorakoznak a könyvek lapjain. Vannak közöttük nehezen olvashatók, elvont fogalmakkal körülbástyázott mondatok. Találunk egyszerűbb, világosabb kijelentéseket, amelyeket rendszeresen a tudatunkban emlékelünk. Hitvallásnak számít a Biblia mondata: „Jézus Krisztus Úr”, és lelkünkben „gyakorlati” hitvallásnak tekintünk megannyi éneket, megannyi imádságot. A múlt emlékei ezek a hitvallások, amelyeket felidézzünk, vagy elfelejtünk, tudatossá teszünk, vagy éppen ellene cselekszünk. János levelében nem a múlt idézte fel, hanem a gyülekezet jelen szituációjában hirdette Krisztus

hatalmát. Hitvallásra van szükségünk a mai szituációkban is, hogy Krisztust ne tegyék morállá, szellemmé, tananyagká, vagy éppen az egyház foglyává. (Egy franciaországi templomban a keresztet börtönrácsokkal vették körül. Az alkotás címe ez volt: Az egyház foglya.) Krisztus a ma embere számára is megváltó, szabadító. A tévtanítók sokszor ma sem kívülről érkeznek, hanem a gyülekezetekben is megtalálhatjuk a megosztó, kisajátító, önmegváltó hírnökök hadát. Istennek köszönhetjük azt a győzelmet, hogy ő legyőzte a világot, és győzelme hirdeti Krisztus hatalmát.

A krisztushit a szeretet felé irányít. A szeretet sokféle szépségét hirdetjük, és vannak nagyon szép versek, gondolatok, amelyek bátorítanak bennünket a szeretet cselekvésére. De talán nem hiábavaló arról beszélni, hogy van szeretet, amely idegesít bennünket; van szerelem, ahol a házastársak egymást pusztítják; van szeretet, ahol mindenképpen valakivel rosszat kell tennünk. Ezek emberi szeretetünk tragikumai. Idegesít a szeretet, amikor nem engedjük, hogy szeressenek bennünket, mert a szín, a szó, a bőr vagy az illat, a test vagy a lélek nem szimpatikus számunkra, így elhatárolódunk a szeretettől, és közönnyel vagy utálattal fogadjuk a cselekvő ember érzelmi irányát. Kurt Martin ír a „kicsit kövérkés lányok” érzelmi világáról: mennyire vágnak arra, hogy szeretetüket valaki viszonzza, mert a sajnálkozás és az undor megannyi formájával találkozhatnak, amikor szeretni akarnak.

Egy példa a mi emberi visszahúzódsunkról. Valljuk be, hányszor idegesít bennünket a cselekvő szeretet. A szerelem-kannibalizmus pedig hány házasságot tett tönkre. A bizalmatlanság, a félelem indítja üldöző és üldözött harcát, amelyben nincs győztes, mert az állandó háború folyamatosan megsebesít.

Az emberi játszmák felemésztik a házastársak életét, mert „szerelemmel” kendőzik a szomorúságot, a félelmet, a haragot, és nem mernek őszinték lenni. A kompromisszumetika pedig azt tárja elé, hogy mennyire nem tudjuk Isten parancsát teljesíteni. Szituációkról beszél, ahol nem képes az ember a szeretetre, vétkesen és töredékesen jelenik meg életünkben a szeretet. Az emberi szeretet tragikumával áll szemben Isten szeretetének csodája. Isten az, akit lehet szeretni, aki hagyja magát szeretni. Nem fintorog, nem visszakozik, nem az előítéletek rabságában szenved. Ő szeretet, és hagyja magát szeretni. Az isteni szeretetet nem kell hazugságokkal elfedezni, mindig tiszta és teljes. Nem bizalmatlanságot juttat, hanem szabadságot ad a szeretetre.

A szituáció fogsága sem pusztítja el, mert a tér és idő korlátain túl ér el bennünket. Az emberi szeretet tragikumával szemben áll az isteni szeretet csodája, zsenialitása. Ez a szeretet jut érvényre Krisztus hatalmán, ebből a szeretetből vagyunk képesek az őszinteségre, a hitre és a cselekedetekre. A Biblia üzenete erről szól, ezt hirdeti nekünk, embereknek.

Solymár Péter Tamás

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 9. VASÁRNAP • 2Tím 2,19–21

Nem könnyű a szakasz értelmezése. Az előzmények a gyülekezeti helyzetből adódó konfliktusokra utalnak. Két tévtanító neve kerül említésre, Hümenaiosz és Filétosz neve. Az egyik csak itt, a másik máshol is (1Tím 1,20) szerepel. Kérdésként vetődik fel, hogy tagjai voltak-e a gyülekezetnek vagy sem. Lenkeyné Semsey Klára nagyon alapos textuselemzése¹ arra az álláspontra jut, hogy ahhoz, hogy a szakasz további része érthető legyen, úgy kell értelmezni, hogy *talán még éppen* a gyülekezet tagjai űk. Más állítások szerint² már nem a gyülekezet tagjai. Lényeg, hogy olyan gnosztikus tanítók, akik komolyan fertőzték a gyülekezet gondolkodását. Szép a 2,17-ben használt orvosi hasonlat erre, „mint a rákos fekély”, γαργαρινα.

A tévtanításuk lényege abban állt, hogy a keresztyén-séget filozófiai tételekkel keverték, „azt mondják, hogy a feltámadás már megtörtént” az újjászületéssel. Nem várták emiatt Jézus visszajövetelét, és utat nyitottak a gnosztikus tanítások olykor szélsőségekig elmenő gondolkodásának és magatartásformáinak. Irenaeus szól a samáriai gnosztikus Menanderről, Simon mágus tanítványáról, aki azt állította, hogy az ő megkeresztelkedése közvetítette egyben a feltámadást is, ezért nem hal meg, hanem öregezés nélkül halhatatlanságot kapott.³

Ebbe a vitába kapcsolódik be kijelölt szakaszunk. *Az Isten által vetett szilárd alap azonban megáll...* Lehet ilyen vitákba bonyolódni, de van itt valami, ami erősen megtart. Ez pedig az az alap, amelybe bele van vésve, vagy a pecsétjébe bele van rajzolva, írva a következő két állítás: *Ismeri az Úr az övét és hagyja el a gonoszt mindenki, aki az Úr nevét vallja!*

A szokás általános volt, mint ahogy ez ma is természetes, hogy az alapkőbe belevészték a tulajdonos nevét vagy rajzolatát vagy valamit, amit fontosnak találtak. Itt ez a két mondat a fontos.

A szakasz elemzésének egyik nagy keresztyéje az a kutatási eredmény, amelyik azt mondja, hogy ezeket az iratokat nem Pál, hanem valamelyik szellemi utódja írta le. Ez az álláspont azt hangsúlyozza, hogy a személyes jelzések nem igazolhatók eléggé, a stílus más stb. Természetesen e nézet ellenzői is felvonultatják érveiket a páli szerzőség mellett.⁴ Anélkül, hogy állást szeretnénk foglalni ebben a

¹ Lenkeyné Semsey Klára: *Exegézistől a prédikációig. Timóteushoz írt második és a Tituszhoz írt levél magyarázata*. Debrecen, 1990.

² *The Interpreter's Bible*. XI. volume. Abingdon, Nashville.

³ Akit érdemel ez a téma, olvassa el pl. Giacomo Filoramo: *A gnoszticizmus története* című könyvét vagy mást, de most félnek ebbe az irányba eltolni az igehirdetést. Érdekes a téma, de nem a mi textusunk összefüggésében.

⁴ Pál szerzősége mellett van a dr. Pröhle Károly (ő maga is) által felso-rolt igen tekintélyes névsor, ellene van elsőként Schleiermacher, aztán pl. G. Bornkamm és Veoreös Imre is.

vitában, találjuk meg azt a nagyon fontos közös vonást, amelyik arra törekszik, hogy a levelet a páli gondolkodás egyik elemévé tegye. Így merjünk vállalkozni arra is, hogy meghatározottan Pálnak tulajdonított szakaszokkal összehasonlítsuk. Például 1Kor 3,11: *más alapot senki sem vehet a meglévőn kívül, amely a Jézus Krisztus.*

A két mondat LXX idézet 4Móz 16,5-ből. Balikó Zoltán igehirdetése⁵ nagyon szépen beszél arról, hogy egyik mondat nem él meg a másik nélkül. Bármelyiket elhagyva a tanítás torzulás jön létre.

Lenkeyné Semsey Klára Holtzot idézi⁶, aki szerint a két mondata *keresztelési liturgia* eleme. Emlékeztetés az ószövetségi eseményre, melyben az Úr a megkeresztelési sajátjának tudja. Ezután jön az intelleum, melyben a megkeresztelt, aki ονομαζων, néven nevezi, szólítja az Urat. Αποστητω απο αδικιας, „hagyja el a gonoszt!” Ez az az nagyon fontos felfedezés, mert az Isten által vetett szilárd alapként így most a keresztség jelenik meg. Nem véletlen a tévtanítás küzdelmeiben általában fontos szerepet kap az, ahogy kaptuk, az első élmény. Ide kell visszatérni mindig. Megjelenik ez például a konfirmáció gondolatkozásában, de ide állíthatnánk Luther legendás vívódásait is. Most Timóteusnak szól: a vitákban ne feledd el, hogy kaptad ezt a keresztségben. Térj vissza gondolataidba ide! Lehet, hogy te is kimondtad már egy-egy keresztelési alkalmával, most térj ide vissza! A két mondat ütközik a tévtanítók tételeivel is, de egyben bátorítás is arra, hogy Timóteus Istenhez tartozik a keresztség felidézésében.

Most jön a neheze. Ház, telve edényekkel. Ezüst és arany edények, valamint fa és cserépedények. Az ezüst és arany edények megbecsültek, a fa- és cserépedények közönségesek. Itt kell megállnunk egy pillanatra! Az eredeti szöveg tisztességes, megbecsült után az ατιμια (értéktelen, nem megbecsült, *gyalázatos* jelentésű) szót használja. Ez a szó szerepel pl. 1Kor 11,14-ben, ahol a nagy haj *csúfságáról* van szó, és Róm 1,26-ban, ahol *tisztátalanságot* fordítunk. Máshol a jelentéseket gyalázatnak, szégyennek fordítják.⁷

A mi fordításunk jelentése a következő. A keresztség alapja a két mondat. Ezt a gyülekezet tagjai nem értik és élük egyformán. Az edény értéke különböző, más az anyaga, más a rendeltetése. Vannak olyanok, mint te, Timóteus, akik ezüst- és aranyedényként használhatók az ünnepekre, vannak, például a tévtanítók, akik még bent vannak a gyülekezetben, csak hétköznapi, háttérbe szorított szolgálatokra alkalmasak. A mai gyülekezet felidézése pedig ez szól: ti is többfélék vagytok, az a fontos, hogy edényként tiszták legyetek. Egy sor kommentár vállalkozik ezt a magyarázatot, például Origenész. Szeretve tisztázni mesteremnek, Balikó Zoltánnak, bár nem ez az igehirdetésének a közepe, de ez a magyarázata erre a részre.

⁵ *Isten iskolájában*. Balikó Zoltán evangélikus lelkész pécsi igehirdetéseiből. Luther Rózsa Alapítvány. Pécs, 1999.

⁶ I. m. 75. old.

⁷ Balázs Károly: *Újszövetségi szótár*. Logos, Budapest, 1998.

Csakhogya eredeti szöveg nem engedi meg azt, hogy a kétféle edény bármelyikét csupán a funkciójuk alapján jónak és jobbnak tekintsük. Nem szolgálati megoszlásról van itt szó, hanem jó és rossz edényekről. Ez különösen a *ἁγιασμενον* „megszentelt” edény összefüggésében tűnik elő. Az egyiket tudja használni a gazda (figyelem: *δεσποτη* és nem *κυριος*, mint a fordításban, tehát még a ház képéhez tartozik), a másikat nem. A jelentés tehát így módosulna: Timóteus, te ezüst-arany, megszentelt edény vagy, de a tévtanítók tisztátalan, gyalázatos edények, akiket nem tud használni a ház gazdája. Mai vetületeit már nem is merem leírni. Ez eleget tesz a szövegi jelentéseknek. Ezt a jelentést vállalja pl. John R. W. Stott⁸, aki a szolgálók között tesz ilyen különbséget. Nem dobja ki a tisztátalan, gyalázatos edényeket a gyülekezetből, csak a szolgálatból. Ide jut el – pozitív tartalommal: „Jézus vére megtisztít” – Lenkeyné Semsey Klára magyarázata is.⁹

Igaz lenne, hogy a levél arra szólít fel, hogy tisztítsuk meg gyülekezetünket, szabaduljunk meg a gyalázatos tévtanítóktól? Hogy áll ez összhangban a néhány sorral alább olvasottakkal: *de az Úr szolgálja... legyen barátságos mindenkihez, tanításra alkalmas és türelmes, aki szelídséggel neveli az ellenszegülőket?*

Ezekben a magyarázatokban a ház az egyház párhuzama. Az edények az egyházban levő embereket jelentik. Ezt sokan igazolják bibliai párhuzamokkal, ahol az edények embereket jelentenek és a ház közösséget.

Ugyanakkor van olyan hely is, igaz ritkábban, ahol a ház jelent embereket pl. Lk 11,24. Ebben az esetben az edények azt jelentik, amik az emberben vannak, gondolatokat és cselekedeteket, szándékokat és indulatokat.

(Exkurzus. A magvető és a búza és konkoly példázatának magyarázata azt a problémát veti fel, hogy míg a magyarázat tud „útféltre-sziklára-tövisbe-jőföldbe hullott mag”-emberről, valamint búza-emberről és konkoly-emberről, addig a példázat a földet tekinti az embernek. Tehát az ige *bennem* olykor jó, máskor – gyakrabban – rossz földbe hullik. Olykor így fogadom, máskor úgy. A mag azonban olyan hatékony, hogy a ritka, jó fogadtatás esetén is megment. Én vagyok az, akiben együtt van a jó és a rossz, és a boldog utolsó napon egyértelművé lesz bennem a most még összefonódott búza és konkoly. A magyarázatokat ezért a legtöbb írásmagyarázó a későbbi – talán éppen a Timóteushoz írt második levél idején élt – gyülekezet, gyülekezeti problémákra formált magyarázatának tartja.¹⁰)

Ha a házat az embernek – ebben az esetben akár Timóteusnak – tekintjük, akkor a magyarázat a következő. Vad vi-
táiban élsz, Timóteus. Ebben szükséged van arra, hogy rátalálj arra a kettős üzenetre, amit keresztségedben hallottál és amit te is gyakran elmondasz keresztelés idején. Ne vegyél

részt szócsatákban, hanem támaszkodj erre az üzenetre! Így a benned levő gondolatok, érzések, szándékok és indulatok megtisztulnak. Hiszen vannak bennünk megszentelt gondolatok, de tele vagyunk gyalázatos gondolatokkal is. Ezeket nem tudja a Gazda felhasználni. Engedd, hogy gondolataid megszentelődjenek! Így – ez már a folytatás – el tudod majd kerülni az ifjúsággal járó kísértéseket is.

A mai gyülekezet felé pedig hadd szólaljon meg az is, milyen könnyű embereket kihajítani, vagy akár csak csoportosítani alkalmasságuk alapján. Pedig a tisztátalanságok bennünk vannak. Ismeri az Úr az övéit, szánakozva nézi gyalázatos gondolatainkat, tisztátalan cselekedeteinket, csúfságos keresztyénségünket. Ismeri az Úr az övéit – mégis ezt mondta ránk keresztelésünkkor. Ezért elhagyhatjuk tisztátalan gondolatainkat, megszentelődve lehetünk az ő szolgálói, hasznosan, csendesen, elszántan. Nevének kimondása, a megszólítás közössége pedig hadd teremtsen rendet és tisztaságot életünk házában.

Koczor Tamás

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 10. VASÁRNAP • Róm 9,30–33

Akiket Isten elhívott, azokat meg is igazította hit által, Krisztusért

A vasárnap jellege: Jeruzsálem pusztulásának emléknapja.

Minden egyházi ünnepünk Krisztus-esemény. A történelem során néhány kiemelten „fontos” lett, amelyeket illik megtartani, ezek az úgynevezett „pirosbetűs ünnepek”. Vannak azonban olyanok is, amelyekről „még tudunk”, de valójában már csak hétközi ünnepek (újév, vízkereszt, áldozócsütörtök). Ezek közé tartozik a Szentháromság ünnepe után 10. vasárnap, Jeruzsálem pusztulásának az emléknapja. Néhány évtizeddel ezelőtt még ez is olyan ünnep volt, amit számon tartottak, és nem kellett rá emlékeztetni az embereket. A hagyományőrző szlovák anyanyelvű gyülekezetekben az istentisztelet keretében olvasták fel Josephus Flavius: Zsidó háború című könyvének ezt leíró fejezetét. Amikor néhány évvel ezelőtt elmondtam ezt egy végzős teológiai hallgatónak, értetlenkedve kérdezte tőlem: „Mi közünk van nekünk ehhez?” Csak azt tudtam válaszolni: „Amennyi Krisztusnak.” Mert ha Jézus Krisztus kereszthalála és feltámadása – az új szövetség megkötése – Krisztus-esemény, akkor az ószövetségi kultusz végleges megszüntetése is az.

Jeruzsálem Kr. u. 70-ben történt lerombolása, a templom és kultusz végső pusztulása és a zsidó nép kollektív száműzetése egy olyan új történelmi korszak kezdetét jelentette, melynek következményei a mai világpolitikát is alakító tényezők.

Korábban, a honfoglalás idején, amikor Józsué nemzedéke betelepedett a kánaáni népek közé, akkor arra törekedett, hogy etnikailag olyan tiszta országot hozzon létre, melyben a nem izraeliták csak akkor maradhatnak meg ad-

⁸ John R. W. Stott: *A Timóteushoz írt második levél*. Harmat, 1995.

⁹ I. m. 78. old.

¹⁰ Pl. Dóka Zoltán: *Márk evangéliuma*. 107–108. old. Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, Budapest, 1977.

digi otthonaikban, ha elfogadják a mózesi törvényekre épülő államhatalmat (ld. gibeoniak). Később, Ezsdrás és Nehemiás korában a Babilonból visszatérők még fanatikussabban értelmezték és gyakorolták a mózesi törvénykezésre hivatkozó hagyományt. Az ezt követő korokban ezert vált teljesen idegenné, sőt üldözötté a próféták törvényértelmezése. Az ósatyák Istenének imádatát az aprólékos törvényelírások betartásába vetett hit váltotta fel a hétköznapi és ünnepi életben egyaránt.

Izrael egész jövőjét határozta meg az a gondolkozásmód, amely a mózesi törvényekre és templomi kultusz tisztaságára hivatkozva teljes erejével a pogány népek kiirtására vagy elűzésére törekedett. Ezzel szemben a prófétai hit kijelentéseinek jövőképe nem irgalmatlan és befejezhetetlen háborúkra és a kánaáni őslakók kiirtására, hanem a bálványimádás kiirtására szólít fel Izrael hitéletében! Jézus Krisztusban az ósatyák Istene a prófétai ígéreteket teljesítette be, és Jeruzsálem pusztulásával a törvényvallás fölött hajtotta végre ítéletét. Egyértelművé tette minden benne hívő számára, hogy nem a törvény, hanem Jézus Krisztus ad üdvösséget, és teszi szentté Isten népét. Ez az ítélet most is érvényben van, és ez utalja kudarcra a zsidóság minden olyan törekvését, melynek célja az etnikailag tiszta „Erec Jisrael” erőszakos létrehozása.

Nem az államhatalom, hanem az államban élő nép istenhite dönti el, hogy békében él-e a nép a szülőföldjén, és hogy Jeruzsálem (a romokra és romkból épült város) a jövőben a terror városa, vagy a béke szent városa lesz.

A vasárnap igéjének üzenete: hit által ragadhatjuk meg Isten üdvözítő igazságát

A római levél Pál apostol evangéliuma, amely az egyház hitvallásának és hitéletének folyamatos reformálását fogalmazza meg. Miért van erre szükség? Azért, mert minden nemzedék a korszerűség jól hangzó csábításának engedve igyekszik az éppen uralkodó világi eszmékhez és rendszerekhez igazítani saját közösségi életét és struktúráit. Most a demokrácia világi rendje a csábító, mellyel sokan szeretnék az egyház életét és tanítását megalapozó krisztokráciát felváltani.

Ennek az a lényege, hogy a legfontosabb döntésekben nem a krisztushit az alap, hanem a többségi (emberi) vélemény. Nem a minőség (nívó), hanem a mennyiség (tömeg) dönt. Isten igazságát az üdvösségről csak akkor tudjuk elfogadni és másokkal is elfogadtatni, ha azt látatjuk, hogy sokan (döntő többségben) vagyunk. (A kevesek igazsága nem döntő tényező.) Hogy mennyire nem alkalmas az istenhit igaz vagy hamis voltának megítélésében az ószövetségi nagytanács, a főpapok és írástudók szavazásának rendszere, azt az egykori farizeus Saul/Pál világosan látta a Krisztusban megtalált újszövetségi egyház apostolaként. Személyesen élte át, hogy a gyülekezeti kérdésekben nem a szavazók létszamaránya, hanem a Szentlélek dönt arról,

hogy mi valósuljon meg az Úr igaz akarataként, vagy ellen küzdjenek.

Krisztusközpontú gondolkodására jellemző, hogy az ószövetségi történetekben is rámutat Jézus Krisztus – a még rejtett előjelként megmutatkozó – jelenlétére. (Férfi felhőoszlop, manna, sziklából fakadó víz, a szövetség stb.) *Mindnyájan ugyanazt a lelki eledelt ették és mindnyájan ugyanazt a lelki italt itták, mert a lelki kőszikla ittak, amely velük ment. Az a kőszikla pedig a Krisztus volt.* (1Kor 10,3)

Jézus János evangéliumában olvasható kijelentésével igazolja Pál apostol hitének igaz voltát. Jn 5,39.46-ban mondja a farizeusoknak: *Ti azért kutatjátok az Írásokat, mert azt gondoljátok, hogy azokban van örök életetek, pedig azok rólam tesznek bizonyosságot... Mert ha hinnétek Mózesnek, hinnétek nekem: mert én rólam írtam ő. Jn 8,55-ben pedig ezt mondja Jézus: Ábrahám, a ti Atyátok ugyan gott azon, hogy megláthatja az én napomat: meg is látta és örült is.* Jézus kijelentése tehát szervesen egybekapcsolódik Pál apostol hitvallásával Isten üdvözítő igazságát. Ugyanarról a hitről vallanak a bibliai ósatyák, próféták és apostolok, ami Jézus Krisztus kereszthalálában és feltámadásában ismerhető meg, mert ez a hit az Isten életre-remtő és megtartó igazsága.

A pünkösdi Szentlélek kiáradása (missziója) óta sem térbeli, sem időbeli határa nincs annak, hogy bárki megragadja – belekapaszkodjon mint fuldokló a mély vízbe – a krisztushit által megismert igazságot, melyet a múltkor is megkaphat, ha harcol ellene, mint Saul tette meg téérése előtt.

Külön hangsúlyt kap a hit által kapott igazság felismerésében, hogy a pogányok úgy ragadták meg, hogy nem törekedtek rá. Izrael viszont, melynek legbuzgóbban hitt tudósai egész életüket a törvény szerinti igazság keresésére áldozták, nem érték el céljukat. Miért? Mert képesnek tartották magukat az igazság cselekvésére a saját erejükből is. Nem az Írásokat adó Lélek, hanem az Írásokat betöltő szentek voltak számukra szentek.

Luther közismert hasonlatával élve számukra nem gyermek, hanem a pólyája volt a fontos. Ez a kísértés felgyelhető meg az egyházban, amikor a keresztet, az oltárszentséget és egyéb Krisztushoz kapcsolódó jelképet imádatnak Krisztus helyett vagy mellett. A protestáns gondolkodás hagyományos kísértése pedig, hogy a hit igazságát a Biblia és a hitvallási iratok betűihez bilincselik, melyeket nem szabad eltérni, melyeket nem szabad megváltoztatni másképpen megfogalmazni, mert hogy azok „szentek”. Természetes, hogy beleütköznek a „megütközés kővébe”, a megbotlás sziklájába”, mint Sion hegyén a zsidók a sírtófal felett álló mecsetbe, mert az élő Krisztus helyett saját cselekedeteikben hisznek, arra alapozzák megigazulásukat Isten előtt. Pedig tulajdonképpen nem más ez, mint a saját érdek alapján Istentől kikényszerített igazságszolgáltatás. Mit mondjunk tehát? Azt, hogy Jézus Krisztus az egyetlen út az Atyához, aki őbenne hisz, az nem

szégyenül meg. Ő az Isten igazsága. Az ő személyében kell hinnünk, ha meg akarjuk ragadni a hit igazságát, amely nem emberek cselekvése, hanem az Istené. Nem nekünk kell áldozatokat hozva – ami a gyakorlatban mások számára jelent terhet! – bizonygatni hitünk igazságát, hanem Isten Krisztusban nekünk adott áldozatát kell elfogadnunk és annak megigazításában hinnünk, hogy meg ne szégyenüljünk.

Egy személyes kérés az előkészítő végén: próbáljunk úgy fogalmazni az igehirdetésünk során, hogy az ige kérdéseire az igehallgatóknak lehetőségük legyen önállóan megfogalmazni saját válaszait!

Vázlatlehetőség

Milyen gondolatok foglalkoztatnak ma minket, melyeket magunkkal hoztunk az istentiszteletre? (Helyi aktuális helyzet, kérdések, események.)

Mit jelent számunkra

- a jeruzsálemi templom pusztulása és Jézus Krisztus élő templomának, az egyháznak megszületése,
- hogy ítélet alatt is kegyelemből élhetünk,
- hogy hitből jön a cselekedet, amely nem a cselekvőt üdvözíti, hanem másokat segít a krisztushitből születő igazság megragadására,
- Isten krisztushitre épített egyházában meg nem szégyenülő reménységben élni?

Rezessy Miklós

BLÁZY ÁRPÁD

Ingyen kaptatok, ingyen adjátok (Mt 10,8b)*

Paul Tillich, a 20. század egyik nagy teológusa *Rendszeres teológiája* bevezetésében a teológiával tudományosan foglalkozókat két csoportra osztja. Az *első csoporthoz* sorolja azokat, akik az ún. „teológiai kör”-ön kívül maradnak, mivel kívülállóként „a keresztény üzenetet a saját vallásfogalmuk alá sorolják”. Szerintük a keresztényiség nem más, mint a vallásos élet egyik példája (a sok közül). Az ilyen „teológus” megmarad a vallásfilozófia körében és annak meghatározatlan távlatai között.

A *másik csoporthoz* tartozókat a hit szituációja határozza meg, és szó szoros értelemben teológussá – Istenről szólókká – válnak, mivel a keresztényen egyházat értelmezik. Belépnek a teológiai körbe, és *elismerik*, hogy *megtették* ezt a lépést. Ezért azután (többé) nem is tartják magukat tudományos teológusnak, sőt nem is igénylik, hogy a „tudomány” szó mindennapos értelmében annak tartsák őket. Tillich szerint „csak az lehet teológussá, aki a teológiai kör tartalmát *végző meghatározottságként* (Mk 12,29–30 ... *az Úr a mi Istenünk, egy Úr, és szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes elmédből és teljes erődből*) fogadja el”.

Szerinte ez a meghatározás feloldja az ortodox és a pietista teológusok közötti örök vitát. A pietisták a *teológiai körhöz* való tartozás kritériumává az újjászületést tették, ez ellen tiltakoztak az ortodoxok, mondván, az újjászületésben senki sem lehet bizonyos. Ezen örök vita végére megkísérel Tillich pontot tenni, s leszögezi, hogy a teológiai körhöz tartozás kritériuma „nem egyéb, mint az a kérdés, hogy *végző meghatározottságának* tekinti-e (az illető) a keresztény üzenetet”.

Tillich fejtegetését szemünk előtt tartva Jézus kijelentésének értelmezésére – ingyen kaptatok, ingyen adjátok –

kétféle lehetőség adódik: a teológiai körön kívüli, ill. belüli. Ezt erősítendő, ha észrevesszük, hogy ez az igevers nem tartalmaz tárgyat, azaz mondattanilag hiányos, s így magyarázataként igencsak sokféle és egymástól eltérő gondolat ébredhet bennünk. Kísérjük meg röviden körbejárni Jézus mondatát a teológiai körön kívül álló, majd pedig a teológiai körön belül álló szemével!

Ingyen kaptatok, ingyen adjátok. Mit kaptunk ingyen? Mire gondolhatott Jézus, amikor ezzel a talányos mondatral bocsátotta útra tanítványait az emberek közé? A teológiai körön kívül állóként, a teológiával tudományos módon, a „érdeklődő”, kereső szintjén foglalkozónak talán elsőként ez jut eszébe: ingyen kaptuk – *életünket és nemünket!* Ingyen kaptuk *szüleinket* is, mivel nem mi választottuk őket. Ingyen kaptuk – akaratunktól függetlenül – *nemzetünket*, hogy melyik ország állampolgárai vagyunk. Ingyen kaptuk *nevelőinket, tanárainkat*, nem válogathattunk, változtathattunk. Ingyen kaptuk *alkatunkat, képességeinket*, melyek meghatároznak és formálnak minket. A tanítványokra gondolva eszünkbe juthat, hogy *ők a példát, a jézusi példát* kapták ingyen, és ugyanígy a jézusi *tanítást, üzenetet* is. *Ingyen kaptatok, ingyen adjátok.* Mit adjunk ezekből tovább? Az üzenetet, a tanítást? Kiknek adjuk tovább? A következő nemzedéknek, gyermekeinknek, unokáinknak?

A filozófálgatást még sokáig lehetne folytatni, s el kell ismernünk, hogy mindez igaz és szép, s körön belül állóként (is) maximálisan egyetértünk mindezzel. Ám be kell vallanunk azt is, hogy felsorolásunk – nagy valószínűséggel – nem teljes, s ennél többet is jelenthet a körön kívülieknek. Merész vállalkozás ugyanakkor beleképzelnünk magunkat egy alapvetően másképpen gondolkodó – a teológiai körön kívül álló – embertársunk gondolatvilágába.

* Igehirdetés a kelenföldi templomban lelkesítő istentiszteleten.

Hogy valójában miként értelmezi Jézus kijelentését, teljeséggel csak ő tudná megmondani. Ezért részünkről mindez tulajdonképpen csak próbálkozás volt.

Jézus szavát vonatkoztassuk most magunkra! Mit jelent nekünk, akik számára a keresztyénség nem csupán egyike a világvallásoknak, és nem (csak) mint érdeklődők vagy keresők meditatálunk el Jézus mélyenszántó kijelentésén? Mit jelent Jézus szava a teológiai körben állóknak? Mit jelent a 21. századi evangélikus keresztyéneknek: *Ingyen kaptátok, ingyen adjátok?*

Mindenek előtt azt, hogy ingyen, Isten végtelen kegyelméből kaptuk *hitünket, Szentlelke által elhívásunkat, megtérésünket*. Azt, hogy a *Szentírás* kijelentéseit Isten ihletett szavaként fogadjuk el (*sola Scriptura*), és hisszük, hogy *Jézus Krisztus* nem az egyik út és lehetőség, hanem *ő (solus Christus)* maga az út és az igazság és az élet. (Jn 14,6)

Ingyen kaptuk *lelki vezetőinket*, akik Jézusról tanítottak, és tanúszkodtak, akik szavára a mi életünkben is megtörtént a csoda, hogy Jézuséi lettünk, s üzenete *végző meghatározottságunkká* vált. Keresztyénként valljuk, hogy ingyen kaptuk *hívásunkat, munkánkat*, mert *talentumaink* sem saját szerzeményeink, nem egyszerűen családi, génbeli örökségünk, hanem Isten ajándékai.

Ingyen kaptuk *házastársunkat, gyermekeinket, unokáinkat*. Nem a vak végzet, a sors vezetett egymáshoz bennünket. Hiszük, hogy Isten egyszeri és megismételhetetlen ajándékai vagyunk egymásnak. Ingyen kaptuk *földi javainkat* is, nem feledve, hogy *...semmit sem hoztunk a világba, nem is vihettünk ki belőle semmit*. (1Tim 6,7)

Ingyen kaptuk a legdrágább kincset: az *evangéliumot*, hogy Isten Fiában, *Jézus Krisztusban* igent mondott az emberre. *Rajta* keresztül megmutatta végtelen hatalmát mindannyiunk ellensége, a halál felett, elhozva az igazi örömhírt: az *örök élet* reménységét. Pál apostol ezt így fogalmazta meg – Lukács feljegyzése szerint – Milétoszban, miután hároméves szolgálatát követően elbúcsúzott az efezusi vénektől: *...életem sem drága, csakhogy elvégezhessem futásomat és azt a szolgálatot, amelyet az Úr Jézustól azért kaptam, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliumáról*. (ApCsel 20,24)

Mi is ezt hirdessük és adjuk tovább: az *evangéliumot*, miként azt tették (keresztyén) eleink évezredek óta, nem egyszer mindenféle más nézetek (pl. felvilágosodás, racionalizmus), filozófiák és politikai rendszerek keresztyénben. Nem vagyunk jószok, nem tudjuk, mit hoz a holnap, milyen szörnyűségeket: háborút, éhezést, betegséget, pusztítást kell még elszenvetnünk, tehetetlenül átélünk és a technika „jövöltábol” végignéznünk.

Nem tétlenkedhetünk! Fontos küldetésünk, mandátumunk van, amit helyettünk senki más nem fog elvégezni sem propagálni. Hirdetni az *evangéliumot* szóval és tettel, s a magának oly vészesen teret hódító szabadelvű szellemiséggel, a keresztyénséget (is) olykor megtévesztő és félrevezető próbáló, nem ritkán a humanizmus álarcá mögé bújtatott nézetekkel szemben – kelenföldi lelkész-elődökre is gondolva – *hitvalló élettel*, az evangélium szónormmértékén tájékozódva elvégezni futásunkat, mert a *teremtett világ sóvárogva várja az Isten fainak megjelenését*. (Róm 8,19)

Mindezt talán jól szemlélteti az a televízióból elkaptam rövid képsor, melyet a szeptemberi terrortámadásnál lehetett látni. A operatőr – a füstölgő romok tövében – észrevett egy magányos emberalakot. Ráfókuszált, és lassan kiemelt, hogy egy néger egyházi ember áll ott rendezésben és Bibliával a kezében, hogy a katasztrófa ellenére és azzal szemben egy másfajta hírral, az evangéliummal szolgáljon (bárkinek). Amikor egyértelművé vált, hogy ki is ő, nyomban váltott a kamera..., mintha a képeket vágó arra gondolt volna: Vajon mit keres a füstölgő romok tövében ez a figura? Miért nem megy inkább haza? Honnan veszi a bátorságot és az erőt, hogy ott áll?

Csendben odaállni, kiállni, Jézusra mutatva vigasztalni, könnyet törölni, hívni és figyelmeztetni, ez a küldetésünk, mert *ingyen kaptuk*, (ezért) *ingyen adjuk*, vagy ahogy azt tegnap az igehirdetési alapige záró jézusi idézetéből hallhattuk: *Nagyobb boldogság adni, mint kapni* (ApCsel 20,35b). Ez lesz az új évszázadban is mindannyiunk feladata, akik a teológiai körben állóknak valljuk magunkat, és akiket meghatároz – Tillich kifejezésével élve – a *hit szituációja*.

A Szeberényiek tiszteletére rendezett békéscsabai emlékülés két előadását olvashatják tanulmány rovatunkban (az ülésen elhangzott harmadik előadást előző számunkban közöltük). Az egyházi világhíradó mellett Kitekintés rovatunkban bemutatjuk az Egyházak Világtanácsa munkáját és aktuális programjait. Folytatjuk a bioetikai konfliktusokról szóló tanulmány közlését, a témáról szóló harmadik cikket következő számunkban olvashatják. Lelkészi munkaközösségi ülésen, illetve felügyelői találkozóan elhangzott előadásokat közlünk Figyelő rovatunkban, a szórványgyülekezetek helyzetéről, illetve a lelkész-szerepekről. Hívogatót és ismertetőt olvashatnak a Szélrózsa találkozóról, megemlékezünk Szabó József püspökről születésének centenáriuma alkalmából, és búcsút veszünk három elhunyt testvérünkötől. Igehirdetés rovatunkban lelkésziktatáson elhangzott prédikációt teszünk közzé. Az előkészítőket a Dél-Pest megyei lelkészi munkaközösség tagjai készítették. Örömteli olvasást kíván

a szerkesztő

Júliusi számunk szerzői

Barcza Béla lelkész – Hatvan
Bence Imre lelkész – Budapest
Blázy Árpád lelkész – Budapest
Buday Barnabás lelkész – Budapest
Kertész Botond történész – Budapest
Klell Erzsébet diakonissza testvér – Győr
Koczor Tamás esperes lelkész – Dabas-Gyón
Lupták György lelkész – Kiskőrös
Nagy Szilvia PhD ösztöndíjas – Budapest
Nüchtern, Michael – a Badeni Egyház
egyházfőtanácsosa

Péter Attila lelkész – Maglód
Rezessy Miklós lelkész – Vecsés
Simor Ferenc állatorvos,
gyülekezeti felügyelő – Siklós
Solymár Péter Tamás lelkész – Budapest
Tarr Zoltán ref. lelkész – Budapest
Varga Gyöngyi lelkész – Budapest
Varga György ny. lelkész – Pápa
Vető Béla ny. lelkész – Veszprém

Közljük továbbá Szabó József püspök egy áhítatát és cikket vettünk át az *Erős vár* című lapból.

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: Szabóné Mátrai Marianna, 1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3. Tel.: 469-1050

e-mail: mariann.matrai@lutheran.hu

A szerkesztés munkájában a szerkesztőbizottság vesz részt.

Olvasószerkesztő: Laczi Roland. Műszaki szerkesztés és borítóterv: Galgóczi Andrea.

Tördelés: Rezessy Szabolcs.

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója, 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel./Fax: 317-5478

e-mail: kiado@lutheran.hu

Felelős kiadó: Kendeh K. Péter

Egy szám ára: 480 Ft. Előfizetési díj 1 évre: 5760 Ft

Külföldi előfizetések: szomszédos országokba (postaköltséggel együtt) évi 9900 Ft,

egyéb külföldi országokba 10 900 Ft.

A borítón: A *Jó Pásztor* című kép látható Kővágóórsről. A fotót Molnár Géza készítette.

Nyomdai kivitelezés: ETO-PRINT Kft. Felelős vezető: Balogh Mihály

ISSN 0133-2821